

591980769

101 KØBENHAVNS
KOMMUNES
BIBLIOTEKER

09.6371 SØ

MÆLKERIET
Enigheden

GENNEM **50** AAR

RHB

EX LIBRIS

KØBENHAVNS
RAADHUS-
BIBLIOTEK

EH

09. 6371

80

Ex. 1

1897

MÆLKERIET ENIGHEDEN

GENNEM 50 AAR

1947

H. P. SØRENSEN

MÆLKERIET ENIGHEDEN

gennem 50 Aar

MED BIDRAG AF

N. ELKÆR-HANSEN, V. KITTELMANN

OG ULF HOFFMANN

KØBENHAVN

DANSK ANDELS TRYKKERI

1 9 4 7

09.637

5φ76

mm

15809

F O R O R D

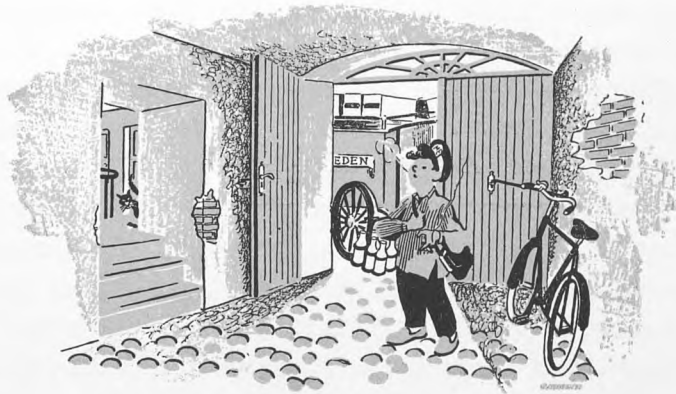
*U*NDER Besættelsen, i en Periode, hvor mine Forhold var andre end de er i Dag, fik jeg af Selskabets Bestyrelse Anmodning om at være behjælpelig med Udarbejdelsen af et Festskrift til Mælkeriet »Enigheden«s 50 Aars Jubilæum.

Om en Virksomhed, der gaar godt, i en sund Vækst, Dag for Dag, er der mindre at skrive, end om den, der er udsat for Vanskeligheder og Kampe. »Enigheden«s sidste 20 Aar har været en saadan solid, sund Vækst uden store dramatiske Enkeltheder. Det er Virksomhedens første Aar, som har den historiske Interesse, og som jeg særlig har dvælet ved. Det har været mit Formaal at gøre dette lille Festskrift saa let tilgængeligt og læseværdigt som muligt, og jeg har derfor bl. a. medtaget en Afhandling om Mejeri-produktionen i Almindelighed uden for Selskabets mere begrænsede Rammer, men som netop belyser Udviklingen i den Periode, »Enigheden« har eksisteret.

Papirvanskelighederne har givet Festskriftet sin særlige Form, men jeg takker »Enigheden«s Bestyrelse, som har gjort det muligt trods disse Vanskeligheder at udsende Skriftet i den foreliggende Form.

H. P. Sørensen.

Januar 1947.

Mælkedrengen

DA Forfatteren af dette Skrift gennemgik de ikke særlig mange efterladte Papirer og Skrivelser fra »Enigheden«s første Dage, stødte jeg paa et Brev fra en Mand, hvis Navn øjeblikkelig vakte min Opmærksomhed. Brevet, der var stilet til »Hr. Forretningsfører Lyngsie«, var skrevet med en lille, meget sirlig og let læselig Skrift. Der manglede ingen Kommaer, ja end ikke Prikker over i og j, som vi andre næsten altid glemmer, manglede. Navnet, der fangede min Opmærksomhed, var *Ingvar Bondesen*. Nu er det vel glemt forlængst, som saa meget andet, og som saa mange Navne fra hin Tid omkring Aarhundredskiftet druknet i det Væld af Begivenheder, som er stormet ind over vor syndefulde Verden siden Aaret

1914. To Verdenskrige, økonomiske Kriser, Inflation og Deflation, og dertil en teknisk Udvikling, som har vendt op og ned paa alt, det kan vel nok forklare, at ingen nu rigtig ved, hvem Ingvar Bondesen var.

Men den Gang, da »Enigheden« begyndte, var hans Navn kendt dels som Skoleinspektør i Københavns Skolevæsen ved Raadmandsgades Skole og dels som Forfatter. Han hørte ikke til de store Navne, men har skrevet en Række Bøger, nærmest for Ungdommen og nærmest i den hyggelige Familie-Journal-Stil. Dertil var han kendt som en pligttro Pædagog af den gamle Skole, men med et kristeligt, humant Livssyn og varm Interesse for den opvoksende Ungdom. Brevet, som den Gang var en skarp Kritik, men nu kun har historisk Interesse, lyder:

KOMMUNESKOLEN I RAADMANDSGADE

Kjøbenhavn L, den 26. 6. 1897

Hr. Forretningsfører Lyngsie.

Mælkeforsyningen »Enigheden« har for Tiden 11 Drengene fra Skolen her, som daglig ere i Selskabets Tjeneste fra Kl. 4 Morgen til 12 Middag, hvorefter de maa skynde sig til deres respektive Hjem, faa lidt at spise og derefter møde paa Skolen Kl. 1. At de naturligvis efter en 8 Timers Arbejdsdag ikke kunne være synderlig oplagte til at sidde paa Skolebænken 5 Timer, og at de som en Følge deraf ofte synke sammen og falde i Søvn kan efter min Mening ikke bebrejdes dem, men derved er nu intet at gøre. Hvad jeg derimod paa det alvorligste maa paatale er, at Kuskene tillade sig at beholde Drengene over Kl. 12, stundom til Kl. 1, 1½, idet de henad 12 give Drengene en Mængde Kommissioner at udføre, som gør, at de ikke kunne møde i Skolen til rette Tid. Saa vel Lærere som Forældre have paaanket dette til Kuskene, men have mødt haanlig Afvisning, hvorfor jeg maa anmode Dem om eftertrykkeligt at forbyde et saadant Misbrug af fattige Børns Arbejdsevne.

Ærbødigst

INGVAR BONDESEN

Skoleinspektør

Naar Brevet interesserede, ja greb mig, skyldes det, at jeg dermed lyslevende saa *Mælkedrengen*, Datidens Mælkedreng, for mig. Jeg kendte hans Kaar, havde i en Sommerferie selv vikarieret paa Pladsen for at tjene nogle Kroner — den Gang forøvrigt et betydeligt Beløb til Hjælp til et nyt Sæt Tøj.

Nutidens Mælkeassistent, det lyder helt fornemt, i Rang med Trafikassistent eller lignende, taaler ingen Sammenligning med Fortidens Mælkedreng. Jeg gik sammen med ham i Suhmsgades Friskole og traf ham i mange Eksemplarer. Skal jeg sammenligne ham med noget nutidigt, maa det være med de københavnske Cyklebude, Svajerne, som deres populære Betegnelse er. Mælkedrengene havde samme Humør, de kunde pifte i Fingrene som ingen andre, de kunde lugte »en Panser« (Betjent) paa 100 Skridts Afstand, og de var altid parat til Sjøv i Gaden. Men i Skolen glimrede de ikke. Hvor havde han Ret, den gamle Skoleinspektør i sit Brev!

I min Skole tror jeg ikke, at jeg har gaaet i en Klasse, hvor der ikke mindst var en eller to Mælkedreng. Jeg husker særlig en. Charles hed han. Han var krøllet, vi kaldte ham »Krølle«, en stærk, robust, bred og vel nok kærnesund Dreng, rødmosset, om Vinteren altid blaafrossen i Ansigtet af den bidende Vind. Han stod op Klokken tre om Morgenen og gik eller løb fra Vognmagergade, hvor han boede, ud til Mælkeforsyningen paa Frederiksberg. Naar han var færdig med sit Arbejde ude i Distriktet ved Middagstid, gjaldt det om at komme hjem til Vognmagergade hurtigst muligt, oftest hængende bag i en Vogn, hjem til Mor, hvor han hentede en efter mine Begreber usandsynlig stor Pakke Mad, som han straks begyndte Fortæringen af de sidste Minutters Vej hen til Skolen.

Han kom altid i sidste Øjeblik, sommetider for sent. Naar han kom op i Klassen, afførte han sig den tykke, varme, islandske Trøje, som han gik med det meste af Aaret. Og saa satte han

sig paa Skolebænken, 10 Timer efter at han var staaet op, efter 8 Timers haardt Arbejde, Trappe op og Trappe ned. Den stærke Kakkelovnsvarme døsede ham, og snart sank Hovedet ned paa Bordet, og han tog sig et lille Blund. Det skete næsten hver Dag. Læreren, som var en elskelig Mand, lod ham gøre det. Han havde talt med Moderen, som forklarede, at hendes Mand tjente 16-18 Kroner om Ugen, og naar Charles dertil kunde tjene 3-4 Kroner med Drikkepenge, var det et Beløb, som betød noget i Familiens Husholdningsbudget.

I Skoletimerne glimrede han som sagt ikke. Men var der egentlig noget at sige til, at han aldrig blev Duks og ikke fik Præmie ved Afgangen fra Skolen? Alene det, at han fulgte med og blev rykket op i en ny Klasse hvert Aar sammen med os andre, var en Bedrift, selv om hans Plads som Regel var paa nederste Bænk. Maaske havde han netop derfor fortjent en Præmie.

Charles var en god Dreng, endda egentlig godt begavet, rask og »stor i Slavet«, som den bliver, der har Indtryk af, at han yder mere end andre. Dominerede han ikke, naar Læreren i Historietimerne hørte os om Riddernes Korstog til det hellige Land, var det end umuligt for ham at lære Kongerækken udenad, saa var han uden for Skoleporten ubestridt Nr. 1. Han kendte ikke til de nu saa moderne Komplekser, han kendte ikke til noget Mindreværd. Vi andre beundrede ham. Han fik 25 Øre om Ugen af sin Mor, og han røg 2-3 Cigaretter hver Dag. Og han havde altid oplevet noget paa sin Vej gennem Byen, naar han mødte Klokken 1 i Skolen. Saa havde han set en løbsk Hest, en anden Morgen havde der været Ildebrand paa Nørrebrogade, og var der ikke andet, kunde han altid berette om en fuld Mand, som et Par Pansere havde slæbt til Stationen.

Ved det Liv blev mange københavnske Mælkedrenge sat langt tilbage i deres Undervisning. De var for trætte og lærte for lidt. De fleste af Skoletimerne var faktisk spildt. Det var et stort

Fremskridt, da deres Arbejdstid blev begrænset til 4 eller 5 Timer og skulde være endt Klokken 11 Formiddag. Og da Skolebørns Arbejde blev helt forbudt, var Mælkedrengens Saga slut. Nu er det voksne Arbejdere, der besørger hans Gerning. Hvad Lyngsie svarede Skoleinspektør Ingvar Bondesen kan jeg ikke oplyse. Men jeg er sikker paa, at han har givet Kuskene en ordentlig Omgang, Drengene skulde selvfølgelig passe deres Skole.

Et Par Aar før Lyngsie døde, kom vi en Aften hjemme hos ham i Bagsværd til at tale om Mælkedrengene. Han talte om det Arbejde, han selv og »Enigheden« havde gjort for at bedre Forholdene for dem. Helt afskaffe Drengearbejdet kunde Mælkeriet ikke gøre alene, og Arbejderfamilierne kunde paa det Tidspunkt ogsaa daarligt undvære Fortjenesten. Men »Enigheden« var gaaet i Spidsen med at give dem kortere Arbejdstid og højere Løn. Og, føjede han stolt til, en stor Del af den nuværende Generation af københavnske Arbejdsmandsledere er mine gamle Mælkedrenge fra »Enigheden«! Nu, da jeg har læst Ingvar Bondesens Brev, kan jeg godt tænke mig, at denne gamle, fine Mands varme Henstilling til Lyngsie har saaet et Frø i hans Sind, som har baaret Frugt i hans Interesse ogsaa for Mælkedrengen.

I gamle Dage

FØR vi begynder Skildringen af Mælkeriet »Enigheden«s Stiftelse og Historie, er det af væsentlig Betydning for Forstaaelsen at kende lidt til Mælkeproduktion og Mælkehandel i Byerne i det nittende Aarhundrede.

Ude paa Landet var alt saare let. Landboerne havde allesammen Køer, og den Mælk, de skulde bruge til deres Mad eller til deres Børn, tog de simpelt hen lige fra Malkningen. Det var et udmærket Produkt. I Byerne var det derimod vanskeligt at fremskaffe Mælk, og jo større Byen voksede, jo vanskeligere blev det. Der var større eller mindre Koholderier, som de kaldtes, hvis Indehavere levede af at levere Mælk til Byens Borgere. Der var ogsaa Brændevinsbrænderierne, hvoraf der

ikke var saa faa i København, og som havde store Kohold. Køerne kom aldrig i frisk Luft, Staldene fandtes ofte paa 1. Sal i en Bagbygning, som Regel uden Lys og Luft og var derfor svinske, ja nærmest uhumske. Enkelte af den nærmeste Omegns Bønder kørte ind til Byen med deres overskydende Mælk til Salg paa Torvet eller til en fast Høker, der ogsaa var Mælkehandler.

Ved Midten af Aarhundredet blev Bøndernes Levering af Mælk til Byen den overvejende. Grundprisen blev for dyr til et primitivt Kohold i Byen, og Befolkningen blev for talrig til at kunne nøjes med Byens egen Produktion. Saa voksede da Tilførselen udefra, men samtidig blev Spørgsmaalet om Mælkens Kvalitet sat paa Dagsordenen.

Mælk er Mælk, var man maaske den Gang tilbøjelig til at sige. I vor Tid ved vi, at Mælk er flere Ting. Mælk er ogsaa Fløde, og man kan skumme den mere eller mindre. Mælk har ogsaa noget, der hedder Fedtprocent, som kan variere overordentlig og er afgørende for dens Næringsværdi. Men endelig kan der ogsaa tilsættes Mælken uvedkommende Stoffer, f. Eks. Vand, som naturligvis forringer Værdien, men forøger Sælgerens Fortjeneste.

I et lille Aarsskrift, som udkom i København i Tresserne, en Slags Datidens »Blæksprutte« finder vi den gengivne Serie Tegninger, der skal være en Satire over de forskellige Faktoreres Tendens til Mælkeforfalskning.

I Sundhedsvedtægt og Love havde man dengang ingen Be-

En Historie med Billeder om den Kjøbenhavnske Mælk i gamle Dage

1. FORPAGTEREN

„Det er nogle ganske udmærkede Køer, Herstabet har; – en Smule Vand i den afflummede Mælk og noget afflummet Mælk i den søde, kan saamæn ikke skade det Ringeste!“

2. FORPAGTERKONEN

„Min Mand vil aldrig give Penge til Kaffebonner og derfor synes jeg godt, jeg kan komme lidt Vand i den deilig fede Mælk; der er altid tjent til Kaffe.“

3. MEIERSKEN

„Jeg vilde saa gjerne forære min Kjæreste, Kudsken, et Uhr til Nytaar, derfor tænker jeg nok at kunne komme en lille Taar Vand i Mælken. Kjøbenhavnerne er s'gu fede nok iforveien.“

4. FLØDEKUDSKEN

„Meiersken, min Kjæreste, skulde have en Krinoline til sin Fødselsdag; men jeg har ingen Penge, derfor skal jeg spæde Mælken lidt – saadan god Mælk, kan det nok aldrig skade det Ringeste.“

stemmelser om Fedtprocent eller andet Indhold af Mælken, og Fristelsen var derfor stor til at forfalske Varen — bare en lille, bitte Smule! Behandlingen af Mælken lod ogsaa meget tilbage at ønske. Staldene ude paa Landet var ikke udstyret efter Nutidens hygiejniske Krav, Spandene, Tønderne og de andre Transportmidler blev maaske nok skyllet en Gang imellem, men ikke videre grundigt.

Naar saa Mælken kom ind til Byen, solgtes den største Del paa Gaden. Køberen kom med en Kande eller et Fad, og Bonden eller hans Karl langede saa et Maal ned i sin Tønde og øste Mælken op til Køberen. Gadens Snavs og de mange usynlige Bakterier havde frit Spil.

Sundhedsmæssigt var en saadan Vare alt andet end 1. Klasses.

Men hvad værre var, den blev altsaa ogsaa ofte forfalsket. Der var ikke saa faa Leverandører, der tænkte som saa: Ja, et Par Potter Vand i det store Kar Mælk kan saamænd ikke smages alligevel. Der var ogsaa andre Maader end Vand at forfalske Mælken paa. Man kunde sætte Klister eller Kridt til for at gøre Mælken federe, man blandede Mælk, der var blevet for gammel, med den friske, hvilket jo blot ødelagde den friske ogsaa. Sæbe var et udmærket Middel til at forstærke Fløden, saa det blev den fineste Piskefløde, man kunde tænke sig!

Det var nu ikke alene i København eller i Danmark, Mælken var Genstand for en saadan Forædling. Et illustreret Blad »Nutiden« fra 1878 fortæller om, hvorledes Politiet i Berlin gør Jagt paa Mælkeforfalskere. Ved Hjælp af en særlig Slags Jod, som

En Historie med Billeder om den københavnske Mælk i gamle Dage (fortsat)

5. HØKEREN

„Jeg troer, at den Flødefudsf er en stikkelig Karl, der ikke forstaaer sig paa „Svinepolitif“ og desaarjag ikke blander sin Mælk; jeg vil friske den lidt med et Par Draaber Vand.“

6. HØKERKONEN

„Min Mand siger altid, at han ikke kan fordrage at forfalske Mælken; men jeg maa og skal have en ny Kjole og den vil jeg s'gu tjene ved Hjælp af vort gode Vand og vor gode Mælk.“

7. TJENESTEPIGEN

„Fruen kommer aldrig i Køkkenet og ifstedetfor 6 Potter Mælk har jeg kjøbt 5 Potter, som jeg vil blande med 1 Pot Vand. Det gi'r altid en Daler om Maaneden. Enhver er sig selv nærmest!“

Barnet: **8. FAMILIEN**

Det er en yndig Riis-Vandgrød, Moer. Fruen: Vandgrød! Nej, den er saamæn kogt i sød Mælk, kjøbt henne i Kjeldereren hos Høkeren, der sælger „uforfalsket Mælk“ fra en „Mand paa Landet, der selv bringer sine Varer til Byen!“

i Løbet af et Øjeblik gjorde Mælken blaa, var man i Stand til at konstatere adskillige Forfalskninger. Vanddaab kaldte man i Berlin det at hælde Vand i Mælken, og Vanddaab var efter denne gamle Artikel at dømme temmelig almindelig i den tyske Hovedstad i Halvfjerdserne.

Baggrunden for disse Politiindgreb var den Kendsgerning, at af alle nyfødte Børn i Berlin døde 40 % i det første Leveaar. Og Lægerne mente at have konstateret, at denne høje Børnedødelighed havde sin Aarsag, dels i den urene, bakteriefyldte Mælk, dels i den fortyndede, ikke tilstrækkelig nærende Mælk, Byens Børn maatte nøjes med.

Allerede i den Periode havde København gjort de første Fremstød for at skaffe Befolkningen sund og ren Mælk. Men endnu var man langt tilbage, og Børnedødeligheden var ogsaa stor i København. Selskabet »Københavns Mælkeforsyning« blev startet i Halvfjerdserne med det særlige Formaal at skaffe Københavnerne sundere Mælk og tog straks Tekniken og Hygiejnen i Brug. Videnskabsmænd gjorde Opdagelser og gav Anvisninger. Pasteurisering, Casses System og senere Stassanisering blev Metoder, som Mejerierne gennemførte, store Fremskridt, som gjorde Mælken bedre for Børn og Voksne. Mælkeriet »Enigheden« har fulgt med i denne Udvikling fra Starten, da »Enigheden« som *det første Mejeri* gennemførte et af de største Fremskridt, kun at sælge Mælken, aftappet paa Flasker.

Historien

DA Mælkeriet »Enigheden« blev startet, sang det nittende Aarhundrede paa sit sidste Vers. Det danske Samfund befandt sig i en rig og frodig Opgangstid som iøvrigt det meste af Europa. 30 Aar var gaaet siden Krigen 1864, vel nok indtil da et af de ulykkeligste Aar i Danmarks Historie, i hvert Fald for de dalevende Generationer. Men man tænkte ikke paa det mere. Der havde ikke været Krig, ikke virkelig Krig i Europa siden 1870, og det var længe siden. Bønderne havde haft en haard Krise i Firserne, men de var nu, takket være Produktionsomlægningen og Andelsbevægelsen, paa Vej opad. Halvfjerdsernes og Firsernes Forfatningskamp var endt med Forliget i 1894, og nu ventede man blot paa, at den gamle Kong

Christian den IX skulde tage en Regering af Folkets Flertal og dermed besegle Indledningen til en ny Tid.

Ogsaa Industrien var i Opgang. De gamle Virksomheder udvidede sig, nye kom til, og Industriarbejdernes Tal voksede. Den store Udstilling i København 1888 havde givet baade Industrien og Byen et Skub, og den sidste sprængte for Alvor de gamle Voldskranger og byggede sit nye Raadhus uden for Voldene paa en ny Plads, som i Løbet af faa Aar skulde blive Byens Centrum.

Som det var med Bønderne var det med Arbejderne. Ogsaa de havde overvundet deres Krise i Halvfjerdserne og Firserne. Med Industriens Vækst voksede Byerne og ikke mindst Hovedstaden. Det betød ogsaa Fagforeningernes Vækst. I 1896 dannedes Dansk Arbejdsgiverforening og i 1898 De samvirkende Fagforbund.

Alt aandede Fred. Den Frygt og Usikkerhed, som har præget Verden siden 1914 og særligt siden 1933, eksisterede ikke. Arbejdsløsheden var ikke kendt som den Svøbe, den siden blev. De økonomiske Forstyrrelser var smaa og forholdsvis let overvundet. Menneskene forberedte sig paa en Periode med Opgang, Vækst og Udvikling og haabede at glide langsomt ind i et Fremskridtets Tusindaarsrige.

Næsten alt lykkedes. I Sandhed en lykkelig Tid. I alle Kredse af Befolkningen herskede Tro og Tillid til egen Styrke og til Fremtiden.

Det er slet ikke uinteressant at konstatere, hvilken Omvæltning i Menneskenes Indstilling, i deres Tro og Tillid, Aarene efter 1914 med de to Verdenskrige, har medført.

★

ANLEDNINGEN til »Enigheden«s Stiftelse var en Strejke. — Dominerende i Byens Forsyning med Mælk var Aktieselskabet »Københavns Mælkeforsyning«. Det var slet ikke noget daarligt Selskab og havde egentlig fortjent en bedre Skæbne end det fik. Dets Ledelse følte det som sin Opgave at gøre Mælken bedre for Københavnerne. Deres Vej var at arbejde med Bønderne, d. v. s. Leverandørerne. Der gaar sære Frasagn om den Kvalitet af Mælk, Københavns Befolkning fik. Nogen Overdrivelse er der vel deri. Men ogsaa nogen Sandhed. I hvert Fald synes det rigtigt, at Københavns Politi en Overgang posterede Betjente ved Damhussøen, Indkørselen til Byen, for at kontrollere, at Mælkevognene ikke gjorde Holdt for at fylde Vand i Mælken.

Men Vandiblandingen kunde jo ogsaa ske langt tidligere. Og at sikre den bedste Mælk til Københavnerne var Københavns Mælkeforsynings Opgave. Derfor forlangte man, at de Bønder, der vilde levere Mælk til dette Selskab, skulde underkaste sig en Kontrol. Deres Køer skulde være sunde, eftersat af Dyr læger, deres Mælk skulde være 1. Klasses og indeholde en bestemt Fedtprocent, og Malkningen skulde foregaa under alle Hensyn til Renligheden.

Leverandørerne var ikke just begejstrede, men indordnede sig efterhaanden under Systemet. Og det maa betegnes som et *meget stort Fremskridt*.

Paa andre Omraader var Selskabet imidlertid alt andet end moderne ledet. Det var udpræget konservative Mænd, der ledede det. Dets Formand var Grosserer Busck, og Forretningsføreren, der havde den daglige Ledelse, hed I. G. Smith. Om det var bevidst kan vel ikke siges nu, men Ledelsen søgte at holde Arbejderne i den for Datidens Forhold ret store Virksomhed paa et meget forskelligt Lønniveau. Linien var den gamle: Del og hersk. En Del af Kuskene havde ganske udmærkede Løn-

ninger og blev som Følge deraf brugt til at dæmpe Utilfredsheden hos de daarligere lønnede. Dertil kom, at Behandlingen ogsaa var meget militærisk. Københavns Mælkeforsynings Personale skulde være *et Korps*, som skulde være Firmaets Skilt ude i Byen, et Vidne om den Orden og Disciplin, der herskede. Men Utilfredsheden voksede. Man saa jo, hvorledes Arbejderne i andre Virksomheder dannede en Organisation, som i mange Tilfælde hurtigt opnaaede gode Resultater. Mandag den 16. November 1896 om Morgenen gik der en mundtlig Meddelelse rundt til Kuskene paa Mælkeforsyningen: Møde i Aften Kl. 8 paa Gimle! Hvad der egentlig skulde ske, var der ikke saa mange, der vidste. Men Aftenen kom, og næsten alle Kuskene var mødt. Formanden for det planlagte, men endnu ikke paa-begyndte Dansk Arbejdsmands Forbund, *M. C. Lyngsø*, talte om Organisationens Betydning og hævdede særlig Arbejdernes grundlovmæssige Ret til at danne Foreninger til Varetagelse af deres økonomiske Interesser. Havde der været nogen Usikkerhed paa Forhaand, blev den ganske bortvejret af Lyngsøes ildfulde Foredrag. Det var Arbejdernes Ret at danne en Forening, og ingen nok saa mægtig Arbejdsgiver kunde fratage Arbejderne denne Ret.

Resultatet blev, at alle de tilstedeværende indmeldte sig. Derimod blev der ikke drøftet eller fremsat særlige Krav overfor Firmaet angaaende Lønninger eller Arbejdsforhold.

Men Københavns Mælkeforsyning var ikke til Sinds at finde sig i at have organiserede Arbejdere inden for sine Mure. Firmaet skulde ikke »kommanderes fra Rømersgade«, som det hed. Og den følgende Morgen stillede nye Kuske for at køre ud med Vognene og oplæres i Arbejdet. Dette vilde de gamle Arbejdere ikke gaa med til, og efter nogle ret voldsomme Forhandlinger med Ledelsen, nægtede de at køre ud, og Mælkedrengene fulgte dem i Strejke.

Det var noget helt nyt, at ogsaa Drengene i en Virksomhed gik med i en Strejke og skyldtes som saa meget andet Lyngsies personlige Indgriben og hans Forudseenhed. Den Morgen, da Kuskene nægtede at køre ud, indkaldte han dem til Møde i en Restauration i Smallegade, »Gamle Kro«. Aftenen forud havde han hos en af Kvarterets Bagere bestilt 500 Boller, og ligesom han under den store Konflikt i 1925 inviterede alle de københavnske Arbejds mænd paa Skovtur til Eremitagen, inviterede han hin Morgen Kuske og Mælkedrenge paa Kaffe og varme Boller i »Gamle Kro«.

Paa det Tidspunkt var det ikke saa vanskeligt at faa Strejkebrydere. Man indforskrev dem ude fra Landet; Forvaltere, Karle og Bøndersønner fik simpelthen fra deres Husbond Besked om at tage ind til Byen og køre Mælkevogn. Det gik ikke særlig godt, og Kunderne, da ikke mindst i Arbejderkvartererne, holdt med de Strejkende. Men det gik, og snart maatte de strejkende Kuske, som kun fik 7 Kroner om Ugen i Strejkeunderstøttelse, konstatere, at Strejken var tabt.

Det prisværdige var imidlertid, at de gav ikke op af den Grund. Kunde de ikke vinde Strejken og genoptage Arbejdet paa Københavns Mælkeforsyning, saa kunde de starte deres eget Mejeri til Forsyning af de københavnske Arbejdere. Og det skulde være et Mejeri endnu bedre end det gamle Firma, de havde forladt. Mælken skulde være 1. Klasses og billig, man skulde arbejde efter Tidens nyeste hygiejniske Krav, bl. a. skulde Mælken tappes paa Flasker for at undgaa enhver Mulighed for Forurening under Transporten og ved Udleveringen. Tanken blev fremsat for Lyngsie, der egentlig slet ikke havde tænkt sig den Udgang og nærmest var betænkelig. Men de arbejdsløse Kuske tog med Energi fat paa Sagen og udarbejdede Planer og Overslag til Dannelsen af et Selskab og Oprettelse af en Virksomhed for Behandling af Mælken.

Den 29. December 1896, 5 Uger efter Kuskenes Indmeldelse i Fagforeningen og Strejkens Iværksættelse, afholdtes den stiftende Generalforsamling paa Gimle, og her vedtog en Forsamling, som for de tre Fjerdedele bestod af Arbejdsmænd, heraf igen alle de strejkende Kuske, at oprette *Aktieselskabet Mælkeriet Enigheden*.

Selskabets første Ledelse kom til at bestaa af:

Forretningsfører *Lyngsie*,
Formand for Selskabet.

Arbejdsmand	<i>Hans Jensen</i>
Arbejdsmand	<i>N. P. Nielsen</i>
Arbejdsmand	<i>I. G. Cramer</i>
Tømrer	<i>N. F. Nielsen</i>
Arbejdsmand	<i>Hans Nielsen</i>
Smedemester	<i>Techow</i>

De tre førstnævnte udgjorde Forretningsudvalget,
d. v. s. den snævre Ledelse af Selskabet.

Som Revisorer i Selskabet valgtes Arbejdsmand *Mads Jensen*, Selskabets senere mangeaarige Inspektør for Udkørslen, og Detailhandler *Grønbech*.

I de første Love for Mælkeriet »Enigheden«, som hin Aften vedtoges, fastsattes Selskabets Formaal i Paragraf 1 til at være:

»Selskabets Formaal er ved Hjælp af den mest udstrakte Kontrol og ved Mælkens Forhandling i forseglet Embalage at fremskaffe et i kvalitativ og hygiejnisk Henseende tilfredsstillende Produkt«.

Som disse jævne Ord er formet, indeholder de baade et Program

og et Løfte. Og begge Dele er blevet holdt. De Ord er endnu »Enigheden«s Grundlov.

★

SELSKABET var stiftet, men nu skulde Virksomheden i Gang. Aktierne lød paa 10 Kroner, som kunde indbetales med 25 Øre ugentlig, og det skaffede jo ikke øjeblikkeligt store Kapitaler. Man fik saa mere vel funderede Fagforeninger til at skyde til, og Repræsentantskabet tegnede Interimsbeviser paa 100 Kr., og i Løbet af kort Tid havde man dog nogen, men som det snart skulde vise sig en ganske utilstrækkelig Kapital til Raadighed. Det er ikke Hensigten her at skildre det Hav af Vanskeligheder, som mødte den nye Bestyrelse, der havde delt sig i forskellige Udvalg, hvert med sin specielle Opgave. Heste og Vogne skulde købes, Mælkespande i stort Tal og Flasker i endnu større. Endelig skulde man have Stalde og en Bygning med Kedler og Maskinanlæg. Uniformer og Drejlstøj til Personalet gik det endda forholdsvis let med. Det syede de Strejkendes Koner. Endelig fik man skaffet Lokaler i Falkoner Allé 8, medens Hestene maatte opstaldes fem forskellige Steder. Dagen for Starten nærmede sig. Man engagerede Læger og Dyrlæger, man sluttede Aftale med et kemisk Laboratorium, altsammen for at sikre Leveringen af 1. Klasses Varer. Man ansatte en Forretningsfører og forberedte alt til at være klar den 12. Marts. Dagen før var der en Slags Generalprøve. Med ægte Lyngsiesk Festivitas skulde Herlighederne præsenteres. 20 nye, gul- og rødmalede Mælkevogne, Heste med flunkende Seletøj, Kuske og Mælkedrenge i blaa Uniformer med »Enigheden«s Vaabenskjold i Kasketten kørte ud af Mejeriets Port forbi Lyngsies Kontor i Aagade, rundt i Kvartererne og ringede med de store Mælkeklokker: Nu er vi her igen! Den følgende Dag, 12. Marts 1897, Kl. 4 Morgen begyndte Ud-kørselen. Mælkeriet »Enigheden« var en Kendsgerning.

Salget gik godt, ja i Virkeligheden glimrende. De gamle Kunder strømmede i Tusindtal tilbage til de gamle Kuske. Saadan set var Sukces'en aabenbar.

Men med Kapitalen gik det ikke saa godt. Etableringsomkostningerne havde været meget store, og da det nye Selskab i Begyndelsen ikke havde haft andet end Inkassationen af de ugentlige 25-Ører, maatte man se sig om efter andre Udveje. Med Interimsbeviser havde man ialt kort efter Starten skaffet ca. 30.000 Kr., en latterlig lille Kapital for et Foretagende, der allerede det første Aar havde en Omsætning paa mere end $\frac{1}{2}$ Million Kr. Veksler var en af disse Udveje, desværre altid en kortfristet, dyr og farlig Udvej. Men den maatte benyttes i vid Udstrækning.

Det var særlig Lyngsie, der som Formand for Selskabet havde disse økonomiske Bekymringer. Han brød sin Hjerne med alle Problemerne og var vistnok mange Gange ved at give op. Men saa fik han en uventet pludselig Hjælp.

Lyngsie var i de Aar paa Vej til at blive en stor Mand i dansk Offentlighed. Rigtignok var han en af Arbejderbevægelsens mest hadede Mænd. Hadet af de gamle, reaktionære Arbejdsgivere, der med særlig Ængstelse, ja Forbandelse fulgte hans Bestræbelser for at organisere femte Stand. Man kunde endda og maatte finde sig i, at de faglærte, Haandværkerne, organiserede sig. Men Arbejdsmændene, det var dog for galt. Han var ogsaa hadet af Landbrugets store Folk, som udmærket kunde se, at en skønne Dag kom Turen til dem, den Dag, hvor ogsaa Landbrugets ufaglærte Arbejdskraft organiserede sig.

Men samtidig med, at han var hadet, havde han skabt sig et Navn i Offentligheden. Man anerkendte langt uden for Arbejdernes Kreds, at det var et Kulturarbejde af den største Værdi for hele Samfundet, om det kunde lykkes at løfte de nederste Lag, Arbejdsmændene, op til en menneskeværdig Tilværelse.

Man anerkendte forøvrigt blandt de mest konservative ikke en Gang Betegnelsen Arbejdsmænd. Endnu langt ind i det nye Aarhundrede betegnede Sessionerne enhver Arbejdsmand som *Arbejdskarl*, det skulde være saa nedsættende som muligt.

Ogsaa paa anden Maade havde Lyngsie henledt Offentlighedens Opmærksomhed paa sig. Han havde været opstillet til Borgerrepræsentantvalgene i København og opstillet som Folketingskandidat i Horsens, hvor han valgtes i 1898. Han var en kommende Mand, som talte og skrev og blandede sig i de Sager, som interesserede Offentligheden.

Her fik han da en uventet Haandsrækning fra Kredse inden for det frisindede, københavnske Borgerskab, som politisk stod i et nært Samarbejde med Arbejderne. Mænd som *Herman Trier*, *Gustav Philipsen*, *Jacob Marstrand*, *Benny Dessau*, ja helt op til Bankdirektør *Heide* støttede ham med Midler, saa han red Stormen af. Det var naturligvis Penge, som de fik tilbage igen, og man vil maaske være tilbøjelig til at sige, at det kun var en Pengeanbringelse, endda lille i Forhold til deres Formuer. Men det skal alligevel siges ved 50 Aars Jubilæet, at disse Mænd fortjener Tak og Anerkendelse for deres Hjælp. At der blandt dem ogsaa var danske Jøder, gør ikke Hjælpen mindre agtel-sesværdig i en Tid, hvor Racehadet har fejret saa uhyggelige Triumfer. Det var da ogsaa med disse Forbindelser, at Lyngsie fik skabt en Ordning, som sikrede »Enigheden« Arbejde under rolige Forhold det første Tiaar.

Lyngsie havde ikke undervurderet Vanskelighederne ved at begynde en saa stor Virksomhed. Og de var meget store, maaske endnu større, end han havde tænkt sig. Derfor slog han ogsaa til, da der viste sig en Mulighed for Betryggelse af det unge Selskabs Fremtid. Det danske Mælkecompagni var stiftet i 1895 som et en gros-Selskab. Selskabet havde et Patent paa Behandling af Mælken, det saakaldte Casse-System, som bestod

i en Frysning af Mælken og Pasteurisering umiddelbart efter Malkningen, hvorved dens Velsmag bevaredes flere Dage. Man havde imidlertid store Vanskeligheder ved at komme ind paa Markedet, d. v. s. ud hos Detailhandelen. Mælkecompagniets Financier var Vekselerer *Rubin* af det gamle Vekselererfirma, og han sammen med Lyngsie saa her en Chance for ved et Samarbejde med Enigheden at hjælpe begge Firmaer. Som Lyngsie udtrykte det: Vi har Kunderne, De har Pengene!

»Enigheden«s Lokaler var ogsaa straks fra Starten for smaa. Udvidelsesmuligheder var der ikke paa Falkoner Allé. Større Lokaler maatte skaffes. Saa opsatte man en Kontrakt, hvis Hovedpunkter var: »Enigheden« skulde købe sin Mælk fra Det danske Mælkecompagni. Dette skulde laane Enigheden 100.000 Kr. og indrette nye Lokaler i Forbindelse med D. M. C.s Virksomhed paa Solbjergvej. Kontrakten skulde gælde i 10 Aar. Uden Gnidninger blev Samarbejdet ikke, men Kontrakten indeholdt Bestemmelser om Voldgift, til hvilken Konfliktstoffet skulde henvises. Trods disse Gnidninger gik Samarbejdet alligevel gennem de 10 Aar. Derimod blev Kontrakten Genstand for en voldsom Kritik indadtil inden for Arbejderkredse, som holdt sig i Aarevis. Lyngsie havde solgt »Enigheden« til det stor-kapitalistiske Selskab, hed det. Og Insinuanterne spurgte, hvad han havde faaet for det. Det var meget skarpe Angreb. Der var ogsaa blandt Arbejds mændene Folk, som gerne benyttede Lejligheden til at ramme Lyngsie.

Men han klarede ogsaa dette Skær, og efterhaanden stilnede Angrebene af. Han benyttede »Enigheden«s 25 Aars Festskrift til at aftrykke Kontrakten i sin fulde Ordlyd, og den viste i enhver Henseende Angrebene fuldstændig uberettigede Karakter. Nu ved 50 Aars Jubilæet kan man mere uhildet end den Gang se Betydningen af dette Samarbejde. Det kan vistnok være tvivlsomt, om »Enigheden« staaende alene og uden nød-

tørftig Kapital kunde have klaret det første Tiaar under en voldsom Konkurrence med kapitalstærke Selskaber, som f. Eks. ved en Prisnedsættelse vilde have kunnet klemme Livet af dette Arbejderforetagende. Det indsa Lyngsie.

Derfor allierede han sig med D. M. C. og reddede derved »Enigheden«. Han gav det den Ro, den Tryghed og den økonomiske Sikkerhed, hvorved det kunde konsolidere sig og udvikle sig til en sund og velfunderet Virksomhed med rige Fremtidsmuligheder. Da de 10 Aar var gaaet, i 1908, var Lokalerne paa Solbjergvej ogsaa blevet for smaa. »Enigheden« købte det nuværende Areal ved Lygten og flyttede derud, hvor der endnu er store Udvidelsesmuligheder. Samarbejdet fortsatte nogle Aar, men inden første Verdenskrigs Udbrud var »Enigheden« helt selvstændig med egne Leverandører og alt, hvad dermed følger.

*

VAR »Enigheden« saaledes kommet ind i rolige Forhold, hvad Økonomien angik, var der dog absolut langt fra Ro paa øvrige Omraader. Den første Forretningsfører var *L. Klüwer*, en flink og solid Forretningsmand. Han var en ældre Mand, og det møjssommelige Arbejde med at drive en ny Virksomhed frem, en Virksomhed, som oven i Købet var ude i stærke Storme, sled paa ham. I Løbet af $2\frac{1}{2}$ Aar var han træt og bad om at maatte fratræde. Bestyrelsen engagerede derefter som Leder en ny Mand, *W. Grumstrup*. Han var Fagmand, for saa vidt som han var oplært i Mejerifaget og havde virket der i mange Aar. Han aabenbarede ogsaa hurtigt betydelige administrative Evner og fik sat Skik paa mange Ting, som det ofte kan knibe med i en ny Virksomhed. Men han var meget selvstændig, for ikke at sige despotisk. Han vilde regere, og han vilde ikke finde sig i, at Bestyrelsen, som han ansaa for ganske ukyndig i Mejerianliggander, disponerede og tog Beslutninger for Selskabet.

Han konspirerede ogsaa, og han drev det saa vidt, at han ved en Generalforsamling i 1903 fik sat Lyngsie og den øvrige Bestyrelse paa Porten. I et halvt Aar var Lyngsie, Selskabets Stifter og Formand, uden for Bestyrelsen. Ved den første Generalforsamling genvalgtes imidlertid den gamle Bestyrelse med Lyngsie, og efter en Forhandling sluttede Konflikten med en Overenskomst, hvorefter Grumstrup fratraadte ved Aarets Udgang, 31. December 1904.

Det gjaldt nu om at finde en Mand, som ikke alene egnede sig til at lede Virksomheden, men ogsaa kunde samarbejde med Bestyrelsen og smidigt og uden større Gnidninger kunde ordne Forhandlingerne med det efterhaanden store Personale. Efter mange Undersøgelser og efter Drøftelse af mange Forslag valgte Bestyrelsen en ung Mand, endda en ganske ung Mand, Undermejerist *K. A. Lyng*. Han var egentlig et ubeskrevet Blad, kun 27 Aar gammel og havde ikke engang haft selvstændig Ledelse af et Mejeri. Men han havde ualmindelig gode anbefalinger, blev betegnet som en særdeles dygtig Fagmand med betydelige Evner som Leder og Administrator. Lyngsie kaldte ham ind fra det Mejeri ude paa Sjælland, hvor han var ansat, og da han havde talt med ham i en Time, var Sagen afgjort. Faa Dage efter ansatte Bestyrelsen den unge Lyng som Forretningsfører, den Stilling, som ved den nye Aktieselskabslovs Gennemførelse skulde benævnes Direktør.

Meget hurtigt viste det sig, at det var et rigtigt Valg, Bestyrelsen havde truffet. Fra den 1. Januar 1905 til 31. December 1936 sad Lyng som Leder af »Enigheden«, og den Udvikling, som Selskabet har gennemgaaet i disse 32 Aar, er et Bevis paa, at Lyng var sin Plads voksen. Lyng kunde først og fremmest sit Fag, det var af større Betydning i de første Aar, da Mejeriet var mindre, nu er den øverste Leder her som i andre store Virksomheder administrerende Direktør og har Fagfolk paa de for-

skellige Underchefsposter. Men Lyngge viste sig ogsaa at være en meget dygtig Administrator, som forstod at holde Orden i Pengesagerne og lede det store Personale.

Han voksede op sammen med »Enigheden« og voksede med det, ja, han var, efterhaanden som Lyngsies trak sig tilbage og kunde trække sig tilbage fra den egentlig Ledelse, dets Navn og dets Ansigt overfor Offentligheden. Lynges Væsen udstraaled Ro og Myndighed, og han indgød ubetinget Tillid. Overfor de mange forskellige Mennesker, en Virksomhed af denne Art kommer i Berøring med, Bønder, Arbejdere, Myndigheder og Banker, var det af uvurderlig Betydning. Under den første Verdenskrigs vanskelige Forhold med dens Prisreguleringer, dens Mælkemangel og dens mange Restriktioner øvede han en væsentlig Indflydelse baade til Gavn for hele Branchen og for den store Kreds af Forbrugere.

★

ENINGHEDENS første Kvartaarhundred var forløbet 1922. — Tiden var præget af Krisen efter den første Verdenskrig. Under denne var det danske Samfund kommet ind i en økonomisk Udvikling, der var i Strid med hidtil anerkendte Principper. Staten gjorde sig, og med fuld Ret, i vid Udstrækning til Herre over Produktion og Omsætning. Den fastsatte gennem en lang Række Udvalg og Nævn, hvoraf Prisreguleringskommissionen var den mest betydningsfulde, Maksimalpriser og Maksimalfortjeneste, regulerede og fordelte Varer, forbød visse Varers Produktion og paabød, at andre skulde fremskaffes. — Det var en Tid, hvor Konkurrencen ikke fungerede normalt, og hvor der ingen Problemer var med Varernes Afsætning. Men paa mange andre Punkter var der Vanskeligheder, endda meget store. Restriktionerne, ikke mindst for Levnedsmidler og Landbrugsprodukter, var legio, men skiftede ogsaa

hyppigt. Alt dette forøgede Arbejdet og Vanskelighederne i de Virksomheder, som skulde administrere dem.

Men »Enigheden« kom, trods alt, nogenlunde godt igennem Aarene, og Selskabets Ledelse øvede ved Forhandlinger med Myndighederne en meget stor Indsats, og medens de private Selskaber ofte saa mere paa deres private Interesser, skal det siges, at »Enigheden« aldrig snæversynet skelede til sin egen Økonomi, men klart stillede sig paa Samfundets og Forbrugernes Side. — Efter Krigen kom den egentlige stærke Prisstigningsperiode og den økonomiske Usikkerhed, som mange store og smaa Virksomheder bukkede under for. Netop 25 Aars Jubilæet fejredes samme Aar, som Landmandsbankens Kæmpekrak skabte dyb Bekymring over det ganske Land. Det var paa denne Baggrund ikke saa lidt af en Bedrift, at »Enigheden« kunde indlede sin anden 25 Aars-Periode med Købet af den store Herregaard, Lautrupgaard. Maaske var Prisen, der var relativt lille, ogsaa et Resultat af den almindelige Depression, men det følte alligevel som noget stort og løfterigt for Fremtiden, at samtidig med, at store kapitalistiske Virksomheder gik under, delvis paa Grund af Svindel og slet Ledelse, gjorde Arbejdernes kooperative Mejeri et mægtigt Fremstød.

★

I enhver Virksomheds Historie er Starten, Stifterne og de første Aars Kamp for at vinde Fodfæste altid de interessanteste. »Enigheden«s Historie adskiller sig ikke fra denne Regel. Efter at Virksomheden ved 25 Aars Jubilæet stod som en stærkt konsolideret, yderst vellede Virksomhed, blev de efterfølgende Aar til Trivialitet præget af den almindelige Fremgang, som nedfældede sig i nye Bygninger, nye Anlæg og Anvendelsen af mere moderne Metoder til Produkternes Behandling.

I Begyndelsen af Trediverne blev der dog indført en Metode, som i Virkeligheden var epokegørende. Det var *Stassaniseringen* af Mælken. Pasteuriseringen, en Opfindelse af den store franske Læge *Pasteur*, var et mægtigt Fremskridt, men man var klar over, at Mælken ogsaa tabte noget derved. Den raa Mælk var mere velmagende, medens pasteuriseret Mælk ikke var i Besiddelse af den samme Friskhed. Mange føjede til, at den naturlige, ubehandlede Mælk ogsaa havde Egenskaber, som Naturens egne Produkter altid har frem for andre.

Først efter Opdagelsen af Vitaminerne og efter at have studeret deres Nyttetvirkning kom man til den Erkendelse, at pasteuriseret Mælk ikke var det fuldendte Produkt, man troede, og i hvert Fald ikke var fejlfrit. Man fandt nemlig, at en stor Del af de for den menneskelige Organisme saa uundværlige Vitaminer blev ødelagt af Pasteuriseringen, og raa Mælk indeholder mange Vitaminer. En italiensk Læge, Dr. *Stassano*, opfandt da en Metode, der bestaar i en hurtig Opvarmning og hurtig Afkøling af Mælken, udbredt i tynde Lag, hvorved Bakterierne dræbes, men næsten alle Vitaminer bevares.

Hvad dette betyder for Almensundheden, behøver ikke nærmere at belyses. »Enigheden« indførte som det første Mejeri i Danmark denne nye Metode, Stassaniseringen, og høstede megen Anerkendelse derfor. Nu er Metoden indført overalt som værende den i enhver Henseende bedste.

Ellers er Hovedbegivenhederne i den anden 25 Aars-Periode to. I Begyndelsen Indretningen af Lautrupgaard som moderne Børnemælksgaard og ved Afslutningen Gennemførelsen af den københavnske Mælkeordning. Begge disse Ting, hvoraf den sidste var af næsten revolutionerende Betydning, er af saa stor Indvirkning paa Virksomhedens Liv, at de omtales udførligt i selvstændige Afsnit.

★

DEN sidste 25 Aars-Periode præges iøvrigt af den københavnske Befolknings stigende Forbrug af Mælk, og da særligt de sidste Aar. For Eksempel var det samlede københavnske Forbrug i 1944 ialt 147 Millioner Liter, og det steg i 1945 til 176 Millioner, en Stigning paa 29 Millioner Liter eller ca. 20 %. Der kan vistnok ikke i Mælkens Historie indenfor et Aar konstateres en saa formidabel Stigning. Det er muligt, at noget af denne stærke Opgang de senere Aar kan skyldes Manglen paa Øl, ligesom ogsaa den store Beskæftigelse øver sin Indvirkning. Men selv om dette er Tilfældet, maa det alligevel tages som et Tegn paa voksende Forstaaelse hos den københavnske Befolkning af Mælkens Værdi som Næringsmiddel.

Det mest karakteristiske Træk siden 1922 er »Enigheden« solide Vækst i de første Aar og den ganske overvældende Opstigning de sidste Aar, hvilket naturligvis skyldes Mælkeordningen. Tabellen viser det:

Den stigende Omsætning.

1898	3.559.000 kg	565.000 Kr.
1906	6.874.000 »	1.255.000 »
1911	8.923.000 »	1.765.000 »
1916	11.856.000 »	3.224.000 »
1921	14.303.000 »	8.756.000 »
1926	15.546.000 »	7.150.000 »
1931	16.664.000 »	6.427.000 »
1936	16.872.000 »	7.938.000 »
1941	17.778.000 »	13.770.000 »
1942	28.132.000 »	14.939.000 »
1943	31.869.000 »	16.975.000 »
1944	35.088.000 »	18.565.000 »
1945	41.879.000 »	21.741.000 »

Hertil bør man lægge Omsætningen i det af »Enigheden« oprettede Datterselskab *Enico*, der stiftedes 1943, og hvis Opgave er at producere forædlede Mælkeprodukter som Smør og Ost. *Enico* har nu en årlig Omsætning paa godt 5 Mill. Kr., saaledes at de to Selskabers *samlede Omsætning er over 26 Mill. Kr. årligt*. Samtidigt har »Enigheden«s Formue været stigende. I de første Aar efter Stiftelsen var Statusopgørelsen negativ. Der var mere Gæld end Ejendom. Først i 1908 fremkommer en lille Formue paa 71.000 Kr. Ved sidste Regnskabsaflæggelse var den 3,6 Mill. Kr.

Alle disse Tal taler for sig selv. De er Vidnesbyrd om Vækst, Udvikling og Fremgang. Den Kapital, der nu indestaar i »Enigheden«s Anlæg, Bygninger og Maskiner er opsparet af Virksomheden selv i Løbet af de 50 Aar. Det viser, at et Arbejderforetagende ikke behøver at staa tilbage for et kapitalistisk Selskab. Selvforherligelse og Praleri er ikke nødvendigt.

★

FOR en Virksomhed af »Enigheden«s Karakter er Forholdet til Personalet af meget stor Betydning.

Da Selskabet stiftedes, var Aktionærerne de Arbejdere, der var smidt ud fra Københavns Mælkeforsyning. I Aarenes Løb er Hovedparten af Aktierne overgaaet til Fagforeningerne, men en stor Del af den iøvrigt ganske lille Aktiekapital ejes af Mælke-riets Arbejdere og andre Arbejdere, væsentlig københavnske Arbejdsmænd. Og Virksomhedens Arbejdere har en i Lovene fastsat Indflydelse paa Selskabets Ledelse. Om Repræsentantskabet, der har den højeste Myndighed næst efter Generalforsamlingen, hedder det i Lovenes Paragraf 16:

»Selskabets Repræsentantskab bestaar af 15 Medlemmer, hvoraf 5 skal vælges blandt de i Selskabet ansatte Arbejdere og Funktionærer, og saaledes, at mindst to af disse altid skal være Kuske.«

Det siger sig selv, at et saadant Forhold godt kunde give Anledning til visse Gnidninger mellem Ledelsen og Arbejderne baade ved Generalforsamlingerne og i det daglige Liv. Man har jo før set, at enkelte Arbejdergrupper ved meningsløse Fordringer, som ikke stilledes til private Arbejdsgivere, har vanskeliggjort Ledelsen af Arbejderforetagender. For »Enigheden«s Vedkommende kan noget saadant ikke siges at have været Tilfældet.

Der har som i enhver Virksomhed været Uoverensstemmelser. Der har været Kritik, til Tider stærk Kritik paa Generalforsamlingerne. Men det har ordnet sig altsammen. Det er ligesom de skiftende Arbejdere i Aarenes Løb har haft Følelsen af deres Ansvar baade overfor Selskabet, »deres eget Selskab«, og overfor den forbrugende Befolkning.

Naar det er lykkedes at skabe et saa godt Forhold, skyldes det vel i første Række, at »Enigheden«s Virksomhed sikkert er en af Byens bedste Arbejdspladser. Man ser det bedst deraf, at Arbejderne bliver længe paa Virksomheden. Det hører til Sjældenhederne, at en Mand er utilfreds og forlader Arbejdet, og ligeledes er det en Undtagelse, at en af Personalet afskediges paa Grund af Efterladenhed og Forsømmelse. Der er ved Jubilæet ikke færre end 142, der har arbejdet paa »Enigheden« 25 Aar og derover.

Virksomheden har for Tiden fra Direktør til den yngste Mælkeassistent et Personale, der ialt tæller 701 Personer, deraf er 106 Kvinder. I Aaret 1945 udbetaltes 4,2 Mill. Kr. i Arbejdsløn.

Det er meget store Tal. Da Selskabet begyndte, var Lønningskontoen det første Aar 1898 kun 108.600 Kr.

»Enigheden«s Bestræbelser for at skabe gode Forhold for Personalet viser sig paa mange Maader. Et oprettet Hjælpefond for Selskabets Arbejdere og Funktionærer raader over Præferenceaktier i Selskabet til et Beløb af Kr. 133.000, og Udbyttet af disse Aktier anvendes til at yde en ekstra Hjælp til de af

Virksomhedens Arbejdere, som paa Grund af særlige Forhold trænger til det, ligesom der af dette Udbytte ydes Tilskud til det for Arbejderne oprettede Ferielotteri.

For en halv Snes Aar siden gjorde »Enigheden« en ganske storstilet Gestus overfor Personalet. Man købte en meget stor Strandvejsvilla, »Trepilelaagen«, beliggende umiddelbart op til Dyrehaven ved Springforbi Station, og indrettede den til Feriehjem for Personalet. Der var megen stor Glæde over det smukke og særdeles vel indrettede Hjem. Priserne for Kost og Ophold var smaa og Besøget var udmærket de første Aar. Saa dalede det imidlertid, og ved nærmere Eftertanke forstaar man særdeles godt hvorfor. De fleste Mennesker bryder sig ikke om at feriere det samme Sted hvert Aar og bryder sig maaske heller ikke om at holde Ferie med de samme Mennesker, som man er sammen med paa Arbejde hver Dag. Resultatet blev, at den store Ejendom med en prægtig gammel Park og en mindre Have ned til Øresund blev solgt igen.

Nu søger man i Stedet paa anden Maade ved Ferietilskud og Ferielotteri at hjælpe Arbejderne til en god Ferie.

Mange Arbejdere og Funktionærer har i Løbet af de 50 Aar været beskæftiget paa »Enigheden«, nogle kort, de fleste for længere Tid. Af de, der begyndte hin Morgen den 12. Marts 1897, er endnu en tilbage. De andre er gaaet bort eller har søgt deres Afsked. Der lever endnu 7 af dem, og de nyder en Ærespension af Selskabet.

Mange Mænd og Kvinder er i Aarenes Løb gaaet til og fra Virksomheden. Deres Navne er glemte, men deres Indsats og Arbejde lever i den mægtige Virksomhed, de har været med til at skabe. Sammen med de 700, der nu er beskæftiget i Virksomheden, har de bygget noget op, der har trodset Modgang og Storme og er blevet til et værdifuldt Led i Samfundets Liv. Men mere end det. »Enigheden« er nok en Forretning, men den er

samtidig, stiftet som den er af smaa, fattige Mænd, og i Kraft af sit Formaal og sin Arbejdsmaade en Virksomhed i en højere Idés Tjeneste, tjenende det store, forbrugende arbejdende Folk. I vor Tid er man tilbøjelig til at tro, at med den vældige tekniske Udvikling bliver den menneskelige Arbejdskraft efterhaanden overflødig. Det er ikke rigtigt. Maskinen gør det ikke alene. Maskinen bliver først levende, naar Menneskehaanden rører ved den.

Derfor skal de Tusinder Mænd og Kvinder, der har lagt deres Arbejdskraft i »Enigheden«, ved denne Lejlighed have en varm Tak for deres Indsats.

★

ET Selskabs Ledelse er selvfølgelig en særdeles vigtig Bestanddel af Virksomheden. Den har Ansvaret. Gaar det godt, faar den Ære og Tak, og gaar det mindre godt, faar den Kløene. »Enigheden«s Ledelse er Repræsentantskab, Bestyrelse og Direktion. Af de, der valgtes til den første Ledelse, er kun *Hans Jensen* tilbage. Han er Æresmedlem af Repræsentantskabet. Selv om Repræsentantskabets Medlemmer ikke skifter særligt ofte, er det naturligvis ikke saa faa, der i Løbet af de 50 Aar har været Medlemmer. Man træffer de fleste af Arbejdsmandsforbundets kendte Tillidsmænd, men ogsaa adskillige andre. Bogbindermester *Ludvig Petersen* hører til blandt de ældste, senere kom bl. a. Formanden for De samvirkende Fagforbund *Vilh. Nygaard* til. Arbejds mændene *P. Mikkelsen*, *Sophus Mortensen*, *C. Gram*, *Robert Nielsen*, *Carl Hansen* har i skiftende Perioder været Medlem af den snævre Ledelse, Bestyrelsen. »Enigheden« har kun haft tre Formænd for Bestyrelsen: *Lyng-*

sie, Hans Jensen og C. Gram. Da Lyngsie paa Aarets sidste Dag i 1931 døde, efter at have været Formand i 34 Aar, valgte Bestyrelsen Hans Jensen til hans Efterfølger.

Hans Jensen hørte til de Strejkende i 1896 og var deres Leder. Han blev straks ved Selskabets Stiftelse valgt til Bestyrelsen og har saaledes kendt Arbejdet fra de allerførste Dage. Han blev en fremtrædende Organisationsmand, da Dansk Arbejdsmandsforbund dannedes, Forretningsfører i København m. m. Senere blev han Restauratør i Arbejdernes Forsamlingsbygning paa Jagtvej og i 1922 Direktør for Københavns Kommunes Kørselsafdeling, som da blev oprettet. Hans Jensen havde i Starten været Lyngsies nærmeste Medarbejder, og skønt til Aars paatog han sig Hvervet og førte paa værdig Maade Lyngsies Traditioner videre.

Da Hans Jensen med Udgangen af Aaret 1937 ønskede at trække sig tilbage, valgtes Chr. Gram til Formand og er det stadig. Gram var i mange Aar Formand for Fabriksarbejdernes Forbund, indtil han valgtes til Forretningsfører for Arbejdsmandenes Fællesledelse, hvilken Stilling han stadig indtager samtidig med, at han er Formand for Arbejdsmandenes Ungdomsafdeling, Organisationen for de helt unge Arbejdsmand mellem 14 og 18 Aar og den sidste Organisationsdannelse indenfor Arbejdsmandenes store Organisation.

Gram er endvidere mangeaarigt Medlem af Dansk Arbejdsmands Forbunds Hovedbestyrelse.

Gram har i en meget lang Aarrække, ca. 28 Aar, været Medlem af »Enigheden«s Repræsentantskab og en meget lang Tid af denne Aarrække ogsaa Medlem af »Enigheden«s Bestyrelse.

Herudover er Gram Medlem af Landstinget.

I Gram's Formandsperiode falder Mælkeordningens Indførelse og det mægtige Opsving, »Enigheden« tog i Krigsaarene.

I Gram har »Enigheden« faaet en erfaren og dygtig Mand i

Spidsen for Ledelsen, og det kan sikkert noteres som et Held for denne store Virksomhed, at man stadig har kunnet finde Folk af saa solid Støbning som Lyngsie, Hans Jensen og Gram til at varetage det meget betydningsfulde Tillidshverv som Formand for »Enigheden«s Bestyrelse.

Af Direktører eller Forretningsførere har man haft nogle flere, nemlig fem. De tre første, *Klüwer*, *Grumstrup* og *Lyng*, er omtalt tidligere. Lyng havde været Chef for den store Virksomhed siden 1905 og følte sig træt. Med Udgangen af Aaret 1936 traadte han tilbage, og Bestyrelsen valgte *Carl Hansen* til Direktør.

Carl Hansen var oprindeligt Jord- og Betonarbejder og Formand for sin Fagforening. Han havde i en Aarrække siddet som Medlem af »Enigheden«s Bestyrelse og mødte, rask og energisk som han var, med de største Forudsætninger til sin Gerning. Det faldt i hans Lod at gennemføre den nye Mælkeordning, og han øvede her en overordentlig stor Indsats, ikke mindst i Kraft af sin fremragende Forhandlingsevne, en Egenskab han havde erhvervet ved talrige Forhandlinger i Arbejdsgiverforeningen og hos Forligsmanden. Men alvorlig Sygdom ramte den store og stærke Kæmpe et Par Gange, og i 1945 døde han.

Den nuværende Direktør er *Viggo Eigtved*, der ligesom sin Forgænger er udgaaet fra Arbejds mændenes Organisationsliv, og ligesom Carl Hansen var Eigtved ogsaa Forretningsfører i Dansk Arbejdsmands Forbund.

Han havde været Medlem af »Enigheden«s Repræsentantskab i en Aarrække og blev ved Carl Hansens Overgang til Direktør Medlem af Bestyrelsen.

Han mødte derfor med gode Forudsætninger for at overtage Arven efter afdøde Direktør Carl Hansen som Leder af »Enigheden«s store Virksomhed.

Viggo Eigtved er kendt som en dygtig, ualmindeligt levende og

alsidigt interesseret Mand, men da han kun har været Direktør saa kort, er det endnu for tidligt at omtale hans Virksomhed som saadan.

Bestyrelse og Repræsentantskab er ved 50 Aars Jubilæet følgende:

Forretningsfører	<i>Chr. Gram (Formand)</i>
Forbundsformand	<i>Eiler Jensen</i>
Forretningsfører	<i>Peter Christensen</i>
Forretningsfører	<i>Niels Christensen</i>
Formand	<i>Wiggo Larsen</i>
Formandinde	<i>Fanny Jensen</i>
Sekretær	<i>Julius Nielsen</i>
Formand	<i>Hans Pedersen</i>
Kontorbestyrer	<i>Poul Carlbech</i>
Forretningsfører	<i>Ernst Borg</i>
Detailkusk	<i>Victor Christensen</i>
Kontrollør	<i>Niels Hansen</i>
Detailkusk	<i>Svend O. Petersen</i>
Engroskusk	<i>Hans Sørensen</i>
Mælkeriarbejder	<i>Lars Fr. Larsen</i>
Æresmedlem, Direktør	<i>Hans Jensen</i>

Bestyrelsen bestaar af de fire førstnævnte.

★

AF alle de Mænd, der har siddet i Ledelsen for »Enigheden«, er Lyngsies Navn dog det største.

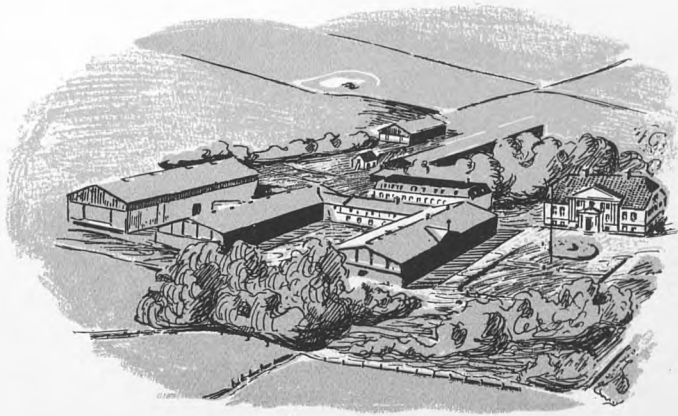
MICHAEL CHRISTIAN LYNGSIE var kun 32 Aar, da han i Efteraaret 1896 søgte at faa Arbejderne paa Københavns Mælkeforsyning organiseret. Den forholdsvis unge Mand kastedes ved Begivenhedernes Forløb ud i den nye, for ham fuldstændig fremmede Opgave at danne et Selskab, som skulde drive Stor mejeri i København.

Paa Forhaand vilde man tro Opgaven uløselig for ham. Lyngsie

havde ikke megen Uddannelse overhovedet, og slet ikke forretningsmæssig. Men han var en selfmade Mand, med ualmindelige Evner, klog og besindig og med en solid Dømmekraft. Man har det Indtryk, at han gik meget nødtigt til Værket. Han havde vist, at han kunde organisere Arbejds mændene, men Kooperation, som han til Nød kendte af Navn, hvorledes vilde det gaa? Og saa viste det sig, at denne store Agitator, som han var, tillige forstod den Kunst at faa et kooperativt Foretagende til at gaa. Det skal villigt erkendes, at han og Arbejdsmandsforbundet ikke var saa heldig med Overtagelsen af Svendborg Margarinefabrik. Men det gør ikke hans Ære af »Enigheden« Sukces mindre.

Og Ære tilkommer han. Der er ingen Tvivl om, at da Selskabet først var en Kendsgerning, blev Læset i høj Grad trukket personligt af Formanden Lyngsie. Det var ham, der maatte klare Grejerne med de Haandværkere, der var Leverandører, men ingen Penge kunde faa. Det var ogsaa ham, der maatte skaffe Penge. Skønt han var en af de haardeste Polemikere og Angribere i vort Land, havde han en sjælden Evne til at *vinde Mennesker*. Og det reddede »Enigheden« i de første Maaneder. Men han ejede ogsaa Klogskab og Fremsyn. Han saa, at »Enigheden«, hvis Foretagendet skulde staa helt alene, vilde blive en lille Vantrivning uden de store Fremtidsmuligheder. Dristigt og hensynsløst indledede han Forhandlinger med et »kapitalistisk« Selskab og gennemførte trods forbitret, ja næsten hadefuldt Modstand paa Generalforsamlingen Samarbejdet med Det danske Mælke-Compagni.

Som han var i denne Situation, har han i Aarenes Løb været »Enigheden« en god Mand. Hvis dette Selskab skylder nogen Enkeltmand noget, er det Lyngsie. Og det skylder ham den højeste Anerkendelse og den varmeste Tak. Uden ham vilde »Enigheden« ikke være blevet det, den er.

Lautrupgaard

NAAR »Enigheden«s Historie nu opfriskes ved 50 Aars Jubilæet, er det nødvendigt ogsaa at nævne Kapitlet *Lautrupgaard*, skønt det forlængst er afsluttet ved Gaardens Salg.

Ude mellem Herløv og Ballerup, i Nærheden af Frederikssundsvej, ligger en gammel Herregaard, Lautrupgaard, som efter den første Verdenskrig blev udbudt til Salg for en meget stor Sum, 900.000 Kr. Gaarden, som ingen videre Besætning havde, fordi den blev drevet med Sæd som Hovedproduktion, var ikke saa lidt forfalden og dalede efterhaanden i Pris. I 1921 købte »Enigheden« den for 625.000 Kroner.

Formaalet var at indrette den til Produktion af Børnemælk,

som jo kræver særlige hygiejniske Foranstaltninger, og Meningen var her at fremstille den fineste og reneste Børnemælk og at gøre den store Gaard til en Mønstergaard, et Eksempel til Efterfølgelse.

Ideen var utvivlsomt Lyngsies. Og i hvert Fald greb han Tanken, og det var i Virkeligheden ham, der med sit personlige Initiativ og sin uhæmmede Opgaaen i denne Virksomhed kom til at præge Livet derude. Der forestod naturligvis et mægtigt Arbejde med Ombygning og Indretning af Bygningerne til det specielle Brug. Derefter skulde der skaffes en specielt udvalgt Besætning, som var kontrolleret i Generationer, tuberkelfri i fem Led og meget andet. Det hele kom til at staa i over 1 Million Kroner.

Men da Lautrupgaard, godt tre Aar efter Overtagelsen, kunde indvies Søndag den 28. Juni 1925, var den ogsaa i Orden som en virkelig Mønstergaard. Indvielsen fejredes med en storstilet, lidt demonstrativ Fest. Det var netop tre Uger efter, at den store Arbejdskamp var sluttet.

Festen indledtes med, at Lyngsie personligt højste Flaget, Kammersanger *Einer Forchhammer* sang Solo, og Aakjærs »Havren« blev sunget af Forsamlingen. Endelig serveredes der »Frokost, udelukkende af Gaardens Produkter«, og senere »gør de Besøgende sig iøvrigt Landlivet behageligt« - som det hed i Festprogrammet.

Lautrupgaard var indviet, og det skal erkendes, at det var en flot Gaard. Et Billede af, hvordan denne Mønstergaard var indrettet, gives ikke bedre end ved at aftrykke en lille Pjece, som »Enigheden« udsendte, vel ikke skrevet, men sikkert i høj Grad inspireret af Lyngsie, saa vist som den i sin højtsvungne, men friske Stil næsten ordret giver Udtryk for hans Mening med Gaardens Erhvervelse. — Det hedder deri:

Et Eventyr for de store - om de smaa

DET vilde sikkert virke temmelig overraskende paa de fleste, hvis en Mand paa en Forespørgsel om hans Erhverv, svarede: »Jeg støvsuger Køer«. Og selv om man jo nok vilde holde sine Tanker for sig selv, vilde man i det stille Sind tænke, at der maatte være noget galt med Manden — i bedste Fald en noget løbsk Fantasi.

Men Manden findes. Han kommer fra et Sted, hvor Ordet »Hygiejne« er det alt dominerende Grundlag for det daglige Arbejde, fordi det daglige Arbejde udelukkende gaar ud paa at skabe det sundest tænkelige Næringsmiddel for den opvoksende Slægt. Og saa staar vi midt i Eventyret, det moderne Eventyr om rationel, hygiejnisk Fremstilling af Børnemælk, om en lykkelig Forening af Videnskab og Praksis udelukkende med Børnenes Vel for Øje.

Naar man har passeret Herløv og fortsætter ad Frederikssundsvejen mod Ballerup, dukker pludselig en stor Gaard op paa højre Haand. Bag mægtige Græsplæner ligger den hvide Hovedbygning, og fra den glider Øjet henover en Række store, moderne Landbrugsbygninger. Man standser op og faar Lyst til at se den lidt nærmere efter i Sømmene — at det ikke er nogen helt almindelig Gaard, er man straks klar over. Men hvorfor nøjes med at betragte Gaarden udefra, lad os se indenfor — den ser alt for moderne og saglig ud til at kunne byde paa gammel-dags Herregaards-Romantik, men spændende er den; altsaa, vi gaar indenfor for at møde Oplevelsen — og det er en Oplevelse. Der staar intet Motto over Indgangen; skulde der sættes et, maatte det blive: *Alt for Børnene*.

Denne smukke Herregaard tilhører A/S Mælkeriet »Enigheden«, og den anvendes udelukkende til Fremstilling af Børnemælk af en saa høj Standard, at man vanskeligt finder noget lignende. Lautrupgaard er oprindeligt sammenlagt af forskellige Gaarde i Ballerup og havde ført en ret omtumlet Tilværelse, indtil den blev købt af »Enigheden«. 1. Marts 1922 blev den overtaget, og nu begynder en ny Æra for den gamle Gaard, en rivende Udvikling, som efterhaanden kostede omtrent ligesaa meget som Gaardens Købesum, men som gjorde den til en Mønstergaard af Rang. Det var ikke nogen imponerende *Besætning*, der fyldte Lautrupgaards Stalde ved Overtagelsen. Den bestod i al Beskedenhed af 2 Køer, 2 Grise, 2 Faar og 12 gamle Heste. Retfærdigvis maa det dog bemærkes, at Gaarden i en Aarrække havde været drevet som Sædgaard uden Besætning. Saa begyndte det Byggearbejde, der skulde gøre den gamle Lautrupgaard fuldstændig ukendelig — gamle Mure sank i Grus, men paa Tomterne rejste der sig nye, moderne Stalde og *sunde, gode* Arbejderboliger. Der blev indrettet *Vandværk* samt bygget Ajlebeholder og Mødding. En stor, alvorlig Ildebrand udvidede Arbejdet yderligere — en Trælade og den øverste Del af Kostalden blev Flammernes Bytte, men Branden medførte en fuldstændig Ombygning af samtlige Udbygninger, og Resultatet blev en Gaard, der er indrettet efter de mest moderne Principper. Og nu var der kommet Gang i Arbejdet — de smukke Stalde skulde befolkes. Hurtigt gik man over til Indkøb af Besætning. Fra Herregaarden »Sofienborg«, »Juellinge« m. fl. indkøbtes en udsøgt Besætning af rød dansk Mælkerace. 12 Spand kraftige, velfodrede Heste skraber utaalmodigt paa Staldens Gulv, længes efter at bruge de mange opsparede Kræfter, der er Følge af den gode Behandling og Fodring. Ved »Familieførøgelser« er lyse Bokse parat til at modtage Følhopperne og deres Afkom.

Til Gaardens Kælebørn, de trivelige, røde Køer, findes en lys og luftig Sygestald med Plads til 10 »Patienter«. Den er indrettet saaledes, at »Patienterne« er isoleret fra hinanden, men det er svært at faa Lejlighed til at se, hvorledes Køerne befinder sig i disse Omgivelser, da en syg Ko heldigvis er en Sjældenhed paa Lautrupgaard.

Alle disse Afdelinger har hver sit specielle Roehus og Redskabsrum, saaledes at Værktøj o. l. ikke benyttes andre Steder end i den Afdeling, hvor det hører hjemme.

Mod Vest ligger Kostalden med Plads til 140 Køer — tænker De ikke straks paa et lavloftet Rum med hyggelige smaa halvrunde Vinduer og godt med Spindelvæv i Krogene — det ser lidt anderledes ud her. Det er ikke nogen Stald, men en Hal, hvor der er højt til Loftet og vidt til Væggene. Fra de høje Vinduer falder et Væld af Lys ind og spejler sig i de hvide, flisebeklædte Vægge. Straks man træder ind, savner man noget, man ellers synes hører uløseligt sammen med en Kostald, nemlig den lune, maaske ofte lidt »kraftige«, Kostaldlugt og de allestedsnærværende Fluer. Lugten har man imidlertid fjernet ved Hjælp af et stort Ventilationsanlæg, der samtidig holder Temperaturen paa det for Dyrene bedste Punkt, og Fluen er et Fortidsdyr, der har onde Dage paa Lautrupgaard, bl. a. fordi Gødningen straks fjernes fra Stalden og hver Dag køres $\frac{1}{2}$ Kilometer bort fra Gaarden. Det er en stor Husholdning, der føres her — 140 »Pensionærer« med en glubende Appetit skal bespises flere Gange daglig, der skal store Portioner til, og de skal fordeles hurtigt. Derfor er her Luftbaner til Transport af Roer og Kraftfoder, og selvfølgelig, tør man vel næsten sige, et moderne Selvvandingssystem. Hø og Halm opbevares paa det brandsikre Loft.

Vi gaar videre i denne Kostald, der bryder med alle vore tilvante Forestillinger.

I den ene Ende af Kostalden støder vi paa to spændende Glasbure. Et nærmere Eftersyn afslører, at det ene rummer Kostaldens »Generalstab«, altsaa Fodermesteren, der herfra kan overvaage alt, hvad der sker, og paase, at det sker paa rette Maade. Blandt andet kan han kontrollere Malkepersonalets Haandvask, der skal foregaa før Malkningen, og hver eneste Gang en Ko er malket. Denne Haandvask foregaaer nemlig i det andet Glasbur. Fra Heste- til Kostald fører en Mellembygning med en Masse forskellige Funktioner. Her findes Malkepersonalets Omklædningsrum, lidt efter standser vi foran en Række moderne Badeværelser, og saa gaar Døren op til — nej, lad denne lille Overraskelse vente lidt, den er altfor rørende og pudsig til at glide ind blandt disse tørre og saglige Oplysninger. Vi præsenteres for Vaskeri, Slagtehus, Kedelrum, Spandevask og Mejeri. Nord for disse Bygninger ligger en ny Ladelænge, i hvis venstre Gavl der findes en brandfri Stald med 50 Ungkreaturer. I den store, lyse Stald er der Liv og Bevægelse — det er jo »Børn«, der opholder sig her, men det er velpassede Børn, der med Tiden skal træde ind paa de vigtige Poster som Gaardens Mælkeleverandører. Derefter følger Lade- og Tærskelplads med Magasiner. Tærskelpladsen er i Forbindelse med den gamle Trælade, der er 150 Alen lang. Behøver vi at fortælle, at det tekniske Udstyr er fuldt moderne? Der findes Kornelevator, automatisk Kornvægt, Snegl og Elevator til alle Magasiner. Her er tænkt paa alt, nu skal vi til Slut se, hvorledes der er tænkt paa de Mennesker, der har deres daglige Arbejde paa Gaarden. Vi har set Dyrenes nærmest komfortable Opholdssteder, saa vil Folkeboligerne ogsaa interessere. Mindes De gamle Dages Karlekamre for Enden af Hestestalden, hvor man sov ind i »hyggelig Varme« og »frisk Luft« fra Stalden? Saa kan De ikke faa Minderne opfrisket her; de 21 Værelser er lyse og tiltalende, der er Centralvarme og Bad; i Opholdsstuen træf-

fer vi Gaardens unge Karle fordybet i Blade og Bøger eller en hyggelig Passiar, medens Piben smøges. Og selvfølgelig, tør man næsten sige, savnes her heller ikke en Radio.

Til de gifte Medhjælpere har »Enigheden« bygget 2 nye Arbejderboliger, moderniseret 2 og forbedret den til Lautrupgaard hørende »Rosengaarden« saaledes, at der disponeres over 9 gode Lejligheder.

Lautrupgaard og Annexgaarden Rosengaarden har tilsammen et Areal paa ca. 200 ha. Sædskiftet er anlagt med den store Besætning for Øje med meget Græs og mange Bælgplanter. Græsmarken er beliggende umiddelbart ved Gaarden og ind delt i Folde paa $2\frac{1}{2}$ ha. Her ser man Malkekøerne i Løsdrift hele Sommeren, naar Vejret tillader det, og de ser ud til at nyde Bevægelsesfriheden, selvom Stalden er nok saa fornem. Under Malkningen tages Køerne paa Stald og faar da et Tilskudsfoder af Lucerne, Grøntfoder, Roer og Gulerødder med Top. Den store, stærkt fodrede Besætning giver en Mængde fortrinlig Staldgødning, men de mange Aars Drift som kvægløst Landbrug gør, at der alligevel maa anvendes et ret stort Tilskud af Kunstgødning.

I Løbet af de sidste 10 Aar er samtlige Jorder drænedede og kalkede.

Havde De tænkt, at det nogensinde skulde overgaa Dem at finde en dansk Gaard, hvor De forgæves maatte lede efter en Hønseflok? Her knejser ingen stolt Hane paa Møddingen—naa, Møddingen mangler jo forresten ogsaa, men hvad har da disse ellers saa nyttige Husdyr gjort, at de fuldstændig er forment Adgang til denne Gaard, hvor der ligefrem bliver kælet for de andre Husdyr. Det er Fjerkrætuberkulosens Skyld. Af Hensyn til Fjerkrætuberkulosen holdes der ikke Høns paa Lautrupgaard, og for til yderligere Sikkerhed at skabe et Isoleringsbælte ved Gaarden købte »Enigheden« i 1934 to Bøndergaarde

Syd for Frederikssundsvejen og bortforpagtede dem derefter med den Klausul, at der absolut ikke maatte holdes Fjerkræ. Lautrupgaard ledes fra »Enigheden« ved Hjælp af en Bestyrer, der til Medhjælp har en Forvalter. Foruden Fodermesteren er der paa Gaarden 8 Familier, der bor i Gaardens Huse. Konerne skal deltage i Malkearbejdet. Derudover bestaar Gaardens Arbejdsstyrke om Sommeren af ca. 12-13 ugifte Karle, om Vintere ca. 8-9, og desuden Ekstramandskab i Høsttiden og under Roeoptagningen.

Paa Lautrupgaard findes i Øjeblikket 140 Malkekøer, 50 Kvier, 53 Kalve og 6 Tyre; desuden findes paa Rosengaarden 110 Svin. Køerne er af rød, fynsk Malkerace, og Tyrene er i de senere Aar af de berømte »Eske«-Stammer. Det er nogle Kraftkarle, der nok skal indgyde Respekt, de staar med en Mine, saa man næsten skulde tro, de kendte deres flotte Stamtavle og var stolte af den. Naturligvis er Besætningen saa ideel som muligt. Køerne er tillagt paa Gaarden, idet næsten alle de indkøbte er afgaaet. Tyrene er indkøbt under Iagttagelse af alle Forsigtighedsregler, deres Stamtavle maa være ren, og de maa staa i Karantæne en passende Tid, inden de faar Adgang til Staldene. Kvægracen er udsøgt med specielt Hensyn til at kunne levere megen, men fedtfattig Mælk, idet Børnemælk ikke maa være for fedtrig. Og Køerne giver virkelig megen Mælk; Tallene viser det bedre end mange Ord. I 1934-35 har 139 Køer gennemsnitlig givet 4.192 kg Mælk med en Fedtprocent af 3,88 og 182 kg Smør. De 56 højst ydende Køer har en Ydelse paa 4.947 kg Mælk med en Fedtprocent af 3,88 og 214 kg Smør.

Fra Amerika hører man jævnlig om Køer med fænomenale Ydelser, i mange Tilfælde er man tilbøjelig til at betragte det som en »And«, og ofte vil det nok være klogt at trække en Smule fra. Imidlertid er der Køer, som naar op paa en meget høj Ydelse. I Lautrupgaards Stald staar en Ko — af Udseende

skiller den sig ikke ud fra de øvrige, men Nr. 67 er alligevel værd at lægge Mærke til — den giver 10.177 kg Mælk, Fedtprocent 3,63 og 413 kg Smør. Og disse Tal er ikke »amerikanske«, men et Bevis paa hvor »pligttopfyldende« en skikkelig, rød dansk Ko kan være. Alle Køer, samt Kælvekøer, der malker over 12½ kg daglig, malkes tre Gange daglig, og al Malkning foregaar ved Haandkraft. Køerne kælver i Bokse, der er lette at desinficere, og bliver her med deres Kalve i 10 Dage. Først efter denne Karenstid indgaar deres Mælk atter i Leveringen til »Enigheden«. Det er helt rørende at se, med hvilken Omhu Koen tager sig af sin lille, hjælpeløse Kalv, og hvor glad den er for at have Kalven hos sig.

*

For den, der blot for faa Aar tilbage har kendt Malke- og Mælkehygiejne paa mange almindelige danske Gaarde, er Lautrupgaards Stilling til disse Begreber næsten utrolig, men ved nærmere Eftertanke maa man dog indrømme, at ikke en eneste af de mange hygiejniske Foranstaltninger kan kaldes overflødig. Før var det god Latin, at Malkningen blev udført i det ældste og mest miserable Tøj, Malkeren overhovedet kunde præstere, Aftørring af Yveret og Haandvask var der ikke noget, der hed, og i mange Tilfælde blev Mælken siet op i Transportspanden inde i Kostalden. Kneb det med at faa rigtig fat i Kopatterne, blev Hænderne holdt ind i Mælkestraalen. I Modsætning her til maa Lautrupgaards Malkepersonale gennemgaa en sand »Skærsild«, før det paabegynder sit baade anstrengende og betroede Hverv. Mangen en rask lille Skoledreng vilde sikkert blive lidt hed om Ørene, hvis de Renlighedskrav blev stillet ham. Naar Lautrupgaards Malkepersonale møder, bliver det først omklædt i Gaardens hvide Malkedragter og Træsko. Disse Ting maa ikke fjernes fra Gaarden, men bliver vasket i Gaar-

dens Vaskeri. Dernæst skal Vaskerummet i Kostalden passeres, hvor hver Malker i mindst to Minutter under Fodermesterens Opsyn skal skure Hænder og Arme med Sæbe og Neglebørste. Haandvasken gentages for hver Ko, der malkes, og Hænderne indgnides i et Par Draaber Parafinolie, da Fugtning med Mælk er strengt forbudt. Yverne aftørres før Malkningen med et rent Malkestykke. For at undgaa Tilsmudsning bliver Køerne klippet paa Laar og Yverregionerne. Og saa er vi naaet til vort Udgangspunkt, Manden der støvsugede Køer. Hver eneste Ko paa Lautrupgaard bliver omhyggeligt støvsuget før Malkningen. Det er imidlertid ikke tilstrækkeligt at være omhyggelig under selve Malkningen, ogsaa paa Mælkens videre Vej er der mange Kilder til Forurening, som omhyggeligt maa undgaaes.

Efter Malkningen, hvortil der for ganske nylig er konstrueret Spande med en ganske ringe Aabning, bæres Mælken over i Mejeriet til Sining og Afkøling. Siningen sker i et særligt Rum, hvorfra Mælken løber over et Køleapparat og nedkøles til 2° C. Før Brugen dampsteriliseres Køleapparatet i en paasat Staal-kappe, og ingen udover Fodermesteren har Adgang til Kølerummet for at undgaa Forurening af Luften. Ved Siden af Mejeriet findes Kølerum til Opbevaring af Mælken, indtil den om Aftenen pr. Bil transporteres ind til »Enigheden«, hvor den aftappes paa dampsteriliserede Flasker. Her er ogsaa et Rum, hvor samtlige Spande og Malkeskamler dampsteriliseres før hver Malkning ved 100-105°. Hele Maskinanlægget og Transmissionerne er installeret i et særligt Rum for at undgaa Støv fra Remtræk o. l.

Husker De, vi før talte om en Dør, der gik op — om en lille Overraskelse, der skulde gemmes til senere. Paa denne Dør kunde Mottoet: »Alt for Børnene« passende gentages.

Malkepersonalet har som Regel Børn. Tidligere saa man ofte

nogle Smaapurke forsigtigt glide ind i den lune Stald, naar Moderen var i Arbejde. Dette tillades ikke nu. Til Underholdning for dem er indrettet et morsomt Børneværelse med smaa Borde og Stole, Gyngestole, Teddybjørne, Byggeklodser og Billeder, alt hvad der skal til, for at Mor ikke skal savnes alt for haardt. Et gammelt Ord siger: »Noget for noget«. Det er en Selvfølge, at en saa rigtydende Besætning som Lautrupgaards ogsaa maa fodres kraftigt. Foderplanen lægges af en Kvægavlskonsulent, og der anvendes selvfølgelig kun sunde, gode Fodermidler. Vinterkraftfoderet bestaar af 60 % hjemmeavlet Korn og Klid og 40 % æggehviderige Foderstoffer, idet man stadig har for Øje, at Foderet skal være meget vitaminrigt. Hver Ko sætter 30 kg Roer til Livs pr. Dag, men kun rene og sunde Roer, der har passeret en Tørvaskemaskine; som Dessert gives sund og velsaltet Hø. Støvede Avner kommer ikke inden for Kostaldens Døre.

Dyrlægen spiller en stor Rolle, naar det gælder om at fremstille Mælk efter alle Hygiejns Krav. En Gang om Maanedene tilser han alle »Enigheden«s Besætninger, medens Børnemælksbesætningerne maa stille til »Eksamen« to Gange om Maanedene; desuden foretager han de nødvendige bakteriologiske Undersøgelser paa »Enigheden«s Laboratorium. Dyrlægen bor paa Lautrupgaard og sættes derved i Stand til at føre konstant Tilsyn med dennes Besætning. Saasnart han finder det fornødent, bliver de af ham udsatte Køer ført til Sygestalden, og Mælken udgaar af Leverancen. Tuberkulinprøve foretages 2 Gange aarligt, men i de senere Aar har Kvægtuberkulose overhovedet ikke været konstateret.

Men ikke alene Dyrenes Sundhed overvaages, ogsaa Menneskene er under stadigt Opsyn — ikke en eneste lille Bagdør maa staa aaben for Smittefare. Lægen undersøger Malkepersonalet 2 Gange maanedlig. Saasnart en af Familien er syg, maa Mal-

keren blive hjemme, selvom det kun drejer sig om noget ganske ufarligt. Skønt der gives fuld Løn under Fraværelsen, maa det siges til Medhjælpernes Ros, at Antallet af Sygedage absolut ikke er større end normalt. Da Renligheden saa at sige gaar Malkepersonalet i Blodet, bliver de hygiejniske Foranstaltninger forholdsvis lette at gennemføre. Der er noget vist tiltalende i at se Resultatet af sine Anstrengelser, men er det muligt med tørre Tal at konstatere, at alle disse Anstrengelser virkelig bærer Frugt? Ja, det er det.

Resultatet af denne mægtige Indsats paa Hygiejnens Omraade ses bedst i Laboratoriet. Kimantallet i »Enigheden«s Børnemælk er bragt saa langt ned, som det overhovedet er praktisk muligt, og Produktet er af en saa fremragende Kvalitet og Sundhedstilstand, at man trygt kan give Børnene dette herlige og velsmagende Næringsmiddel.

Og saa er vi paa en Maade ved Eventyrets Slutning, vor Rejse er gaaet gennem et dansk Mønsterlandbrug, hvor Hygiejne gaar langt ud over, hvad man selv i vor Tidsalder er indstillet paa, vi har set det Arbejde, der, uden Hensyn til Udbyttet, gøres for at fremstille det sundeste og bedste Næringsmiddel til de Smaa, et Arbejde, der har givet virkelige Resultater og derfor bærer Lønningen i sig selv, et Arbejde, der betyder Sundhed og Styrke for kommende Generationer.

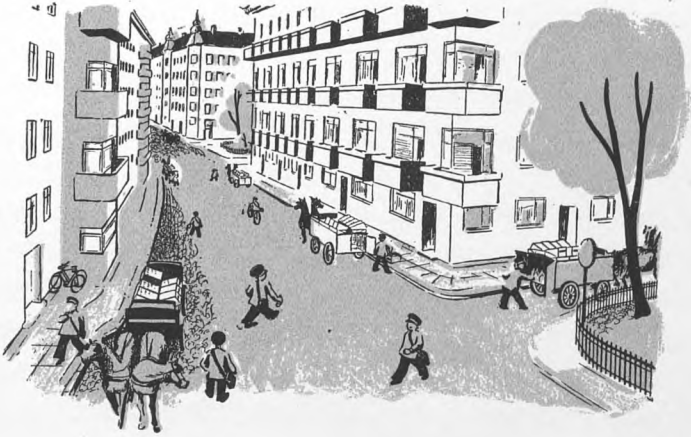
Saaledes lyder Lovtalen over Lautrupgaard.

Den var Lyngsies Værk. Han følte sig som en Konge paa denne Gaard. Og han følte sig hjemme her. Han elskede Naturen og elskede Dyr. Og begge Dele fik han Lejlighed til at dyrke paa Lautrupgaard. Her udfoldede sig hans allerbedste og allersmukkeste Egenskaber. — Saa snart Arbejdsmandsforbundets store Virksomhed levede ham nogle Timer, ofte paa Vejen

hjem til Nielssine i Bagsværd, tog han derud. Han snakkede med Kørerne, roste dem, naar de gav megen Mælk, roste Karlene og Malkekonerne for deres Arbejde og planlagde stadig Forbedringer og Nyindretninger. Saaledes ombyggede han et Hus til Bolig for Gaardens Karle og indrettede Dagligstue med Klaver og Bøger, uden at det dog blev nogen større Sukces. Han følte sig som Herremanden paa Gaarden. I Modtagelses-salonen samlede han Arbejdsmændenes Hovedledelse og Branchemøder og viste dem stolt rundt, hvorefter de blev bespist paa Herlev Kro med Gule Ærter og Flæsk — af Gaardens Produkter. Fra Landet kom Besøg, ogsaa Turister udenlands fra, og alle beundrede Mønstergaarden. Saa længe Lyngsie levede, var Lautrupgaard en Institution, en Sensation i Aviserne, en pyntelig Fjer i Hatten, efter hans Død blev den en udmærket Landbrugsvirksomhed som saa mange andre.

Da den københavnske Mælkeordning blev gennemført, var der ikke mere noget økonomisk Grundlag for »Enigheden«, hvorpaa en Mønstergaard af *Lautrupgaards* Karakter kunde videreføres. Driften af *Lautrupgaard* havde naturligvis kostet »Enigheden« store aarlige Beløb, og da nu endvidere ved Mælkeordningens Distriktsinddeling *Lautrupgaards* reklamemæssige Betydning for »Enigheden« bortfaldt, blev Gaarden solgt i 1942.

Storkøbenhavns Mælkeordning

EN af de mest omstridte og diskuterede Ting har været den københavnske Mælkeordning. Det maa dog vistnok nu, da den paagældende Ordning har virket i fem Aar, fra alle Sider erkendes, at den har betydet en virkelig Rationalisering af Mælkehandelen og en meget væsentlig Nedsættelse af Omkostningerne ved Mælkens Behandling.

Anledningen til Mælkeordningen var en voksende offentlig Stemning for at skaffe billigere Mælk til Byernes Befolkning og en voldsom Kritik af de høje Priser. Gennem Trediverne blev der særligt klaget over Konkurrencen mellem den Mængde Virksomheder, der indførte Mælk til Storkøbenhavn, og over den Konkurrence, der blev drevet mellem Mælkeforsyningerne.

Disse Foretagender konkurrerede ikke saa meget paa Prisen, men mere om Kunderne. Ganske vist holdt »Enigheden« ved en for Forbrugerne gunstig Prispolitik. Prisen nogenlunde nede og tvang saaledes hele Prisniveauet for denne vigtige Vare ned. Herved har »Enigheden« sparet Københavnerne for Millionbeløb. Det var dog indlysende, at en Storbys Forsyning med Mælk er særdeles vigtig for Befolkningen, og at det derfor ikke kan gaa upaataalt hen, naar en By af Københavns Størrelse forsynes med Mælk fra over Hundrede større eller mindre Mælkeforsyninger. Selve Fordelingssystemet var, saa det maatte falde enhver Forbruger for Brystet. I en enkelt Gade taltes over en Snes Vogne fra forskellige Mælkeforsyninger. Det var urimeligt, naar Forsyningen kunde varetages af nogle faa.

Det var ikke alene Forbrugerne, at denne Fordyrelse, der fulgte med den planløse Mælkeforsyning, faldt i Øjnene. Landmændene, der leverede Mælk til Hovedstadens Forsyning, kunde ikke fatte, at det skulde være nødvendigt, at Mælken fordyredes med 100 % paa sin Vej fra Producent til Forbruger. I 1937 og 38 rejste sig da ogsaa paa Rigsdagen Røster mod dette Forhold, blandt andet fra den konservative Folketingsmand, Pastor *Amby*, og i Juni 1939 nedsatte Handelsminister *Kjærbøl* en Kommission med den Opgave at foretage en Undersøgelse af Befolkningens Forsyning med Konsummælk og Fløde og at fremkomme med Forslag til en Nyordning, der kunde nedbringe Forskellen mellem Leverandørprisen fra Produktionsstedet og Detailprisen i Byerne.

★

Handelsministerens Mælkekommission afgav i Sommeren 1940 en Betænkning. Kommissionen var kommet til det Hovedresultat, at det var nødvendigt at gennemføre en saa stærk Centralisering af Mælkens Behandling og Fordeling som teknisk og

finansielt muligt. Dens Forslag gik ud paa, at der, efter at visse foreløbige Foranstaltninger var gennemført, skulde nedsættes et Centraliseringsudvalg, der var fælles for hele Landet.

Handelsminister *Christmas Møller* valgte imidlertid en anden Fremgangsmaade; med Tilslutning fra alle Partier blev den 5. August 1940 vedtaget en Lov om Bybefolkningens Forsyning med Mælk. Med Hjemmel i denne Lov traf Handelsministeren ved Bekendtgørelse af 19. August 1940 videre Foranstaltninger vedrørende Salget af billig Spandemælk. Det centrale i Bekendtgørelsen var imidlertid, at det blev overladt til Kommunalbestyrelsen i Storkøbenhavn og i Købstæderne at gennemføre den egentlige Rationalisering af Mælkehandelen efter nærmere Direktiver fra Handelsministeriet. Loven var fulgt af en vis politisk Spænding, idet Tyskerne gjorde deres for at hindre dens Gennemførelse. De var bange for, at den Prisnedsættelse, der fulgte med en Rationalisering, skulde sætte Forbruget af Mælk her i Landet op og dermed formindske Eksporten af Smør syd paa.

★

For Storkøbenhavns Vedkommende blev Opgaven overdraget til et Udvalg (Storkøbenhavns kommunale Mælkeudvalg), der bestod af Repræsentanter fra Kommunalbestyrelserne. Udvalgets Omraade blev: København, Frederiksberg, Gentofte, Rødovre, Hvidovre, Glostrup, Herlev, Gladsaxe, Lyngby, Taarbæk, Taaenby, Store Magleby og Dragør, ialt 12 Kommuner. Hertil kom senere Søllerød, der ansøgte Handelsministeriet om at komme med under Ordningen. Mælkeudvalget udarbejdede et Forslag, der gik ud paa at opretholde otte engros Mejerier i Storkøbenhavn, men dette Forslag kunde ikke finde Tilslutning fra alle de interesserede Kommuner. Efter en Række Forhandlinger med Handelsministeriet kom der dog en Ordning i Stand, som i Hovedtrækkene fulgte Mælkeudvalgets Forslag,

men som opretholdt 16 Mejerier. Heraf blev et senere sluttet sammen med Trifolium og nedlagt i Februar 1944.

Ved Ordningen blev Mælkehandelen i Storkøbenhavn *koncessioneret* for Salg engros til de ovennævnte 16 Mejerier og for Detailhandelens Vedkommende til de Mælkeudsalg, som fik Kommunalbestyrelsens Tilladelse til at sælge Mælk. Det lykkedes paa denne Maade at sætte Prisen betydeligt ned, paa Sødmælk i Flasker saaledes med 7 Øre pr. Liter. Samtidig gennemførtes der imidlertid en Prisforhøjelse til Leverandørerne paa ca. 2 Øre, saaledes at den øjeblikkelige Nedsættelse af Mælkeprisen til Forbrugerne kun blev 5 Øre pr. Liter fra 51 til 46 Øre. I Stedet for at have 108 Mejerier, der kørte over hele Byen med halvtomme Vogne og leverede i de samme Gader og tildels i de samme Butikker (i en enkelt Gade paa Vesterbro kørte saaledes 19 forskellige Mejeriers Mælkevogne), fik man Byen opdelt i Omraader, og hvert af de 16 Mejerier fik anvist et særligt Omraade for sit Salg, som det saa kunde udnytte fuldt ud.

Prisnedsættelsen paa Mælk var muliggjort af en Nedsættelse af Handelsomkostningerne. Landmændene fik en Prisforhøjelse paa 2 Øre pr. Liter. Engros-Mejeriernes Bruttoavance blev nedsat fra 16 til 9 Øre og Detailhandelens fra 9 til 6 Øre. Dette Forhold kom dog ikke fuldt ud Forbrugerne til gode, idet der i den første Tid blev lagt en Afgift paa 1 Øre paa hver Liter Mælk til Dækning af Udgifterne ved Likvidering af de nedlagte Mejerier og Erstatning til Arbejderne.

★

Nedlægningen af de mange Mejerier betød selvfølgelig en stærk Forøgelse af Salget for de Mejerier, der blev tilbage, og tillige en langt stærkere og økonomisk gunstigere Udnyttelse af deres Maskinanlæg og øvrige Kapacitet. Men Ordningen

havde ogsaa ubehagelige Sider. Ved Nedlægningen af de ca. 90 Mejerier blev i Hundredvis af Arbejdere arbejdsløse. De fik en vis Erstatning, alt efter hvor mange Aar de havde været beskæftiget, men de fleste maatte søge over til en anden Branche. Paa lignende Vis maatte der betaales Erstatning til de Detailhandlere, hvis Mælkesalg maatte ophøre.

En anden uheldig Side er den, at Forbrugerne nu ikke mere kan vælge et bestemt Mejeris Produkter, men er tvangsindlagte Kunder hos det Mejeri, som kører i det Distrikt, hvor de bor. I Praksis betyder det maaske mindre. De Mejerier, som er tilbage, og som har dannet en Sammenslutning, Foreningen af Storkøbenhavns Mejerier, leverer Produkter, der staar nogenlunde ens i kvalitetsmæssig Henseende. Derfor skal bl. a. Mælkeudvalget sørge. Men for mange af Enighedens gamle Kunder betød det psykologisk en Del, at de nu blev afskaaret fra at købe hos netop det Mejeri, som de maaske var Aktionær i, og som de havde været med til at bære frem til en Position i Kraft af en personlig Indsats.

★

Trods dette er den fra visse Sider meget stærke Kritik af Mælkeordningen ganske uberettiget. For det første er det ingen *politisk* Foranstaltning og slet ikke en socialdemokratisk. Det var en *konservativ* Handelsminister, der gennemførte Ordningen og gav Kommunalbestyrelsen sine Direktiver. Ordningen vedtoges paa Rigsdagen med *alle Partiers* Tilslutning. Og den gennemførtes i Storkøbenhavn med fuld Tilslutning fra Kommunalbestyrelserne paa Frederiksberg og i Gentofte, hvor de Konservative er i Flertal.

For det andet maa enhver, der tænker over Tingene, indrømme, at *sagligt* var den gamle Ordning urimelig, fordyrende og ganske irrationel. Der var ingen Mening i, at der bestod over et

Hundrede Mejerier, hvis Vogne kørte ind og ud i hele Byen, halvtomme og med et ganske ringe Salg.

For det tredje har den foretagne Rationalisering betydet, at Mælkeprisen har kunnet nedsættes med 9 Øre pr. Liter og Leverandørprisen kunnet forhøjes med 2 Øre. Uden Mælkeordning vilde Prisen nu uden Tvivl have været 11 Øre højere, end den er. Til Sammenligning kan det maaske have sin Interesse at erindre om, at under den første Verdenskrig var Prisen for Sødmælk, da den var højst, 73 Øre pr. Liter. Nu er den 45 Øre. Samtidigt og som Følge af Mælkeordningen er Mejeriernes Omkostninger pr. Liter Mælk nedbragt overordentlig stærkt. I 1940, før Mælkeordningen, androg Enighedens Bruttoavance (hvoraf altsaa alle Mejeriets Udgifter til Drift skulde afholdes) 27,4 Øre pr. Liter. I 1945 var den 15,9 Øre. Nettoavancen er forøvrigt saa ringe, som den kan være, nemlig 0,27 Øre pr. Liter eller ca. $\frac{1}{4}$ Øre.

Man maa derfor have Lov til at fastslaa, at Ordningen har været til meget stor Gavn for Forbrugerne. Og den har ogsaa været til Gavn for Detailisterne. Forud var der alt for mange Mælkehandlere. Nu er Tallet nedbragt med det Resultat, at de nuværende Handlende klarer sig bedre end før.

*Min Barndoms
Bondeland*

Mange Minder fra min Barndom
kan tilfældigt springe frem
som et Kildevæld fra Jordens mørke Indre
med en Straalekraft som Solen,
naar den strejfer Skyens Bræm
og faar selv den sene Aarstid til at tindre.

Jeg har lukket mine Øjne,
og nu staar jeg ved et Træ,
der er et af mine allerbedste Minder,
for jeg fandt en Fuglerede
i det bøgegrønne Læ,
det var *mig*, der blev den lykkelige Finder!

Under Himmelrummets Blaanen
staar en mættet Em af Jord,
der fortoner sig i Kløverduft og Klange,
jeg kan se en korngrøn Bakke
og et Engdrag langs en Fjord,
hvor man tumlede som Dreng vel tusind Gange.

Men en tung, sørgmodig Tone
og en Kone med sin Spand
bliver levende paa éngang i mit Minde,
det er Kørerne, der brøler
i min Barndoms Bondeland,
Solen synker, saa er Maltetiden inde.

Det er Kørerne, der kalder,
de har gumlet Dagen lang,
deres Yvere er spændte, saa det mærkes.
Hvor er Koen fuld af Taalmod!
Men det brister dog en Gang,
og saa brøler den, og Brølene forstærkes.

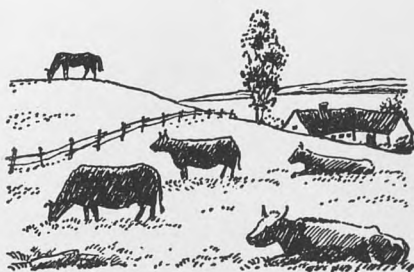
Der var Dugg i Dyrets Øjne.
Der var Troskyld i dets Blik,
naar en Malkepige satte sig i Stolen
og greb fat om Koens Yver,
mens den endnu varme Drik
sprøjtede lifligt frem i Glans af Aftensolen.

Det var Græs i ædel Fylde,
det var Jordens egen Kraft,
der forvandlede sig til Væld af hvide Floder.
Hvor de smagte, disse Draaber,
ja, jeg nød den søde Saft,
som man nyder kun de hemmelige Goder!

Vel er Mælk fra Koens Yver
et velsignet Vitamin,
der faar Verden til at holde sig i Live,
men et Barn vil bare drikke,
som en Voksen drikker Vin,
uden Tanker for, hvad Følgerne kan blive.

Der er Minder og Mirakler.
Der er røde Malkedyr,
som jeg selv paa Himlens Marker skulde kende.
Der er grønne, grønne Enge
i min Barndoms Eventyr,
og jeg husker dem til Evighedens Ende.

Ulf Hoffmann

Mejeriprodukternes Sejrsang

UDVIKLINGEN frem imod større Produktion af animalske Fødevarer kan tages som et Tegn paa, at Verdens Velstand vokser. Ved at lade Kornet passere igennem Køer og Svin gaar ca. $\frac{4}{5}$ af dets Kalorieværdi til Spilde. Mælk og Flæsk indeholder kun henholdsvis 18 og 19% af Kalorierne i Køernes og Svinenes Foder. Det er en Luksus at lade den første Fordøjelse af Kornet ske i Dyrene, og Chefen for den nye Organisation for Ernæring og Landbrug (F. A. O.) har da ogsaa opstillet et Program for Ubedring af den Nød, der er opstaaet efter den anden Verdenskrig, hvorefter Fremstilling af animalske Produkter indskrænkes mest muligt. Der er ikke mere Raad til denne Omvejsproduktion.

Paa det Tidspunkt, da »Enigheden« kom til Verden, var dansk Landbrug paa Vej ind i en Epoke, hvor Mælken kom til at spille en stadig større Rolle. I det sidste kvarte Aarhundrede var Mejeriproduktet Smør da ogsaa det af vore Landbrugsprodukter, der havde haft den største Prisstigning:

<i>Stigning i Priserne</i>	Hvede	1,5%
<i>paa Landbrugsvarer</i>	Rug	0,9%
<i>i Tiden ca. 1845-70:</i>	Byg	8,6%
	Havre	6,3%
	Flæsk	8,5%
	Smør	22,0%

Danmarks største Eksportartikel er Landbrugsprodukter. Ganske vist har Industrien gjort Fremskridt og erobret en Del af Eksporten, men umiddelbart forud for den anden Verdenskrig var dog $\frac{3}{4}$ af den samlede Eksport Landbrugsvarer.

<i>Landbrugseksport</i>	1874	92
<i>i Procent af den</i>	1900	91
<i>samlede Eksport:</i>	1913	89
	1922	86
	1928	81
	1932	82
	1938	74

Det er imidlertid ikke den samme Slags Landbrugsvarer, der eksporteres i Dag som for 50 Aar siden. Ser vi paa, hvor stor en Andel forarbejdede Landbrugsvarer (d. v. s. Mælk lavet til Ost og Smør, og Svin eksporteret som Bacon) nu udgør af den samlede Landbrugseksport, ser man, at den har været stærkt stigende. Medens de forarbejdede Landbrugsvarer i 1874 kun udgjorde knap Halvdelen af Landbrugseksporten, udgør de nu over $\frac{3}{4}$.

ANTAL MALKEKØER: 1880 899,000

1901 1,089,000

1916 1,300,000

1940 1,600,000

De Landbrugsvarer, der eksporteres nu, er i langt højere Grad »Industriprodukter«, end Tilfældet var i 80-erne.

<i>Eksport af forarbejdede</i>	1874	44
<i>Landbrugsvarer i Procent af den samlede</i>	1900	83
<i>Landbrugseksport:</i>	1913	75
	1922	83
	1928	86
	1932	88
	1938	78

MEJERIBRUGETS UDVIKLING

Det var en kolossal Udviklingsperiode for Landbrugsindustrien og herunder først og fremmest for Mejeribrugets i Tiden fra Landbrugskrisen og op til første Verdenskrig. Antallet af Køer i Danmark steg knap 50 %, men samtidig blev Mælkeproduk-

tionen forhøjet med henved 160% og Smørproduktionen med 140%, det vil sige, at Mælkemængden pr. Ko er forøget samtidig med en Forøgelse af Besætningerne.

Man kan ikke i denne Forbindelse se bort fra den kolossale Indflydelse, som Andelsbevægelsen har haft. Tidligere udførte vi ganske vist ogsaa Smør, i 1831 var vor Eksport af Smør 2 Mill. kg aarligt, 1881 var den 12 Mill. kg og 1914 104 Mill. kg, men før Landbrugskrisen var det hovedsagelig Smør, produceret paa vore Herregaarde, der kunde sælges i Udlandet. Bønderne kærnede ganske vist ogsaa Smør, men de maatte samle Mælken fra flere Dages Malkning sammen for at faa nok til en Kærning. Det siger sig selv, at Smør, fremstillet under disse primitive Forhold, ikke var en Vare, der kunde sælges til Eksport. Først da Bønderne fandt paa at slutte sig sammen og oprette Andelsmejerier, der forarbejdede Mælken fra alle Sognets Gaarde, fik de nogen Betydning i Smørproduktionen. Med den Mælkemængde, et saadant Mejeri dagligt indvejer, er det muligt at fremstille en ensartet og kvalitetsmæssig fin Vare.

I 1892 oprettes det første Andelsmejeri, men Tallet voksede hurtigt, saaledes at man omkring 1900 havde ca. tusinde Andelsmejerier. Tilvæksten er yderligere fortsat, saa der i Dag er saa mange Mejerier her i Landet, at det i Mejerikredse ivrigt diskuteres, om man ikke burde nedlægge nogle af disse Andelsmejerier. Det vil med andre Ord sige, at der bør foretages en Rationalisering indenfor Mælkebranchen.

BYERNES VÆKST

Samtidig med Landbrugets Udvikling følger en Udvikling i Byerhvervene, en Industrialisering. Landbrugets Fremskridt har bevirket, at en stadig lavere Procent af Befolkningen kan producere den nødvendige Mængde Føde. Landbrugets Arbejds-

DANMARKS
BEFOLKNING FRA
LAND OG BY:

1880

72%

28%

1901

61%

39%

1916

59%

41%

1940

53%

47%

kraft maa søge sig nye Græsgange, og her var det saa heldigt, at Industrien var i sin store Udvidelsesperiode og kunde give Arbejde til disse Folk fra Landet. Flere og flere af de Opgaver, der tidligere tog Landbrugets Tid og Arbejdskraft, gaar over til Byerhvervene. Redskaber, der før blev repareret og fremstillet paa Gaarden, er med den nye Teknik blevet saa komplerede, at de skal fremstilles og repareres af Specialarbejdere fra Byen. Det samme gælder visse Arbejder, der tidligere udførtes af Kvinderne i Landbruget, og som er blevet Erhverv for Mænd i Byerne (f. Eks. Vævning, Bagning og Slagtning),

og den mere udprægede Pengeøkonomi medfører, at en større Andel af Befolkningen maa beskæftige sig med Handel.

KONSUMMÆLKEN

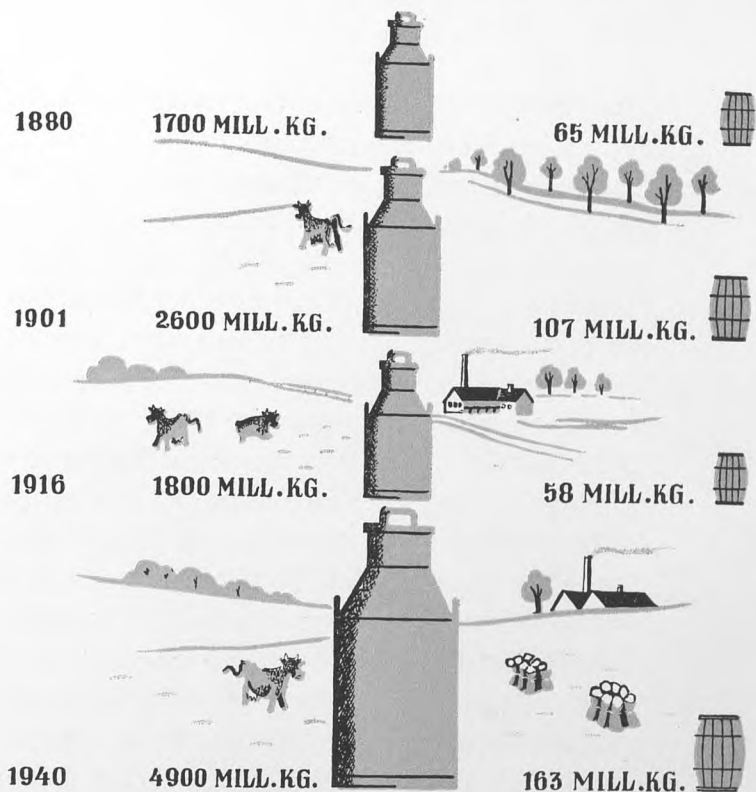
Med Byernes Vækst opstod et helt nyt Problem, Bybefolkningens Forsyning med friske Landbrugsprodukter, Kød, Grøntsager og Mælk m. v. Løsningen af dette Problem kræver indenfor Mejeribruget Fremstilling af et hidtil ukendt Produkt »Konsummælken«. Mælk er Mælk siger man, men det er kun til en vis Grad rigtigt. Hvis den sunde og friske Mælk, man malker ud af Køerne, blot i nogle faa Timer faar Lov at henstaa i aaben Luft, har Bakterierne forvandlet den fra et livgivende Næringsmiddel til en livsfarlig Vædske. Forsyningen af Byer med Hundredtusinder af Indbyggere kræver Transport af Mælk fra fjerne Distrikter, og det tager Tid. Skal Mælken komme ud til Forbrugerne i en Tilstand, saa den er anvendelig som Føde for Spædbørn og den opvoksende Ungdom, maa et større Apparat sættes i Sving for at træffe de fornødne Forholdsregler til Hindring af Mælkens Fordærvelse.

En helt ny Produktionsgren er vokset op. Samtidig med, at Erkendelsen af Mælkens naturlige Egenskaber er vokset, har man forstaaet at konstruere Varmebehandlingsapparater, der tager alt muligt Hensyn hertil. Konsummælken faar herved den nymalkede Mælks Kimfattigdom, samtidig med at den bevarer den friske Mælks Vitaminrigdomme og aromatiske Smag.

STORBYENS MÆLKEFORBRUG

Allerede da »Enigheden« i 1897 blev født efter Konflikten med Københavns Mælkeforsyning, var Konsummælksproduktionen en Faktor, som man maatte regne med i Mejeriverdenen. Den

PRODUKTION AF
MÆLK OG SMØR: 1880

Periode, der fulgte fra »Enigheden«s Start og op til den første Verdenskrig viser en kolossal Udvikling af Mælkeproduktionen som Helhed. Mælkemængden her i Landet var omkring Aarhundredskiftet anslaaet til ca. 2300 Mill. kg aarlig. Ved Krigens Udbrud i 1914 udgjorde den ca. 3650 Mill. kg. Altsaa en Stigning paa næsten 60 %. Smørproduktionen var stadig den vigtigste Gren inden for Mejeribruget, og ogsaa den havde vist en ikke ubetydelig Stigning i samme Periode fra 107 Mill. kg til 140 Mill. kg. Smørproduktionen er dog gaaet mindre frem end selve Mælkeproduktionen, men samtidig anvendes mindre Mælk til Fremstilling af 1 kg Smør, i 1900 saaledes 26,4 kg Mælk pr. kg

Smør mod 25,2 i 1905. Udviklingen er fortsat stærkt lige op til den anden Verdenskrig.

Det er klart, at der herefter bliver meget Mælk tilovers til de øvrige Mejeriprodukter. Mens vi omkring »Enigheden«s Start havde en ikke uvæsentlig Indførsel af Ost, var vi i 1914 selvforsynende, og efter Verdenskrigen paabegyndte vi endog en Eksport, der i Tiden op til den anden Verdenskrig havde naaet en ret betydelig Størrelse — og mon det ikke er en af Vejene frem for vor Landbrugseksport?

Det er vanskeligt at dømme i hvor høj Grad den tiloversblevne Mælk er anvendt til Konsummælk eller gaaet til andre Formaal f. Eks. Opfodring af det voksende Svinehold, men man kan dog danne sig et vist Skøn. For Landet som Helhed er det direkte Sødmælkssalg steget med 60 % i Tiaaret 1905-14. Samtidig er Salget af Skummetmælk og Kærnemælk steget med 32 %. Lando skønner i sin Bog om Mælkehandelen, at Mælkeforbruget i København fra 1898 til 1914 er steget med 50 %, nemlig fra 60 Mill. kg til ca. 90 Mill. kg aarlig. Disse Tal dækker over hele Mælketilførslen til Hovedstaden.

Handelsmejerierne i Hovedstaden havde altsaa allerede før Krigen — som »Enigheden« — været udelukkende Mælkeforsyninger. Den ringe Smørproduktion, disse Mælkeforsyninger havde, var for største Delen Oparbejdelsen af tiloversblevne Varer. Senere fik Smørproduktionen dog en anden Betydning. Befolkningen krævede Kærnemælk, og som »Biprodukt« til denne udmærkede Drik, var Mejerierne »nødt til« at frembringe Smør. Derimod var Provinsens Handelsmejerier først og fremmest indstillet paa Smørproduktion, og ogsaa Osteproduktionen er relativ størst paa Provinsmejerierne. Det har sin Forklaring i de højere Priser paa Ost i de sidste Aar forud for den første Krig. Ostepriserne var saaledes i 1914 36 % højere end i 1905. Det var imidlertid først senere, da Afsætningen for Smør blev

vanskeligere, at ogsaa Smørmejerierne paa Landet fik Interesse for Osten. I den første Tid var Osteproduktionen dog forbeholdt Hjemmemarkedet, hvor den konkurrerede indført Ost ud.

KØBENHAVNERNE DRIKKER MERE MÆLK

Den Stigning i Mæketilførslerne til Hovedstaden paa 50%, som er omtalt ovenfor, er betydelig større end Tilvæksten i Befolkningen. Storkøbenhavn voksede i Tiden 1898 til 1914 med 30%. Mælkeforbruget er altsaa steget. Det hænger først og fremmest sammen med, at Varens Kvalitet er blevet bedre. Prisen paa Konsummælk er derimod ikke faldet, tværtimod, den udviste en ikke ringe Stigning. Sødmælk i Flaske kostede i 1901 16 Øre Potten, i 1914 var den 19 Øre pr. Potteflaske, de andre Mælkesorter steg tilsvarende. Morsomt er det, naar man ser Mælkepriserne, at konstatere den ganske ringe Forskel, der er mellem Priserne paa Mælk i Løsmaal og i Flasker.

De Principper, som »Enigheden« byggede paa, og som efter »Enigheden«s Start vandt Tilslutning i hele den københavnske Mælkeforsyning, gik bl. a. ud paa, at Mælken skulde leveres i Flasker. For at gøre denne hygiejniske Salgsmetode mere populær, holdtes Prisforskellen paa Mælk i Løsmaal og i Flasker ganske lav.

Prisen paa Konsummælk steg i Tiden fra Aarhundredskiftet og op til første Verdenskrig med 20%. Det er vanskeligt at fremføre noget Tal til direkte Sammenligning hermed. I vor Tid vilde man se paa Detailpristallet og herud fra konstatere, om Stigningen havde været større eller mindre end Stigningen i Prisniveauet. Det var imidlertid først Verdenskrigens enorme Tryk paa Priserne, der gav Stødet til Udarbejdelsen af et egentligt Detailpristal. Engrospristallet var fra 1897 til 1913 steget

med ca. 30 %, heraf i Tiden fra 1900-13 med 17 %. Mere Interesse har det at se paa Stigningen i andre Landbrugsvarer, Flæskeprisen var steget med 17 %, mens Kornpriserne var konstante eller kun havde udvist ganske ringe Stigning.

STATENS INDGREB

Da denne straalende Udvikling i Mælkeproduktionen var paa sit højeste, rantes Europa af den store Katastrophe, Verdenskrigen 1914-1918. Begivenhederne i Serajevo fik ogsaa Betydning for vor hjemlige Produktion af Mejeriprodukter.

Al Ting hænger sammen, og det gælder i særlig høj Grad Priserne paa Produkter, der fremstilles af samme Raastoffer i samme Virksomheder og ofte under samme Produktionsproces. Stiger Prisen paa Smør og Ost, maa Konsummælken følge med eller ogsaa maa der træffes Tvangsforanstaltninger for at fremskaffe denne Vare. Samme Virkning har en Stigning i Skummetmælkens Foderværdi.

Fra begge de krigsførende Parters Side var der stor Efterspørgsel efter Fedtstoffer baade i Form af Smør og Flæsk. Vi maatte her i Landet for at være neutrale forsøge at eksportere lige meget til begge Sider. Det var ikke let. Tysklandsprisen paa Smør var i Oktober 1915 naaet op paa 402,50 Kr. pr. 100 kg, mens den engelske Pris kun var 288,50 Kr., det kunde ikke gaa. Hvis der ikke blev truffet Foranstaltninger fra det offentlige Side, kunde man risikere, at Landmændene solgte deres Varer der, hvor de fik mest for dem. Justitsministeriet greb i 1915 ind med en Bekendtgørelse, der fastsatte, at Udførsel her fra Landet af Smør og Sødmælk fremtidig kun maatte ske gennem Eksportvirksomheder, der var godkendte af Landbrugsministeriet. Til at forestaa Fordelingen af Udførselen nedsattes et »Smørekseksportudvalg«, og Landbrugsministeriet autoriserede

ialt 57 Firmaer, hvis Ret til Eksport blev gjort afhængig af, at de underkastede sig en Fordelingsplan over den samlede Smørekseport, som Udvalget til enhver Tid fastsatte. Efter denne Ordning gik ca. 60% af vor Smørekseport til England, og vi fik til Gengæld uhindret Tilførsel af Korn, Foderstoffer og Raastoffer til Margarineproduktionen.

Denne Stigning i Smørprisen gjorde det naturligvis mere rentabelt at fremstille Smør end Konsummælk til de gældende Priser. Stigningen i Osteprisen og det Udbytte, Skummetmælken gav ved Produktion af Kalvekød og Flæsk, trak i samme Retning. Samtidig bevirkede de høje Priser paa Kreaturer, at mange Landmænd skilte sig af med de Malkekøer, der havde givet mindst Mælk. Det medførte ganske vist en kort Overgang, at Mælkeproduktionen pr. Ko steg, men den samlede Mængde Mælk her i Landet gik ned. I 1914 havde vi en Mælkeproduktion paa 3600 Mill. kg, i 1918 var den kun det halve, 1800 Mill. kg.

MÆLKERABATMÆRKER

Stor-Københavns Mejerier havde Kontraktpriser paa Mælk. Disse Priser var saa lave, at Producenterne kun opnaede at faa Skummetmælken betalt med 1-1,5 Øre pr. kg, mens dens Værdi som Kraftfoder allerede i 1913 blev gjort op til 1,72. Værdien til Kraftfoder steg efterhaanden, som Priserne paa Oliekager og Foderbyg voksede. Det kunde ikke lade sig gøre at indføre Maksimalpris paa Konsummælk, samtidig med at Priserne paa Smør og Ost var frie. Mælkepriserne i Byerne maatte derfor stige. For imidlertid at hjælpe de mindre bemidlede mod Dyrtidens Følger traf Staten kort før Julen 1915 Foranledning til at yde Dyrtidshjælp. Den blev givet i Form af Rabatmærker til Indkøb af Mælk. Dette var dog ikke tilstrækkeligt til at sikre Bybefolkningens Forsyning med Mælk. Da Mælkenøden blev

akut, maatte Københavns Kommune rette sine Bestræbelser for at sikre Hovedstaden en tilstrækkelig Forsyning. Der kom en Overenskomst i Stand med Leverandørerne, som gik ind paa at levere Suppleringsmælk til Hovedstaden for 26 Øre pr. Kande (= 2 kg), naar Smørprisen var 1 Kr. pr. $\frac{1}{2}$ kg, med Tillæg af $\frac{1}{6}$ Øre for hver 1 Øre, Smørprisen oversteg 1 Kr. Skummetmælken skulde leveres til 10 Øre pr. Kande.

MARGARINEPRODUKTIONEN STANDES

De Allieredes Bestræbelser for at hindre den danske Udførsel af Fedtstof sydpaa nøjedes ikke blot med de Foranstaltninger, der blev truffet med Hensyn til Tilførslerne af Korn og Foderstoffer, men gav sig ogsaa Udslag i Standsning af Tilførslen af Raastoffer til Margarineproduktionen. Før Krigen brugte vi her i Landet kun $\frac{1}{6}$ af Smørproduktionen, mens Resten udførtes. Det store Fedtstofforbrug blev i betydeligt Omfang dækket af Margارين. Ved at hindre Margarineproduktionen, tvang de Allierede os til selv at spise Smørret, og vor Smør-eksport gik derfor stærkt ned. I 1913 var den 91 Mill. kg, i 1917 61 Mill. kg og i 1918 kun 15 Mill. kg. Vi forsøgte herhjemme at skaffe Raastoffer til Margارين ved forskellige Foranstaltninger, bl. a. ved at fjerne Talget fra Kreaturer, der udførtes, men det hjalp kun lidt, og i 1917 gik Margarineproduktionen fuldstændig i Staa. Smørpriserne var samtidig stærkt stigende, og Forbrugerne var henvist til at købe det dyre Smør, Regeringen maatte gribe ind for at holde Smørprisen her i Landet nede. I 1917 indføres en Smørrationering, hvorefter der tildeltes hver Person 250 g pr. Uge. Ved denne Foranstaltning blev det tidligere Forbrug af Fedtstoffer (Margarine, Smør og Fedt) halveret. Prisen paa Smør blev sat til 3,20 Kr. ved Salg til For-

brugere, men Erhvervsvirksomheder maatte købe Smørret til Eksportpriserne. Denne Smørpris blev senere nedsat med 20 Øre til 3,00 Kr. Det betød dog kun, at Staten maatte betale Forskellen til Producenterne.

Forsyningssituationen forværredes. Selv om man havde slagtet de Køer, der gav daarligst og mindst Mælk, sank Mælkeydelsen pr. Ko. Den havde i 1914 været 2600 kg aarlig pr. Ko, i 1919 var den kun 1658 kg, og det betød faktisk, at Køerne gennem Vinteren 1918-19 sultede.

For Ostens Vedkommende blev Kravene om Fedtindholdet i den Ost, der skulde udføres, strammet. De fedeste og dyreste Kvaliteter blev eksporteret. Ved Eksport af Ost og Mælk blev der opkrævet Udførselsafgifter, og disse blev ved Statens Foranstaltning fordelt til Producenterne, saaledes at der ikke var nogen Fristelse til at eksportere Mælk og Ost.

FØRSTE VERDENSKRIGS »MÆLKEORDNING«

Under den tilspidsede Forsyningssituation paa Mælk kom der en Lov om Bybefolkningens Forsyning med Mælk. Leverandørerne forpligtedes til daglig at stille $\frac{2}{5}$ Liter Sødmælk til Raa-dighed pr. Individ. Det kommunale Mælkeudvalg, der blev oprettet til Gennemførelse af denne Mælkeordning, skulde fordele det tilførte Kvantum Sødmælk med 1 Liter daglig til Børn under 3 Aar, og $\frac{1}{2}$ Liter til Børn mellem 3 og 6 Aar. Staten ydede et Tilskud, der skulde anvendes til Mælk til Børn i disse Aldersklasser. For Hovedstaden blev nedsat et Fællesudvalg, som omfattede København, Frederiksberg og de omliggende Kommuner. Der fastsattes en Maksimalpris for Suppleringsmælk, der ved Udvalgets Foranstaltninger blev leveret til Mælkeforsyningerne, ogsaa Detailprisen blev fastlagt. Trods

disse Foranstaltninger kunde den fornødne Forsyning ikke fremskaffes, der manglede daglig op til 30.000 Liter i den Ration, der tilkom København.

Stormejerierne havde en haard Tid, de kunde ikke udnytte deres Anlæg eller deres faste Arbejderstab, og det kan ogsaa ses af Nedgangen i Nettofortjenesten. Til Gengæld var der ikke længere nogen Risiko ved Returnmælk. Spørgsmaalet eksisterede praktisk talt ikke, for selv den Mælk, der var usælgelig til Konsum, blev hjembragt med lønnende Priser som teknisk Smør. Navnlig Krigens sidste Aar og de første Efterkrigsaar blev de vanskeligste for Mælkeforsyningen. Saa sent som den 23. November 1918 maatte man skride til en Nedsættelse af Mælkens Fedtindhold, der blev fastsat til 3 %. Dette vakte stor Harme, idet man fra Sundhedsautoriteternes Side henviste til det skadelige i at tillade den Slags »Forfalskning« af saa vigtigt et Næringsmiddel. Først i Foraaret 1920 vendte man tilbage til de tidligere Tilstande.

IMELLEM KRIGENE

Krigens ekstraordinære Krav havde medført Statsindgreb af nærmest planøkonomisk Karakter. Disse Indgreb lettedes, saa snart Tiderne paany blev normale. Men nogle af de Begreber, Krigstiden havde skabt inden for Mælkeforsyningen, holdt sig, saaledes f. Eks. »Suppleringsmælken«. Landmejerierne vedblev med Organet »Sjællandske Mejeriers Mælkeudvalg« som Medlem at levere Suppleringsmælk til de københavnske Engrosmejerier. I de mælkefattige Tider af Aaret kniber det for Mælkekompagniernes faste Leverandører at skaffe den tilstrækkelige Mælk, og man maa da ty til fjerntliggende Landmejerier. Nu er ikke alene de sjællandske Mælkeleverandører inddraget — ogsaa Landmænd paa Lolland-Falster og Fyn leverer til Kø-

UDFØRSEL

AF SMØR: 1880 12 MILL.KG.

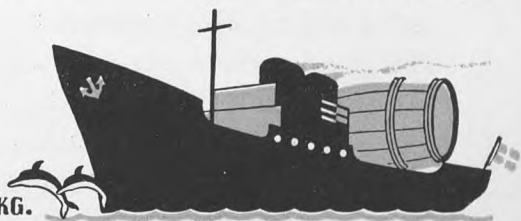
1901 99 MILL.KG.

1916 15 MILL.KG.

1940 107 MILL.KG.

benhavn, og naar det i en enkelt Periode gaar helt galt, har de københavnske Mælkeforsyninger været nødt til at hente Mælken til Københavnerens Morgenmad fra Fredericias Omegn. I hele denne vanskelige Periode havde »Enigheden« opnaaet at konsolidere sin Stilling blandt de københavnske Mælkekompagnier. »Enigheden«s Omsætning, der i 1898 beløb sig til 3.559.000 kg, var steget til det firedobbelte, saaledes at den i 1921 var 14.303.000. Samtidig havde »Enigheden« holdt lavere Priser end de andre Mælkeforsyninger og virket som en Bremse paa Prisstigningen paa denne vigtige Forbrugsvarer. Tiden efter forrige Verdenskrig var en Periode, hvor Landbrugets Udvikling viste en smuk Linie. Efter at Efterkrigsvirkningerne, der havde deres Aarsag i, at Landejendommene var omsat til for

høje Priser, var overvundet, gik det støt fremad. Det gælder ogsaa for Mejeriproduktionen. Smørnoteringen var i 1918 steget til 485 Øre pr. kg, hvilket var det dobbelte af Noteringen ved Krigens Udbrud. Denne Stigning fortsattes og naaede sit Maksimum i 1920 med 639 Øre pr. kg. Herefter faldt den til 385 i 1923, men begyndte saa igen at stige. Eksporten voksede. Vi arbejdede os paany ind paa de gamle Markeder for Smør, og vi oparbejdede nye Markeder for Ost.

Paa Konsummælkens Omraade var Perioden efter Verdenskrigen paa sin Vis ogsaa en gunstig Tid, det var en Tid fuld af Udvikling. Det var navnlig de hygiejniske Principper, som »Enigheden« allerede fra sin Start havde hævdet, der blev bygget videre paa. Det offentlige hjalp til med skærpede Krav i Sundhedsvedtægt og Mælkeregulativ, og Mælkekompagnierne gik i Brechen for Flaskemælken. Dette gjorde de ved at sætte Prisen saaledes, at Flaskemælken kun var ganske lidt dyrere end Spandemælken (i 1919 1 Øre). Detailmejerierne og de mindre Engrosmejerier modarbejdede imidlertid dette, idet de hævdede, at Prisforskellen burde være 5 Øre, og følgelig satte de Prisen paa Spandemælk 4 Øre under Mælkekompagniernes. Kompagnierne besvarede denne Krigserklæring med at sænke Prisen paa Flaskemælk med 3 Øre. Spandemælken kunde ikke følge med, og saaledes endte den saakaldte Mælkekrig.

Fra Krigens Tid med de stærkt stigende Priser paa Smør og Ost havde Suppleringsmælk-Leverandørerne stillet Krav om, at Mælken blev afregnet i Forhold til det, den kunde indbringe ved Smørslavning og Ostproduktion. Dette Krav er siden blevet opretholdt, og Parterne, Leverandører og Mælkeforsyningerne, har dannet et Fællesorgan, *Det københavnske Mælkenoteringsudvalg*, der siden 1920 hver Torsdag har fastsat en fælles Leverandørpris paa Mælk af en bestemt Standard-Kvalitet leveret til København.

KRISEN I 30'erne

Saa kom Krisen i 30'erne. Den kom til os som et Prisfald paa vore vigtigste Eksportvarer, altsaa først og fremmest vore forædlede Landbrugsprodukter, *Smør*. Man kan læse Udviklingen af Smørnoteringen: I 1927-29 havde Noteringen svinget omkring 310-300 Øre pr. kg, 1930 var den 245, 1931 209 og 1934 var den helt nede paa 161 Øre pr. kg. Det var et Slag, som vort Landbrug havde ondt ved at bære. Følgen blev da ogsaa en stærk Støtte fra Statens Side. Som et Led i det saakaldte Kanslergadeforlig, der bl. a. sikrede Gennemførelsen af en dengang enestaaende Socialreform, fulgte ogsaa Kriselovgivning for Landbruget. En Del af denne Kriselovgivning betød Eksporttilskud til Varer, paa hvilke Priserne var faldet urimelig stærkt, som f. Eks. *Smør*.

Tanken, der laa bag Smørordningen, var, at det egentlig var urimeligt, at Faldet i Smørprisen i England skulde medføre, at de danske Forbrugere skulde have Varerne billigere end hidtil i en Periode, der var saa vanskelig for Landbruget. Efter Smørordningen skulde der opkræves en Afgift paa alt Smør, der solgtes her i Landet. Afgifterne indgik i en Smørfond og fordeltes herfra til Mejerierne, der senere fordelte Beløbene til Landmændene i Forhold til den leverede Mælkemængde og efter andre Kriterier. Det kunde befrygtes, at Folk vilde reagere over for en saadan pludselig Forhøjelse af Prisen paa en Vare som Smør ved at vende sig til Margarinen.

Landbrugets Indstilling over for Margarinen svinger med Konjunkturerne. Er Prisen paa Smør i Udlandet høj, er de utilfredse med, at Folk ikke vil spise Margarine, saa en større Del af Smørproduktionen kan sælges til Eksport. Men viser Priserne paa Smør i Udlandet Tegn til Fald, vender de sig i Harme mod den billige Margarine, der slaar Smørret ud paa Hjemmemarkedet,

og kræver, at Margarine ikke maa forhandles i farvet Stand. Det er ikke mærkeligt, at Forbrugerne maaske har lidt vanskeligt ved at lægge deres Spisevaner om i Takt med Prissvingningerne. Den Gang klarede man Spørgsmaalet ved at lægge en Afgift paa Margarinens Raastoffer. Undtaget var dog, ogsaa for at hjælpe Landbruget, Svinefedt og Talg. Denne Smørordning varede imidlertid kun i et Aar. Fra Udgangen af 1934 til Maj 1937 havde vi ingen Smørordning. Men i Slutningen af 1936 indtraadte en temmelig stærk Prisstigning paa Foderkager uden tilsvarende Stigning i Smørprisen. Vi fik den næste Smørordning, der gjaldt, til den anden Verdenskrig fuldstændig ændrede Situationen.

Den anden Smørordning afveg paa visse Punkter fra den første. Det var dog kun i den rent tekniske Udformning, Margarineafgiften faldt bort. Til Gengæld blev der vedtaget et Forbud mod Avertering med Margarinens Vitaminvirkning.

NYE MEJERIPRODUKTER

Osteproduktionen fortsatte uden synderlig Paavirkning af Krisen sin Udvikling, og vor Eksport af Ost voksede jævnt under Krisen, saa den i 1939 udgjorde 9,6 Mill. kg.

Efter Verdenskrigen havde nye Produkter vundet Indpas i Mejeridriften. Først og fremmest *kondenseret Mælk*. Den første Fabrik til Fremstilling af kondenseret Mælk her i Landet blev oprettet i 1907 i Nakskov af Ø. K., men det var først efter Verdenskrigen, at der kom rigtig Fart i denne Produktion. Et nærbeslægtet Produkt, den *steriliserede Fløde* blev en meget udbredt Handelsvare. »Enigheden« fremstiller og forhandler ogsaa denne Vare. Nu er denne Produktion ganske vist overtaget af det fra »Enigheden« udskilte Datterselskab Enico. Endelig maa *Flødeisen* ikke glemmes. Den moderne Fremstil-

lingsmaade af Flødeis er indført her til Landet fra Amerika i 1914, men først i 30'erne blomstrede Produktionen frem. Tilbagegangen i Produktionen efter 1935 skyldtes dels de kolde Somre, dels de mange nye Former for Sodavand: Chabeso, Drueta, Valencia o. s. v. samt Fremkomsten af det helt nye Mælkeprodukt »Ymer«, som »Enigheden« lancerede i Foraaret 1938 sammen med Trifolium og Det danske Mælkekompagni.

DEN ANDEN VERDENSKRIGS SMØRORDNING

Det er allerede fortalt, hvorledes man i 30'ernes Krisetid havde en Smørordning, hvorved Hjemmemarkedet gennem en høj Pris paa Smør støttede Smørekporten. Efter den tyske Besættelse af Danmark standsede Smørekporten til England, og efter nogle Overgangsvanskeligheder, hvor Lagrene ophobede sig, lykkedes det at faa hele Eksporten dirigeret til Tyskland. Prisen hertil fastsattes i April til 275 Kr. pr. 100 kg, og i Juli til 335 Kr., hvorefter Indlandsprisen blev 324 Kr., og herefter bortfaldt Smørafgiften.

Den indenlandske Smørpris blev senere forhøjet til 389 Kr., mens Eksportprisen naaede op paa 510 Kr. pr. 100 kg. Merindtægten ved Eksportsalget afkrævedes som en *Eksportafgift*. Denne Afgift fordeltes derefter til samtlige Mejerier. Paa den Maade var Smørordningen altsaa vendt om, saaledes at det var Eksportvaren, der støttede Hjemmeforbruget.

Regeringen har under hele Krigen haft sin Opmærksomhed henvendt paa Flødeforbruget og paa Fedtindholdet i Ost. En Nedsættelse af Fedtforbruget til Fremstilling af Fløde og Ost aabnede Muligheder for en forøget Smørproduktion. Landbrugsministeriet forbød derfor i Efteraaret 1940 Salg af Piskefløde, Fløden maatte herefter højst indeholde 20 % Fedt; samtidig

fastsattes en Maksimumsgrænse for Fedtindhold i Ost. Den fedeste Ostetype maatte kun indeholde 40 % Fedt i Tørstoffet. Dette gav igen Stødet til, at Prismyndighederne greb regulerende ind overfor Osteprisen, først med et Prisstop og fra den 8. Februar 1941 med en egentlig Maksimalpris. Endvidere blev det i Lighed med Ordningen fra første Verdenskrig paabudt, at Storbyens Mælk skulde »standardiseres«, d. v. s. Fedtindholdet skulde nedsættes.

Da Flødeforbruget var stigende, og da de tyske Myndigheder under Forhandlingerne særlig pegede paa det store Flødeforbrug i Danmark, blev Fedtindholdet i den fedeste Fløde i Foråret 1943 yderligere nedsat til højst 15 %. Dette har dog ikke haft nogen Betydning for Salget af Fløde, der fortsat har været stigende.

Flødeprisen blev ikke som Prisen paa de øvrige Mælkesorter nedsat ved Mælkeordningen, og det skyldtes, at det i Handelsministeriets Bekendtgørelse var bestemt, at de Beparelser, der opnaedes ved Rationalisering for saa vidt angik Fløde, skulde tilfalde Mælkeproducenterne, altsaa Landbruget, gennem en særlig Flødeafgift, der betaales til den saakaldte Smørkontingenteringsfond, hvis Midler anvendes til Støtte af forskellige Foretagender indenfor Mejeribrug.

FORBRUGET AF MEJERIPRODUKTER UNDER DEN 2. VERDENSKRIG

Medens Smør under Krigen har været rationeret Vare, hvor der ikke har været Mulighed for at udvide Forbruget, har Befolkningen kastet sig over de øvrige Mælkeprodukter.

Smørrationen har ligget mellem 12-18 kg om Aaret pro persona eller svarende til det dobbelte af Forbruget forud for Krigen. Det maa dog erindres, at en stor Del af Fedtforbruget før Krigen dækkedes af Margarine.

FORBRUG AF
MÆLK OG FLØDE
PR. INDBYGGER
I STOR-KØBENHAVN

(Omregnet til Sødmælk)

Ost blev særlig eftertragtet, fordi man herigennem kunde faa noget af sit Fedtbehov dækket, og fordi det paa denne Tid var meget vanskeligt at fremskaffe andet Paalæg. Osteforbruget udgjorde i 1939: 5,3 kg pro persona, 1942: 5,8 kg, 1943: 7,7 kg og i 1944 8,1 kg. Tilsvarende steg Mælkeforbruget under Krigen. Varens sundhedsmæssige Kvalitet er i Perioden efter første Verdenskrig forbedret med Indførelsen af Stassaniseringsmetoden. Ser man paa Forbruget af Mælk i Tiden før og efter Mælkeordningen, viser Tallene en betydelig Udvikling. Det er navnlig Grupperne Fløde, Sødmælk og Kærnemælk, der er gaaet frem. Onde Tunger paastaar, at det er Mangel paa Øl og andre lignende Drikkevarer, der har givet Stødet til Omlægningen af Drikkevareforbruget til Mælk, men Mælkeriernes Ledelser mener, at Smagen er blevet ændret vedvarende.

Hertil kommer, at Priserne holdtes forholdsvis konstante. For Ost kom allerede kort efter Besættelsen Prisstop, nemlig i November 1940, og fra Begyndelsen af 1941 har der været Maksi-

malpris paa denne Vare. Ganske vist har det nu og da knebet en Smule med at faa Osten tilstrækkelig lagret og at faa den helt rigtige Kvalitet. Paa Sødmælkens Omraade betød Mælkeordningen, at man midt under Krigen fik en Nedsættelse i Mælkeprisen.

Flødeis, som var kommet frem i Tiden umiddelbart efter forrige Verdenskrig, vandt stærkt frem under Besættelsen, hovedsagelig fordi det ikke var muligt at faa Chokolade o. a. Slikkerier. Det er navnlig i de allerseneste Aar, at Flødeisproduktionen er tiltaget, i 1943 udgjorde den 15-19 Mill. kg, men for 1946 har Flødeisfabrikanterne anslaaet en Produktion paa ialt 25 Mill. kg.

Udførsel af Mejeriprodukter i 100 kg.

	1939	1941	1942	1944
Fløde og Mælk	15	—	—	—
Kondenseret Fløde og Mælk .	179.325	100.351	90.636	83.056
Smør	1.498.060	527.182	358.228	525.568
Ost	95.893	60.316	46.873	12.321

Afsætningen baade til Hjemmemarkedet og til Eksport har været saa stor som overhovedet mulig. Kun den aftagende Mælkemængde har sat en Grænse for Produktionen, og de enkelte Grene af Mejeribrugget har ført en stille Kamp for at faa Raavarer til netop deres Produktion. Kun en enkelt Gang har »Brødniddet« givet sig lidt mere drastiske Udslag, som f. Eks. da en Indsender i Ostehandlernes Blad under Overskriften: »Vi drikker det hele op« beklagede sig over, at al Mælken blev anvendt til Konsum og ikke blev forvandlet til Ost. Til Ostehandlernes Ros maa dog siges, at saavel Foreningen som en Række Indsendere straks tog til Genmæle mod denne Artikel. Om Mælkens Fortrinlighed og Sundhed er vel ingen i Tvivl. Nedenstaaende Tabel viser dens Priser i Forhold til andre Næ-

ringsmidler. Prisen er kun beregnet for Kalorier, og der er ikke taget Hensyn til Vitaminindholdet.

Øre pr. 1000 Kalorier.

Rugbrød	11½	Smør	55
Sukker	12¼	Mælk	c. 70
Kartofler	30	Oksekød	c. 100
Fedt	46	Æg	200-250

OMLÆGNING AF SMØREKSPORTEN EFTER 5. MAJ 1945

Efter Befrielsen ophørte saa godt som al Eksport af Landbrugsprodukter til Tyskland. Til Gengæld blev Samhandelen med England og Tredieland genoptaget. De Priser, den danske Handelsdelegation opnaede ved Forhandling med England, laa betydeligt lavere end de Priser, vi havde opnaaet ved Salg til Tyskland. For Smør var der saaledes Tale om Priser paa 3,90 Kr. pr. kg — 4,18 Kr. pr. kg. Landbruget mente følgelig ikke, det kunde opretholde den ret høje Forrentning, det under Besættelsen var blevet vænnet til. Venstreregeringen gennemførte derfor i Sommeren 1946 med Støtte af de konservative og de radikale Hjælpeforanstaltninger til Landbruget, som herefter fik garanteret en Producentpris af 4,80 Kr. pr. kg for Smør. For at opnaa denne Pris var det nødvendigt baade at forhøje Hjemmemarkedsprisen og at yde et Statstilskud paa 91 Mill. Kr. Disse Penge tilvejebragtes ved indirekte Skatter paa Spiritus m. v., og det besluttedes at lægge en ny Skat paa et Mejeriprodukt: *Iscremen*. Ved senere Handelsforhandlinger har man søgt at faa forhøjet de nævnte Priser ved Eksport til England, og de engelske Myndigheder har ikke været utilbøjelige til at forhandle om en vis Forhøjelse.

Heldigere har man tilsyneladende været ved Handelsforhandlingerne med andre Lande. Der er saaledes opnaaet Priser af 5,90 Kr. pr. kg ved Salg til Belgien, 6 Kr. ved Salg til Polen og Tjekkoslavakiet og 8,67 Kr. pr. kg ved Salg til Finland. Disse høje Priser bevirker, at den danske Stats Tilskud til Smørpuljen bliver mindre og sparer saaledes Byerne for Penge. Men det er dog kun tilsyneladende. De høje Priser er Led i Handelsaftaler, hvor vi til Gængæld forpligter os til at aftage Kul, Papir og andre Varer til forhøjede Priser. Fordelen for Landets Indbyggere som saadan bliver herefter mindre. Smørrationeringen opretholdes, men omfatter nu baade Smør og Margarine, og for at støtte Margarinesalget og derved frigøre Smør til Eksport, er en kolossal Annoncekampagne sat i Gang, hvor Regeringens Medlemmer m. fl. anbefaler Margarinen.

Hvad er Mælk og hvad bliver det til?

ET gammelt Ord siger, at man ikke skal græde over spildt Mælk. Da dette Ord blev til, det var i det femtende Aarhundrede, tænkte man ikke paa, at der skulde komme Tider, hvor der virkelig var Grund til at græde over spildt Mælk. Kendsgerningen er, at der Verden over i Dag findes Hundredtusinder af Mødre, der græder, blot en lille Draabe Mælk gaar tabt.

Naar man til daglig ser de store københavnske Mælkevogne komme raslende gennem Hovedstadens Gader, tænker man ikke paa, hvilket Vidunder-Produkt, de transporterer. Man bliver snarere irriteret over det infernalske Spektakel fra de klirrende Flasker. Disse støjende Mælkevogne har mange Gange været

Aarsag til, at Chefen er mødt morgengnaven paa Arbejde, fordi han er blevet vækket en Time eller to, før han egentlig havde tænkt sig. Men hvis samme Chef vilde tænke paa, hvad der vilde ske, hvis disse Vogne en Morgen ikke var der, vilde han maaske se helt anderledes paa dem.

Mælk er nemlig et nødvendigt Produkt for alle Skabninger af Pattedyrklassen i den første Levetid. Enhver Dyreunge lever den første Tid udelukkende af Mælk. Før den endnu har slaaet Øjnene op, ved den, hvor den skal søge for at faa Næring, og for Moderen er det tilsyneladende en Nydelse, at Ungen eller Ungerne patter.

Paa samme Maade er det med Menneskebarnet. Det er ikke mange Timer gammelt, før det kan suge Mælk i sig, hvadenten det sker fra Moderens Bryst eller fra en Flaske.

For alle Skabninger gælder det, at Modermælken er den sundeste. Et Barn, der i sin første Levetid har faaet Modermælk, er mere modstandsdygtig overfor Sygdomme end et Barn, der har faaet Komælk. Dette hænger sammen med, at de Modstandstoffer, den voksne Kvinde har i sig, tilflyder Barnet gennem Mælken, saaledes at ogsaa det faar dem i sig og ganske langsomt hærdes mod de almindeligste Sygdomme.

Mælk har eksisteret lige saa længe, som der har været Skabninger paa Jorden, og fra den ældste Tid har man forstaaet at udnytte den til andet end blot til at putte i Munden paa de sultne smaa Skabninger, hvortil Naturen har bestemt den.

For Resten er der vist ikke andre end Menneskene, der stjæler Mælken fra andre Skabninger for at mætte sig selv med den. Ganske vist fortælles der Beretninger om, hvorledes Hugorme har »malket« Køer, men saavidt man kan forstaa, har man aldrig faaet et rigtigt Bevis herpaa.

Hvornaar Menneskene for første Gang er begyndt paa Mejeribrug, kan man ikke sige med Bestemthed. Læser man Biblen,

vil man Gang paa Gang støde paa Ordet Mælk. Bl. a. betegnes Kanaan som Landet, der flyder med Mælk og Honning. Dette har Forskerne udlagt som et Udtryk for, at man allerede dengang havde Hjorde af Smaakvæg.

Den Maade, Mælken omtales paa, tyder paa, at den som Næringsmiddel er kendt som noget ganske almindeligt. Der tales endog om en fastere Form for Mælk, hvilket antageligt har været Ost. I hvert Tilfælde er Betegnelsen Ost ogsaa kendt fra den Tid. Den anvendes bl. a. af Davids Fader, Isai.

Hvorledes den tekniske Fremstilling af Ost er foregaaet, ved man ikke bestemt, men et Sted staar der, at »den, der trykker Mælken, faar Oste derudaf«. Et andet Tegn paa, at Mejeribruget har været kendt fra tidligste Tid, har man i Beretningen om, at Kong David med sit Folk fik »Smør af Faar og Ost af Køer, fordi Folket var hungrigt og træt og tørstig i Ørkenen«. Ogsaa vore danske Forfædre har givet sig af med Mejeribrug. Alt tyder paa, at de i den ældre Stenalder har beskæftiget sig med Kvægavl. Det har altsaa været 2-3000 Aar f. Kr. Fødsel. Egentligt er det meget beskedent, hvad vi ved om Mejeribruget i den forhistoriske Tid. Vi ved blot, at det har eksisteret, og at Raastofferne hertil er blevet leveret af Faar, Geder og Køer. Allerede i Vikingetiden kan man dog spore betydelige Fremskridt paa Mejeribrugs-Omraadet. Denne Udvikling øges efter Kristendommens Indførelse, og i sidste Del af Middelalderen trænger Komælken særlig stærkt frem, i hvert Fald er det fortrinsvis den, der anvendes til Ostefremstillingen.

Noget større Mejeribrug er der imidlertid ikke Tale om. Alle Gaarde fremstiller tilsyneladende kun, hvad der er nødvendigt til at dække deres eget Behov.

Egentlig er det vist Christian den Anden, der har Æren for at Danmark for Alvor drev det til noget paa Mejeri-Omraadet. Kongen vidste, hvad det vilde sige at spise godt. I hvert Fald

opdagede han hurtigt, at det danske Smør ikke var paa Højde med det, der kunde faas visse Steder i Udlandet. Hans Madglæde resulterede i, at han »importerede« nogle hollandske Bønder, som skulde være Eksperter i Mejeribrug. Det viste sig, at Madglæde kan være af det gode. I hvert Fald betød Hollændernes Ankomst en fuldkommen Omvæltning indenfor Mejeribrug. De fik Jord stillet til Raadighed paa Amager, og det varede ikke længe, før de kunde møde med de første fine Resultater. Beretningerne fra dengang fortæller om den Frimodighed, der præger Amagers Enge og Græsmarker, hvilket resulterer i, at Amagerboerne hver Torvedag kan drage til København med store Mængder Smør, Mælk og Ost.

Forklaringen paa den hollandske Sukces i Danmark var, at de hollandske Landmænd vidste, hvad de skulde putte i Kreaturerne for at faa første Klasses Varer igen. De vidste, at visse Foderarter gav Afsmag i Mælken, og dermed i Smør og Ost, og derfor sørgede de for, at dette Foder blev undgaaet. Det blev Hollænderne, der organiserede det første virkelige Mejeribrug i Danmark. De overlod al det indendørs Arbejde med Smørkærningen, og hvad dertil hørte, til Kvinderne, medens de selv tog sig af Arbejdet med Kreaturerne.

Fra Begyndelsen var Begrebet Mejeri altid knyttet til de Gaarde, hvor Mælken produceredes. Senere opdagede man, at det var meget mere fordelagtigt at oprette Samlemejerier, Mejerier, der behandlede Mælken fra et større Antal Gaarde.

De ældste af Samlemejerierne var, selvom de betegnedes som Fællesmejerier, private Foretagender, idet en Mand købte Mælken for egen Regning og tog hele den Fortjeneste, der kunde opnaas. Først senere kom de første Andelsmejerier, hvor Mælkeleverandørerne var interesseret i Udbyttet. Det var Opfindelsen af den saakaldte kontinuerlige Mælkecentrifuge, der gjorde det muligt at behandle de store Mælkemængder paa eet

Sted. Det første Andelsmejeri blev til i 1882, men derefter gik Udviklingen stærkt fremad. De gode Landmænd opdagede hurtigt, hvad der kunde betale sig, og i Dag findes der rundt regnet 1500 Andelsmejerier over hele Landet, medens Privat-Mejeriernes Antal stadig er stærkt nedadgaaende.

Der er mange af de Mennesker, som til daglig drikker Mælk, der overhovedet ikke aner, hvad Mælk er. Mælk er Sekretet af de Mælkekirtler, der findes hos alle Pattedyr, og er som nævnt bestemt til Ernæring af det nyfødte Individ i den første Levetid. Derfor indeholder Mælken alle de nødvendige Næringsstoffer til at leve af, Æggehvite, Fedt, Sukker, Vitaminer og en Række Mineraler. Alle disse Ting er opløst i Vand, Fedtet dog kun opslemmet. De Mængder, hvori de forskellige Stoffer forekommer i Mælken, er dog ret forskellige for de forskellige Dyr og staar nær i Forhold til den nyfødte Unges Udviklingstrin ved Fødselen og til den Hastighed, hvormed Ungen vokser, idet en Dyrearts Mælk indeholder mere Æggehvitestof, jo hurtigere Ungen vokser.

Mælkeafsondringen er afhængig af Ernæringen, hvorfra de forskellige Stoffer jo naturligvis skal hentes.

Naar man i daglig Tale taler om Mælk, tænker man udelukkende paa den Mælk, man kan købe i Forretningerne, nemlig Komælken. Komælken er kommet til at spille en stadig større Rolle som Ernæringsmiddel for Mennesket, der dels anvender den direkte som Drik og til Madlavning, dels til Fremstilling af Smør, Ost og andre Mejeriprodukter. For Mælkens Næringsværdi er Æggehvitestofferne af største Betydning, men økonomisk set er det Fedtet, der er den mest værdifulde Bestanddel. Mælk betales i Forhold til dens Fedtprocent. Hvor mærkeligt det end lyder, kan der være overordentlig stor Forskel paa de forskellige Køers Evne til at give Mælk med rigelige Fedtmængder. Foderet spiller i Virkeligheden kun en yderst ringe

Rolle, naar det drejer sig om Fedtindholdet. Derimod kan daarligt Vejr, Storm, Regn eller stærk Kulde have en betydelig Indflydelse, idet de kan medføre en Stigning i Fedtindholdet samtidig med, at Mælkemængden daler. Alt dette er imidlertid noget, den almindelige Forbruger ikke behøver at have noget Kendskab til. Vi maa antage, at alle de Problemer, der er forbundet med denne Side af Mælkeproduktionen, varetages af Landmændene, deres Konsulenter samt Mejeriernes dygtige Teknikere. Da langt den overvejende Del af Mælkeproduktionen anvendes til Smør, er det naturligt, at Mejerierne betaler Leverandørerne i Forhold til Mælkens Fedtindhold. Af den Grund skal Mælken ikke blot vejes, naar den kommer til Mejeriet, men ogsaa typebestemmes, saaledes at Fedtprocenten kan beregnes. Umiddelbart før Krigen produceredes omkring 5,4 Milliarder kg Mælk om Aaret her i Landet. Af denne Mængde anvendtes 4,325 Millioner kg til Smørlavning, 140 Mill. kg til Ost, 25 Mill. kg til Kondensering, 400 Mill. kg til Hjemmebrug hos Producenterne og 500 Mill. kg til Salg til Konsum. Over 90 % af Mejeriernes Skummetmælk gaar tilbage til Leverandørerne, der anvender det til Fodring af Grise og Kalve. Den store Flæskeproduktion har saaledes nær Tilknytning til Mejeribruget.

Foruden Fløde, Smør og Ost faar vi forskellige andre Ting af Mælk. Naar Børnene om Sommeren spiser Iskager i stort Tal i sig, glemmer de at tænke paa, at de ikke kunde have faaet dem uden Køernes Hjælp. Det er et fantastisk Antal Iskager, der afhændes i hver Sæson. Egentlig har man vel aldrig haft noget rigtigt Tal paa dem, men nu, da der kommer Skat ogsaa paa Isen, vil man kunne faa et nogenlunde paalideligt Billede af, hvad lækkersultne Mennesker fortærer af denne Vare.

Et Produkt som Tørmælken er af overordentlig stor Betydning. Tørmælk er, som Navnet siger, Mælk i Pulverform. Mæl-

kens Vandindhold er fjernet, og tilbage har man et hvidt Pulver, der, hvis det spædes op, bliver et Produkt, der har alle de Egenskaber, den virkelige Mælk er i Besiddelse af.

Endelig maa omtales Mælkekondensering. Ved Kondensering benytter man sig af, at Mælkens Kogepunkt retter sig efter Lufttrykket. Ved lavere Lufttryk koger den ved lavere Varmegrad. Kondenseringsfabrikkerne inddamper Mælk i Vakuumbeholdere ved 50 Graders Celsius, og Mælken hældes derefter i fortinnede Blikdaaser, i hvilke den kan holde sig meget længe. Baade Tørmælk og kondenseret Mælk spiller en overordentlig stor Rolle, ikke mindst paa lange Skibsrejser, Ekspeditioner til ubeboede Egne og lignende. I disse Aar, da den ene Hjælpekonvoj efter den anden udgaar fra Danmark med det Formaal at komme sultende Folkeslag til Undsætning, har de to Former for Mælk været uundværlige.

★

Der findes i Dag to Slags Mælk i Handelen, raa Mælk og behandlet Mælk. Den raa Mælk, den saakaldte Børnemælk, kommer lige fra Køerne, og med den er der ikke sket andet, end at den efter en bakteriologisk Undersøgelse er hældt paa Flasker. Børnemælken kommer fra tuberkulosefri Besætninger.

Hvad den behandlede Mælk angaar, kan forskellige Behandlingsformer anvendes. Flere Mejerier pasteuriserer Mælken. Pasteuriseringen foregaar paa den Maade, at man nedkøler Mælken, efter at den er varmebehandlet. Derved standses al Bakterieudvikling.

I Dag er alle større Mejerier imidlertid gaaet over til at stansisere Mælken. Det var her i Landet »Enigheden«, der, først af alle, tog denne Metode i Anvendelse. Metoden var opfundet af Italieneren, Dr. Stassano. Den har store Fordele frem for almindelig Pasteurisering.

Stassaniserings-Metoden gaar, kort fortalt, ud paa, at man i et lukket Rørssystem fordeler Mælken i meget tynde Lag, ca. 1 mm. Den nødvendige Opvarmning varer derfor kun et Øjeblik, ca. 15 Sek. Denne Behandlingsform bevirker, at Mælken bevarer sit Indhold af Kulsyre, Kalksalte og Fosfater i ganske uforandrede Mængder, idet det lukkede Rørssystem forhindrer Fordampning af enhver Art. Mælkens Vitaminer lider ingen Skade ved denne Behandling, medens næsten 100 % af de Bakterier, der findes i Mælken, dør.

Det er afgjort, at alle Coli, Kalvekastnings- og Tuberkelbakterier, der er de eneste farlige i Mælken, dræbes.

Statens Forsøgsmejeri har foretaget nogle interessante Forsøg med stassaniseret Mælk i Sammenligning med pasteuriseret og raa Mælk. Forsøgene foregik ved Stuetemperatur, 16—20 Graders Celsius, og i sterile, lukkede Kolber.

Efter et Døgn var den raa Mælk sur, medens statssaniseret og pasteuriseret begge var friske. Efter to Døgn var den raa Mælk sammenløben, stassaniseret frisk, men pasteuriseret havde en vammel, kogt Smag. Efter tre Døgn var den raa Mælk ostet, den stassaniserede havde en Smule Afsmag, medens den pasteuriserede var fordærvet.

Det var imidlertid en yderst vanskelig Opgave at faa den stassaniserede Mælk til at slaa an. I Forvejen havde alle Mejerier ført en omfattende Reklamekampagne for den raa Mælk, og Forbruget af raa Mælk var sat fantastisk i Vejret. Imidlertid opdagede de øvrige Mejerier hurtigt, hvilke Fordele der var forbundet med Stassaniseringsmetoden, som var taget i Anvendelse af »Enigheden«, og snart havde samtlige københavnske Mejerier indført samme Metode.

Det varede dog adskillige Aar, før den stassaniserede Mælk trængte rigtig frem. Endnu i 1940 var 70 % af hele den Mælkemængde, der solgtes i København, raa Mælk. Det var først

Paabudet om Varmebehandling af al Mælk, undtagen Børnemælken og den Mælk, der sælges ved Stalddørene direkte til Forbrugeren, der skabte den virkelige Sejrs gang for Dr. Stasanos Opfindelse.

★

Naar Mælken i Dag er af en saa fin Kvalitet, som Tilfældet er, skyldes det ikke mindst den Hygiejne, som efterhaanden præger alle de Led, Mælken skal igennem, før den naar ud til Forbrugeren. Den moderne Kostald er i Dag næsten lige saa ren som de Stuer, Bonden selv færdes i. I gamle Dage var det almindeligt, at Malkeren under Malkningen flere Gange dyppede sine Hænder i Mælken, for at det hele skulde »glide bedre«. Han tog det ikke saa nøje, om han kom lige fra Mugningen, eller om det var det samme Tøj, han brugte baade under Arbejdet paa Møddingen og under Malkningen. I Dag ser det hele anderledes ud. Malkeren forsyner sig med en ren Kittel, før han tager fat paa sit vigtige Job, og han bruger ikke de bare Hænder, men de omhyggeligt rensede Gummihandsker, hvis Malkningen i det hele taget foregaar ved »Haandkraft«.

Forholdet er nemlig det, at Malkemaskinen vinder stadig større Udbredelse inden for Landbruget. Denne Maskine, der ogsaa renses omhyggeligt hver Dag, suger Mælken ud af Køernes Yvere. Der er ingen Tvivl om, at denne Metode, hvis alle Regler overholdes, er den mest hygiejniske.

Uden at Menneskehaand rører Mælken, gaar den direkte fra Koen over i nyrensede Mælkejunger, der kører til Mejeriet.

Mælkens Tur gennem Mejeriet er lang og meget kompliceret. Ved Indvejningen foretages Syns-, Lugt- og lejlighedsvis Smagsprøver af den lige ankomne Mælk, og Mælk, der ikke er helt tilfredsstillende, bliver omgaaende taget fra. Mejeriets Laboratorium foretager til Stadighed omfattende Undersøgel-

ser af hver enkelt Leverandørs Mælk. Temperatur, Fedtprocent og Holdbarhed undersøges, og Varen klassificeres herefter. Resultatet af disse Undersøgelser er af største Betydning for Leverandøren, idet de er afgørende for den Pris, der skal betales. Derefter begynder Mælkens Vandring gennem det lukkede Rørsystem, Pumper, Lagertanke, Behandlingsapparater og Tappemaskiner, der som nævnt er indrettet saaledes, at Mælken hverken kommer i Berøring med Mennesker eller Luft. Hele dette System er, som alt andet paa Mejeriet, præget af en næsten pinlig Renlighed, men denne Renlighed er nødvendig, dels for at faa en Kvalitetsvare ud af det, dels for ikke at komme i Strid med Sundhedsbestemmelserne. Efter Varmehandling med efterfølgende Afkøling gaar Mælken videre til Mælkelagerets lukkede Tanke, hvorfra den fortsætter til Tapperiet, hvor Mælken automatisk løber ned i Flasker, der i Forvejen er blevet rensed paa alle tænkelige Maader og som Kontrolforanstaltning gennemlyst. Samtidig med Tapningen forsyner en Kapselmaskine Flaskerne med tætsluttende Kapsler. Denne Del af Mælkens Vandring foregaar meget hurtigt. En almindelig Tappemaskine kan tappe fra 4000 til 6000 Flasker Mælk i Timen, stadigvæk uden menneskelig Berøring. Ved Tapningen har Mælken en Temperatur paa 6—7 Grader Celsius, og for at forhindre Temperaturen i at stige transporteres Flaskerne omgaaende til Kølerummene. Her opbevares de, indtil Mælkevognene om Morgenen kommer og henter dem for at besørge Transporten enten til Detail-Udsalgene eller direkte til Forbrugerne.

Under Transporten maa Mælkens Temperatur ikke overstige 10 Grader, hvorfor alle de store Mælkevogne afkøles, hvilket som Regel sker ved Hjælp af knust Is. Ogsaa i Detail-Udsalgene findes der Køleskabe, der forhindrer Mælkens Temperatur i at stige. Naar Mælken er afleveret til Forbrugerne, ligger

der et saa stort og omhyggeligt Arbejde bag, at det faktisk er en Pine for Mejerifolk at se, hvilken Skæbne den ofte lider efter Ankomsten til de private Hjem. Som Regel bliver Mælken ikke brugt lige straks. I hvert Fald er det mange Gange saaledes, at Husmoderen bruger en Del af Mælken og lader Resten staa til om Aftenen, da Barnet muligvis skal have et Glas Mælk til sin Mad. Ofte maa Mælkeflasken tilbringe denne Tid i et varmt Køkken uden at være paasat Kapsel; og alt det, Mejerimanden har formaaet ved sin gennemførte Hygiejne, er derved spildt. Bakterierne, som Mejerimanden fik slaaet ned, liver igen op, og Mælkens Bestanddele bliver de samme som før alle de sundhedsskabende Foranstaltninger. Skal Mælken ikke forvandles til en farlig, hvid Vædske, maa den i Hjemmene behandles med samme Omhu som paa dens hidtidige Vej, nemlig i rene og kolde Omgivelser.

F R E M T I D E N

*H*alvtreds Aar er gaaet. Den Tro, som de strejkende Mælkekuske fra 1896 havde til det Foretagende, de vilde starte, er ikke blevet skuffet. Mælkeriet »Enigheden« har nu halvhundred Aars Jubilæum.

Egentlig er det et Eventyr. Det første Aars Omsætning var $\frac{1}{2}$ Million Kr., det sidst afsluttede Regnskabs ca. 26 Millioner. En Opgangslinie trods alle de Vanskeligheder, »Enigheden« ligesom andre lignende kapitalfattige Foretagender har mødt.

I dette Skrift er dvælet ved Fortiden. Den fortjener vor Hyldest. De Mænd og Kvinder, som rejste Virksomheden, og de, der i Aarenes Løb har haft deres Beskæftigelse der og har ført den frem til den nuværende Position, fortjener den største Tak. De fleste er gaaet bort, men vi retter Takken til dem, der i Dag har deres Arbejde paa »Enigheden«, og som i Døgnets 24 Timer skiftende arbejder paa at betjene den store Kundekreds.

Men saa vender vi os til Fremtiden. Det er her, Arbejdet skal gøres. Skæbnen har villet det saa, at »Enigheden« fejrede sit 25 Aars Jubilæum lige efter den første Verdenskrig og sit 50 Aars Jubilæum umiddelbart efter den anden. Og i Dag gælder det stærkere end nogen Sinde, at vort Land skal genrejses, og Produktion og Virksomhed paany føres ind i normale Baner. Men Landet genrejses

kun ved Arbejde og ved dygtigt Arbejde. Dygtigt Arbejde er de jævne, men stolte Ord, som en udenforstående, der skriver dette, kan sætte over de 50 Aars Virksomhed i »Enigheden«. Og ingen kan have noget bedre Ønske, end at dygtigt Arbejde fortsat maa præge Virksomheden.

Den Fremtid, der ligger foran os, giver sikkert Danmark store Vanskeligheder. Netop i den Gren af Produktionslivet, som »Enigheden« arbejder med, Landbrugsprodukterne, har de største vist sig. Men Vanskeligheder skal overvindes og kan overvindes, naar blot alle gør deres Pligt. — En dansk Digter skrev for 40 Aar siden nogle Linier, som kan være Motto for den Slægt, som i Fremtiden skal bygge vort Land og dets Virksomheder:

*Dybere driver vi Ploven,
bredere planter vi Skoven,
rankere bygger vi Taarn under Sky,
fremad mod Fremtidens Gry.*

LANDSTINGSMAND
M. C. LYNGSIE

Direktør VIGGO EIGTVED

Forretningsfører
CHR. GRAM, M. L.
Formand for Bestyrelsen

Forbundsformand
EILER JENSEN M. F.
Medlem af Bestyrelsen

Cand. polyt. SV. MØLLER SØRENSEN
Medlem af Direktionen

Forretningsfører
PETER CHRISTENSEN
Medlem af Bestyrelsen

Forretningsfører
NIELS CHRISTENSEN
Medlem af Bestyrelsen

REPRÆSENTANTSKABET I A/S MÆLKERIET »ENIGHEDEN«

Direktør HANS JENSEN
Æresmedlem
af Repræsentantskabet

Formand
WIGGO LARSEN

Formandinde
FANNY JENSEN

Sekretær
JULIUS NIELSEN

Formand
HANS PEDERSEN

Kontorbestyrer
POUL CARLBECH

Forretningsfører
ERNST BORG

Detailkusk
VICTOR CHRISTENSEN

Kontrolør
NIELS HANSEN

Detailkusk
SVEND OSTENFELDT
PETERSEN

Engroskusk
HANS SØRENSEN

Mælkeriarbejder
LARS FR. LARSEN

FUNKTIONÆRER I MÆLKERIET »ENIGHEDEN«

1. Række fra venstre Formand Niels Møller
Automester H. F. Larsen
Værkmester O. Mouritsen
Formand Chr. Christensen
Kontorchef G. Berland
Forvalter Viggo Nyvold
Overdyrlæge H. Broggler
2. Række fra venstre Bogholder H. Jeppesen
Formand Richardt Rasmussen
Forvalter Carl Nielsen
Indkøbschef S. C. Christensen
Sekretær Skjold Petersen
Formand Laur. Jespersen
Formand C. Rifbjerg
Staldmester Jens Jensen
3. Række fra venstre Kasserer E. Thorup
Forvalter Hermann Rasmussen
Forvalter Johs. Rumessen
Overmejerist Gunnar Roed
Overmejerist Hans E. Hansen
Formand Poul Fromberg
Overmejerist Viggo Skamstrup Nielsen
Driftsbogholder H. Vallentin-Jessen

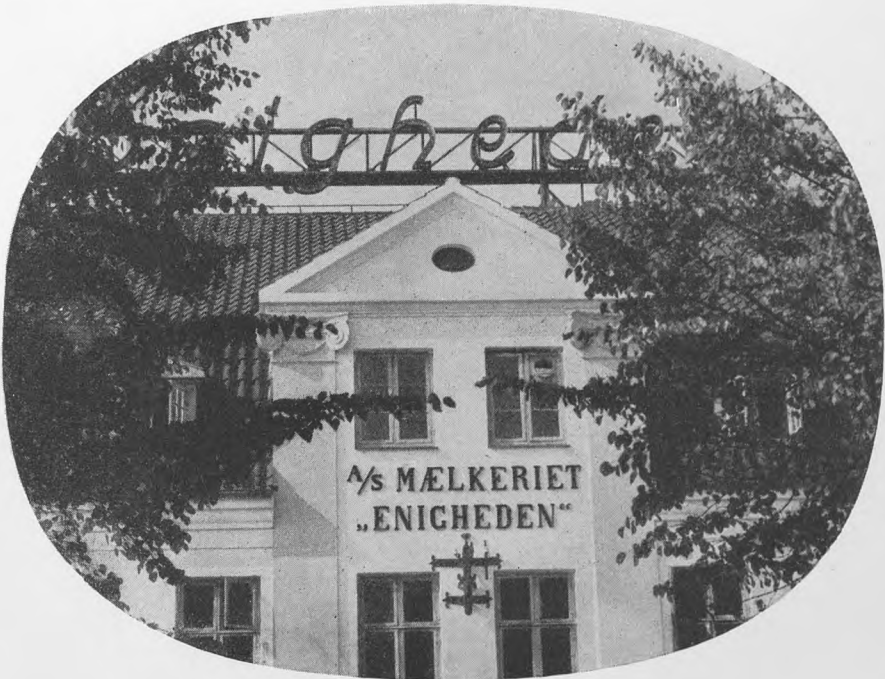
Direktør CARL HANSEN.
† 1945

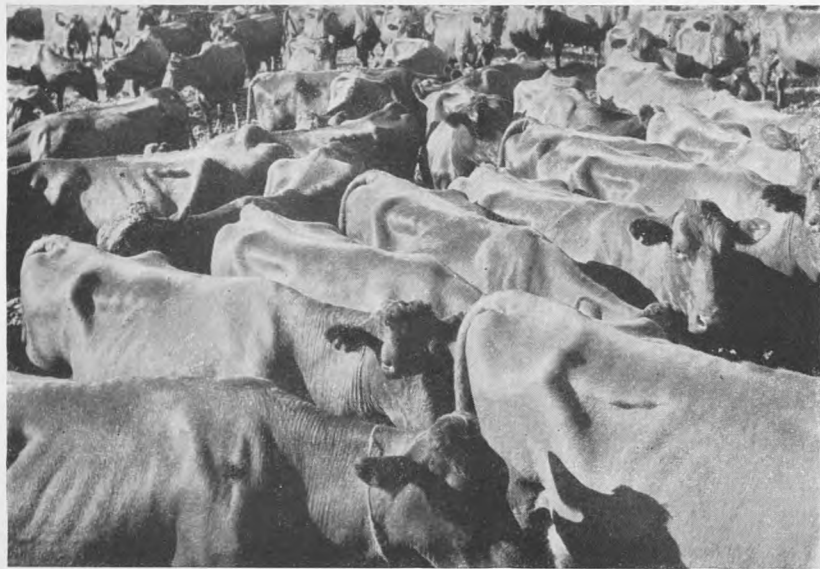

EVENTYRET OM »ENIGHEDEN« S MÆLK

FORTALT I BILLEDER

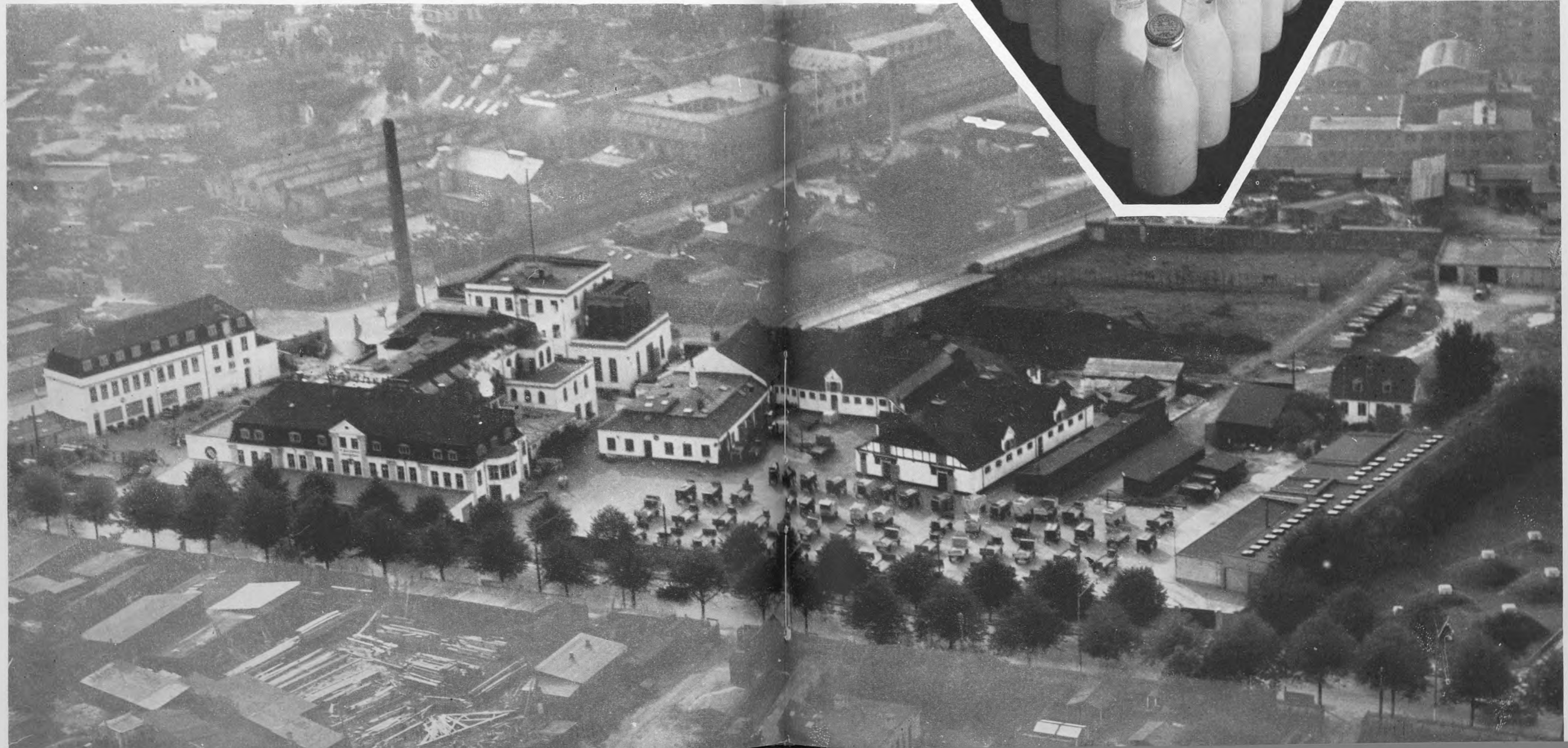
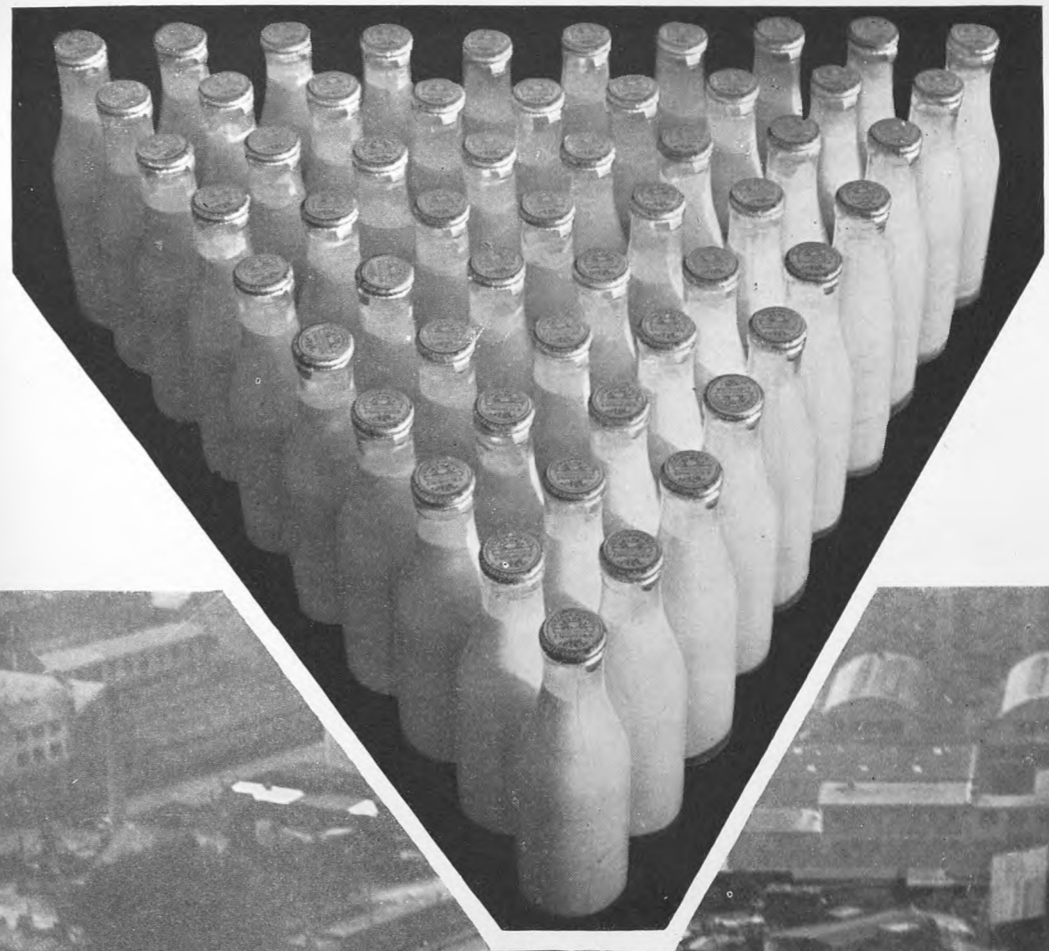

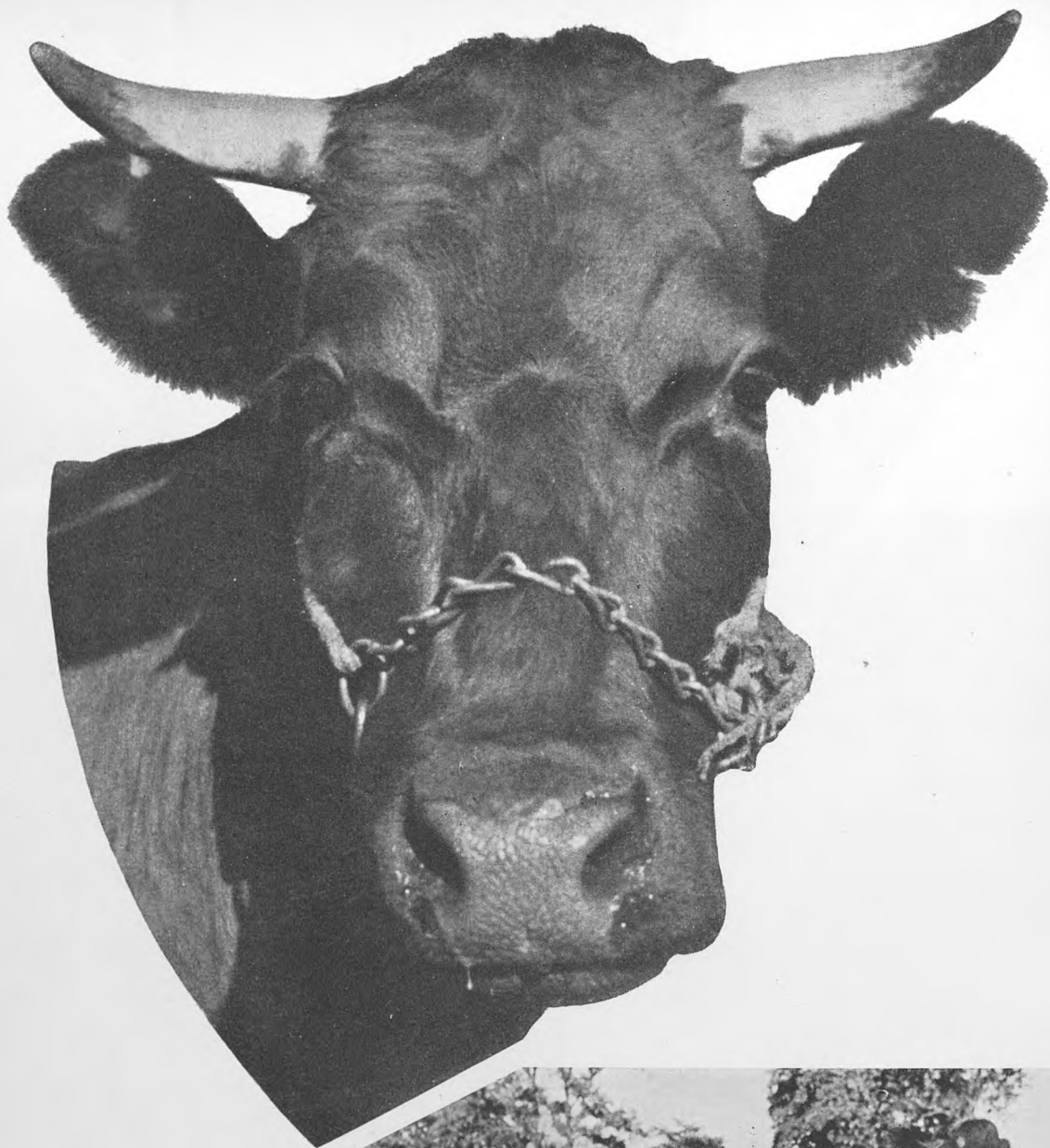

»Den hvide By« — »Enigheden«s store
Centralvirksomhed — ligger her,
altid parat til at forvandle Raa-
varen, den hvide Mælk fra Mar-
kernes Tusinder af Køer, til den
rene, friske Handelsvare:
ENIGHEDENS MÆLK

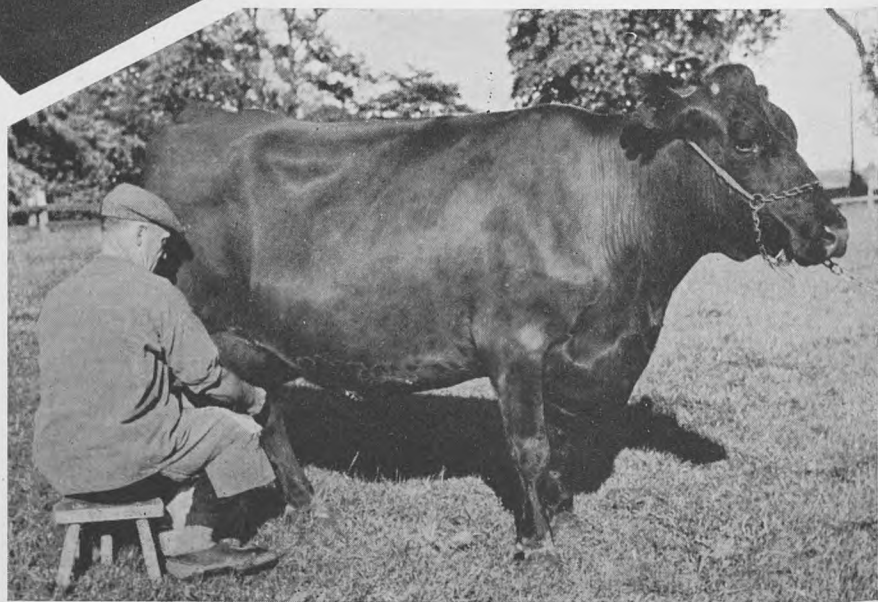
★

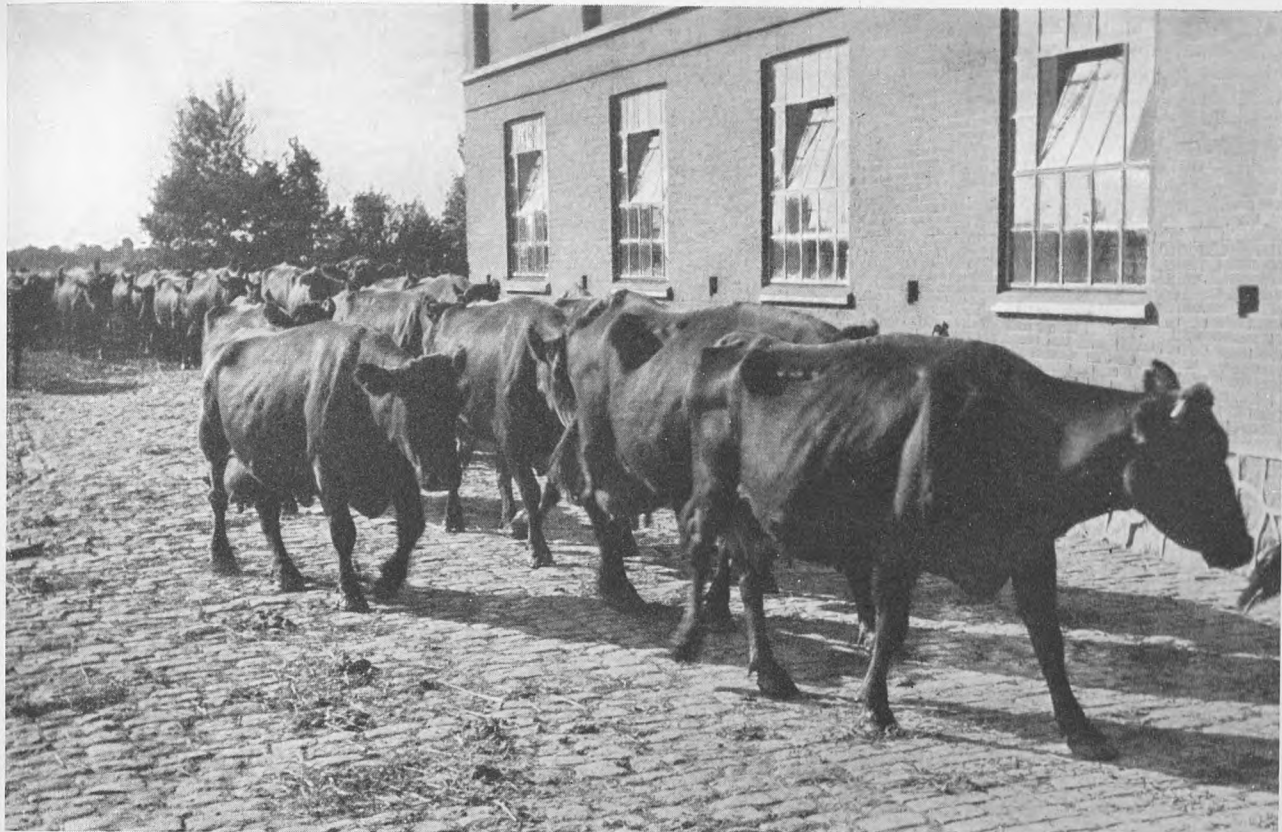
Dag og Nat — Søndag og Søg — er
den evigt i Gang med at røgte sit
ansvarsfulde Hverv — til Gavn
for en Fjerdedel af Københavns
Millionbefolkning.

Vi starter ude paa Landet, hvor det første Af-snit om »Enigheden« s Mælk maa skrives, og hvor vi modtages af et forundret Blik af den frodige, røde Ko, der taalmodigt lader sig malke for Sundhed til Københavneren.

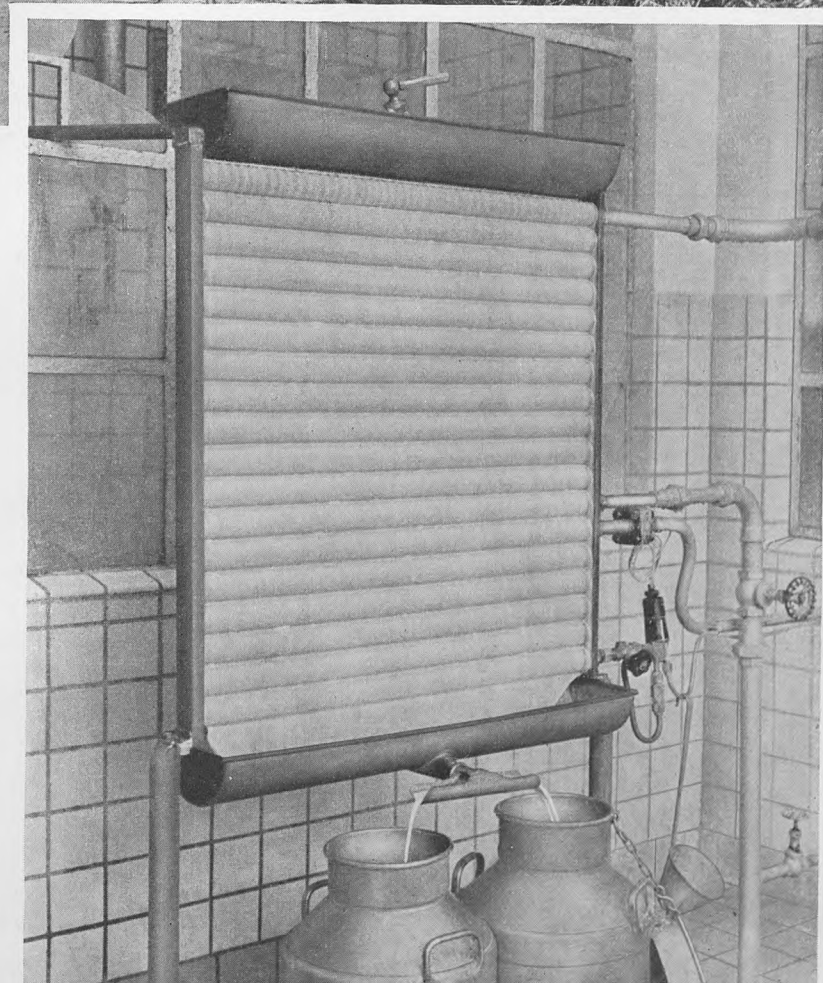
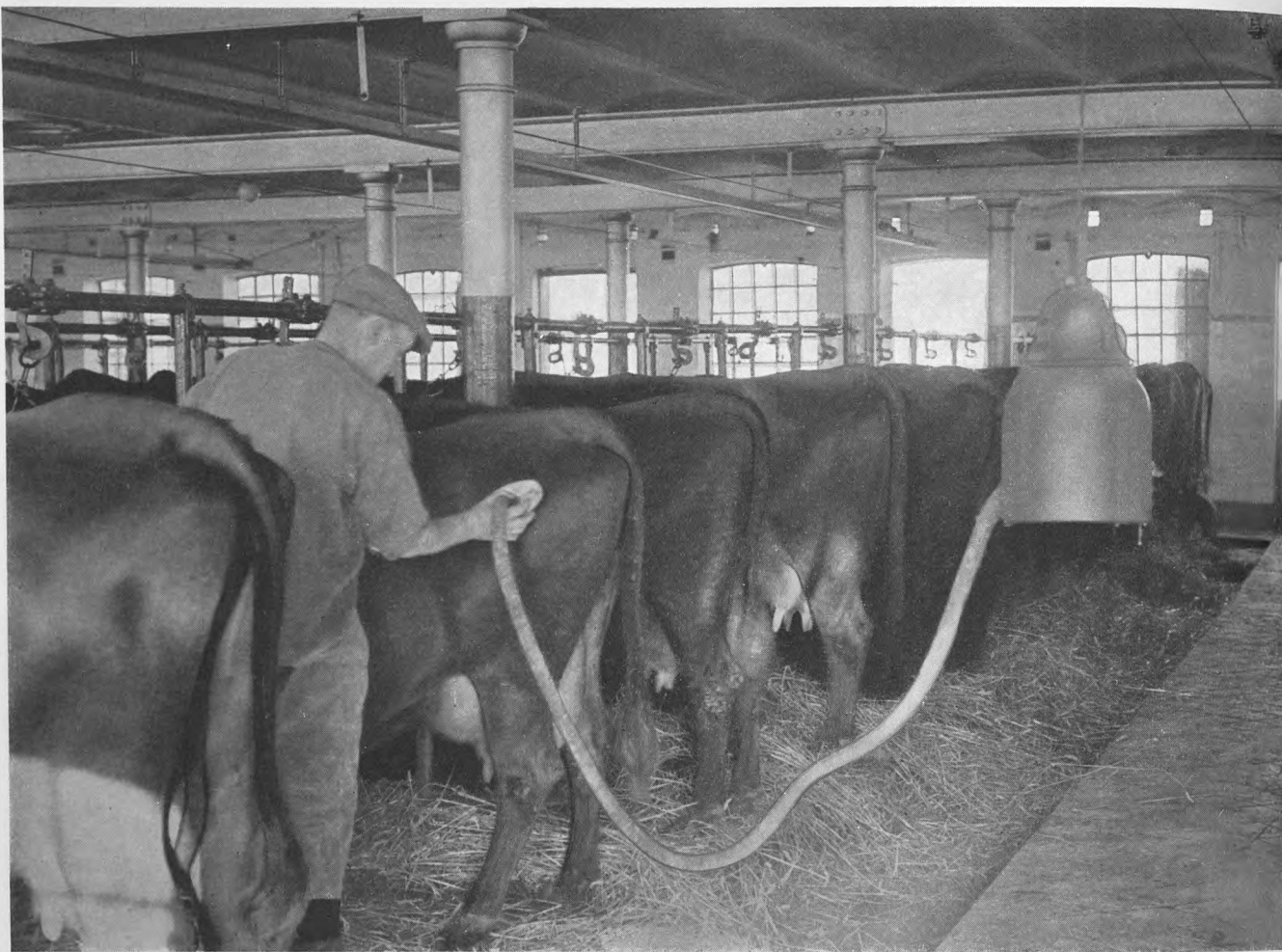
Paa Børnemælks­gaarden
Lautrupgaard ses Kø-
erne paa Vandring fra
Mark til Stald.

★

I Dampovnen paa Lau-
trupgaard dampsteri-
liseres alle Malkered-
skaber og Spande før
hver Malkning.

★

Foroven ses en anden af »Enigheden«s velholdte Børnemælksbesætninger.

★

Straks efter Malkningen nedkøles Mælken, idet den hældes direkte op i en Beholder, hvorfra den risler ned over Køleren, der lige forinden er dampsteriliseret.

Børnemælksbesætningerne er Genstand for ganske særlig Omhu og Pleje. Her støvsuges og strigles hver enkelt Ko i Lautrupgaards Stald. Denne Staldhygiejne er et sikkert og effektivt Kampvåben mod Forurening af den nymalkede Mælk.

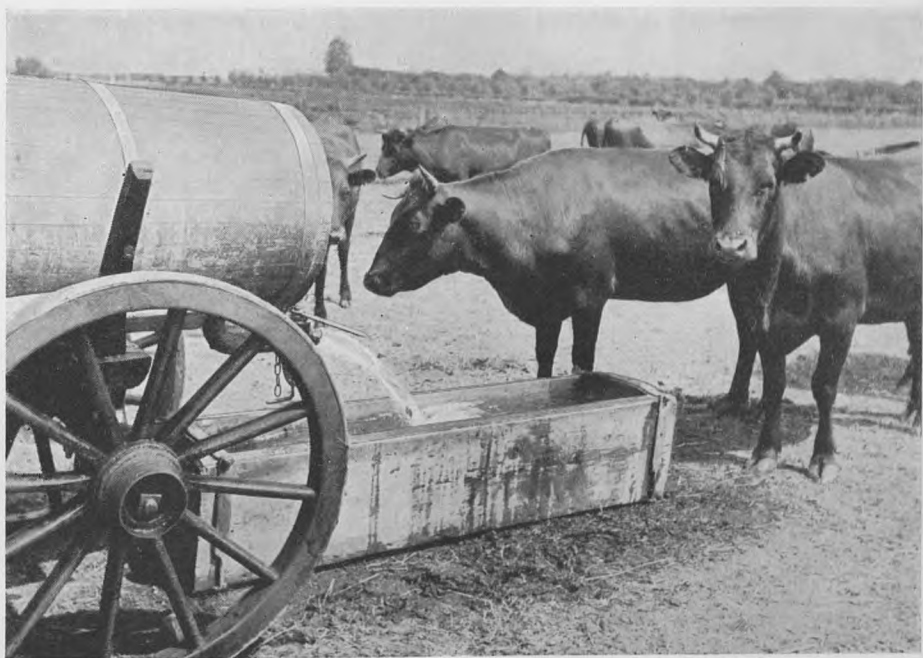
... Ude paa Sjællands og Lolland-Falsters Enge gaar de Titusinder af sunde Malkekøer, der kan smykke sig med Navnet: De egentlige Stor-Leverandører af »Enigheden«s Mælk.

To kvindelige Skønheder.

... Uden Mad og Drikke
o. s. v. — det vil sige:
Uden saftigt Græs og
frisk Vand duer vor
Heltinde, Koen, ikke.

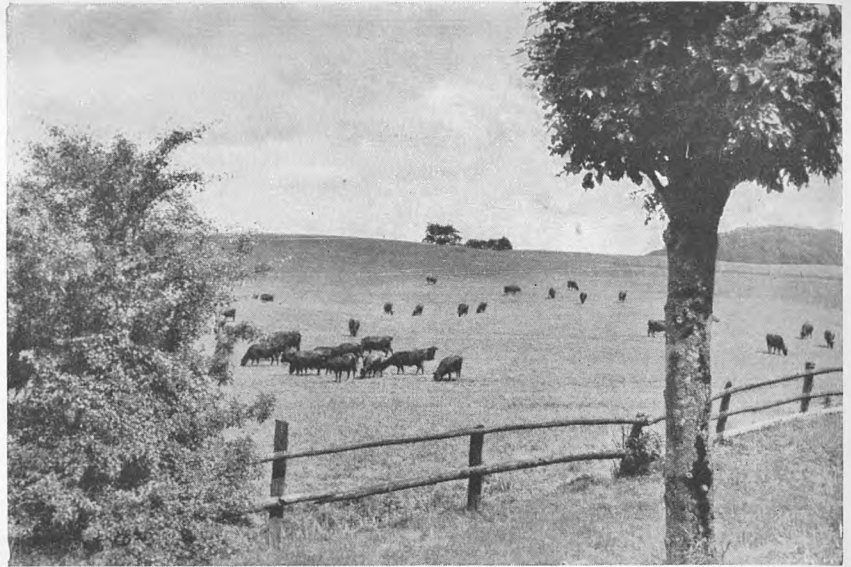
Mejeribestyrer
H. F. NIELSEN
Maalov Mejeri

Bestyrer
MØGENS FAURHOLT
Borupgaard, Ballerup

Mejeribestyrer
JØRGEN BORNHØFT
Mejeriet Fremtiden
Stensved

Ko og Kalv i Vænge...
og hjemme paa Gaarden.

Malkning i Stalden.

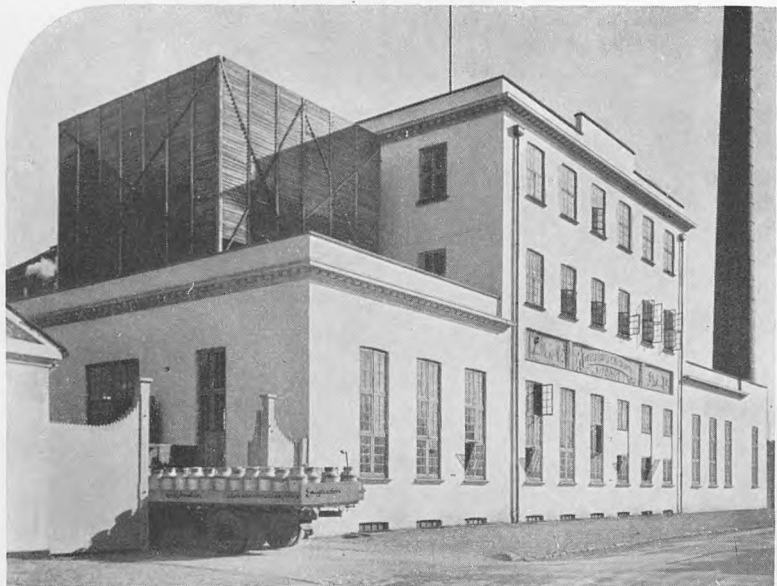

Manden for det hele —
Helten i Eventyret.

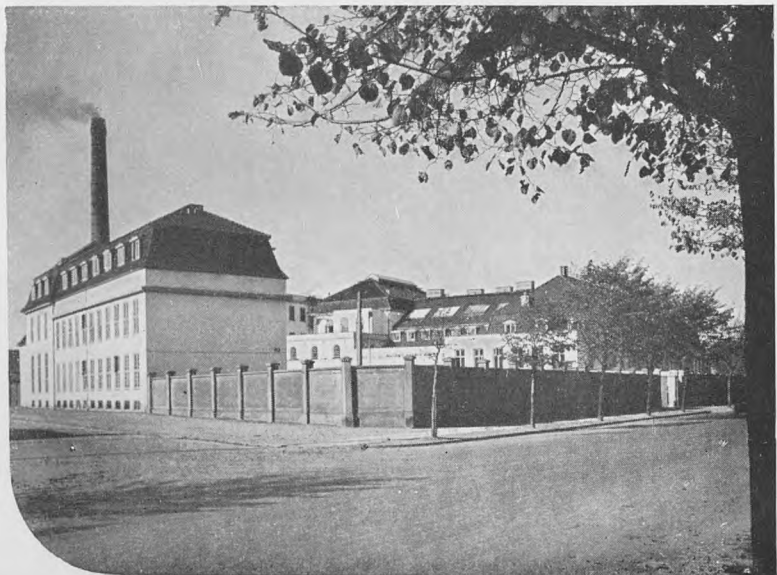

Enighedens Hovedfacade,
Lygten 39-41, med Rækken
af Kontorvinduer.

Maskinbygningen med
Facade mod Alexan-
dravej.

Omtrent ved Hjørnet af
Lygten og Renteme-
stervej ligger Folke-
bygningen.

Kuskens Dag er slut. Vognene er hensat i Gaarden paa Parkeringspladsen — to Rækker Detailvogne til venstre i Billedet og to Rækker Engrosvogne til højre. — Næste Morgen Kl. 3³⁰ læsses alle Vognene igen i Løbet af et Par Timer. Her er ingen Tid at spille.

Hovedbygningen med det rolige Ydre og et Indre, der summer som en Birkube af Arbejde.

Staldbygningen med Plads til 140 Heste.

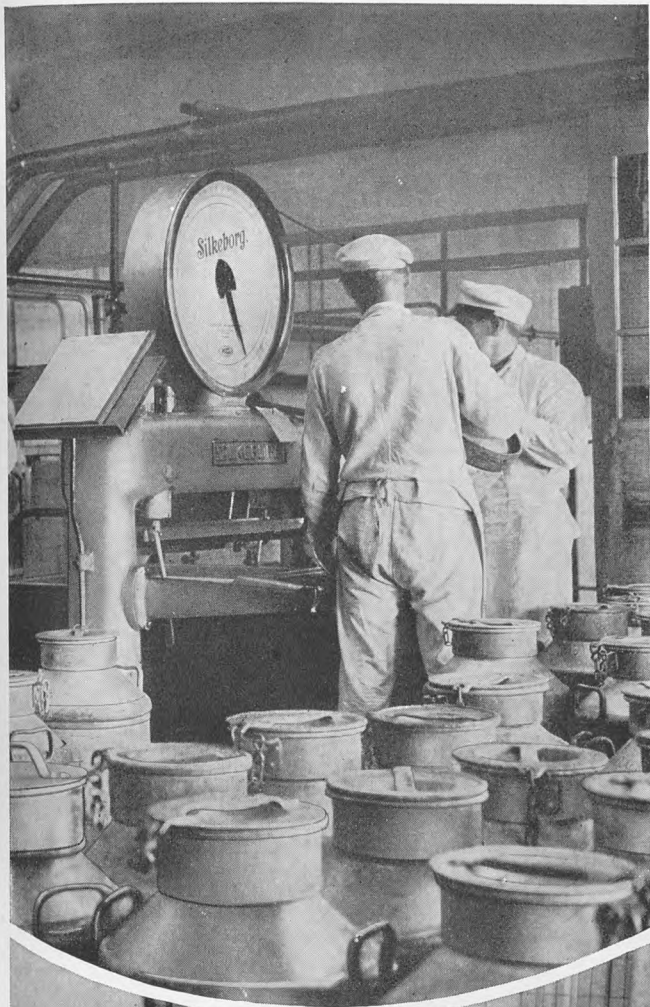

Der er stor Trafik til »Enigheden«. Biler ankommer det meste af Dagen med Mælk fra Leverandørerne til »Enigheden«s Indvejningsperron. Her modtages undertiden op mod 3000 Spande Mælk à 50 kg daglig.

★

Tomme Spande sendes retur til Mælkeleverandørerne. Der skal mange Spande til. Der er baade 2, 3 og 4 Hold i Rotation mellem Forretningen og hver enkelt Leverandør.

★

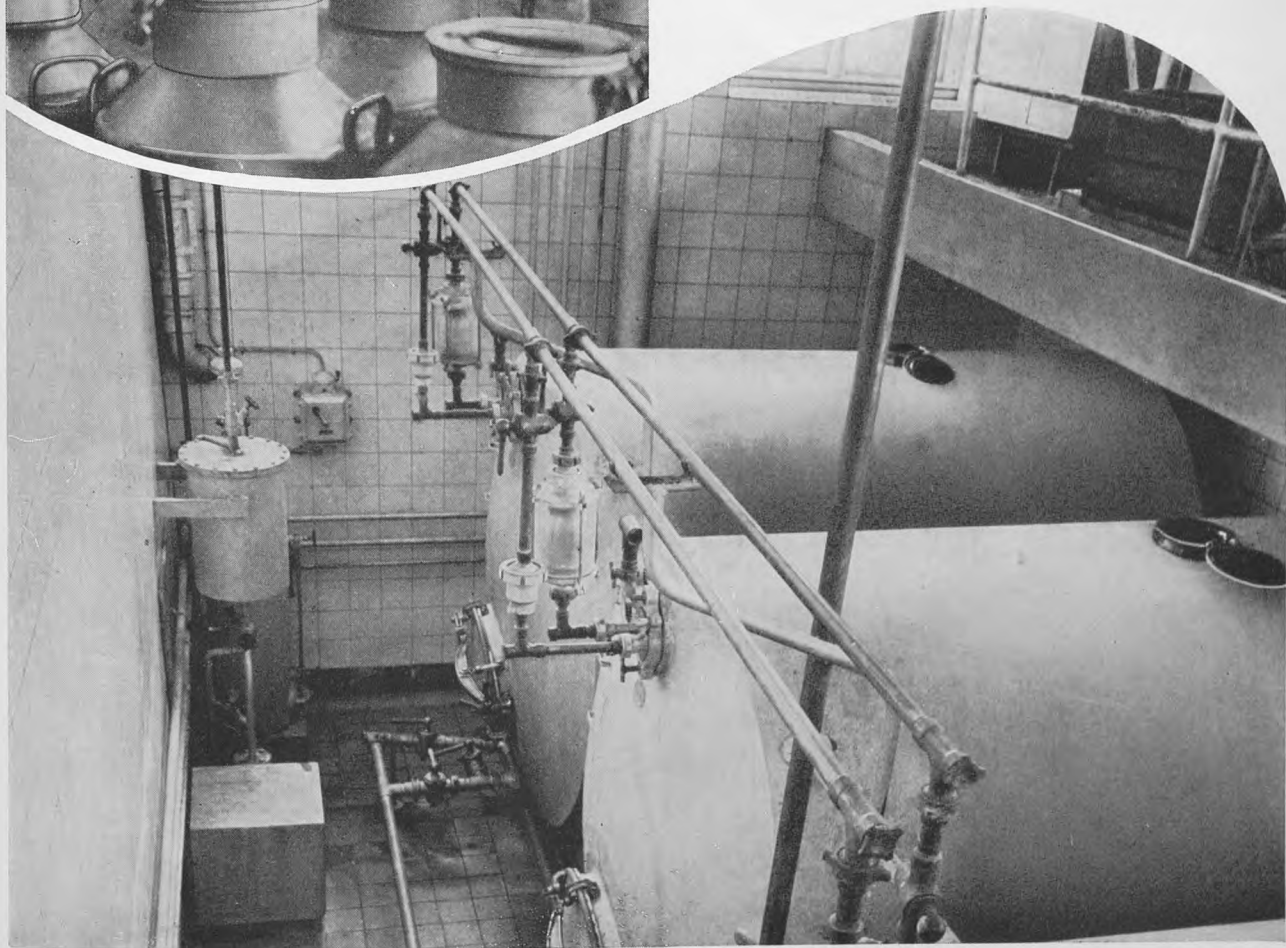

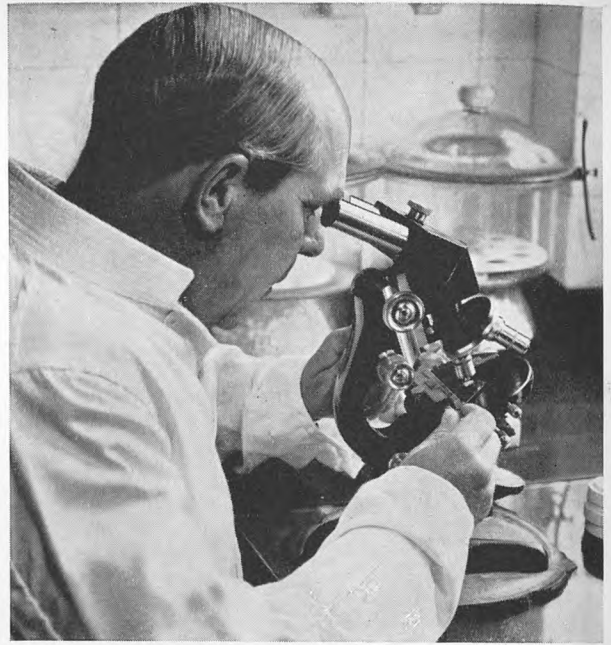
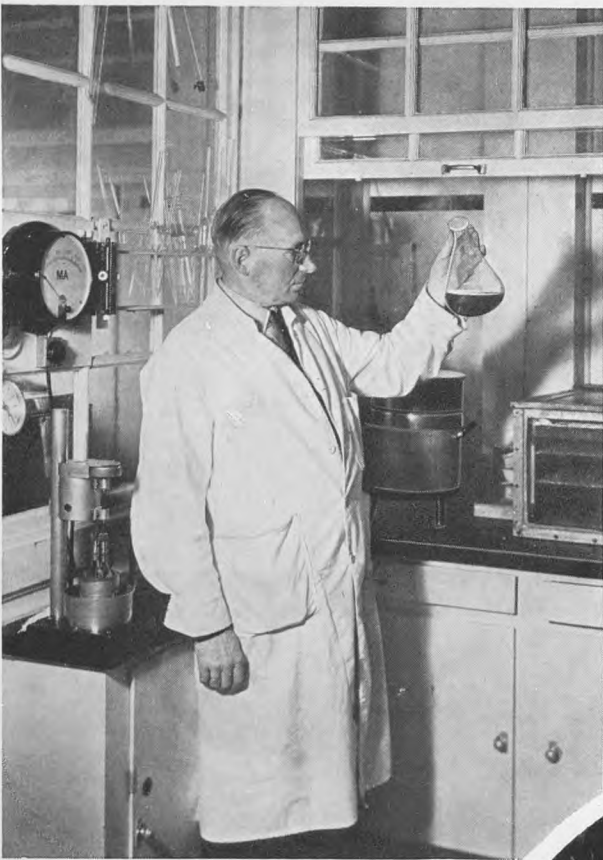
Paa Indvejningsperronen
indvejes Mælken, og
Vægten noteres ned.
Samtidig tages Prøver
til Enighedens Labo-
ratorium.

★

En Række Forlager-Tanke
virker som Stødpude
mellem Indvejning og
Behandling.

★

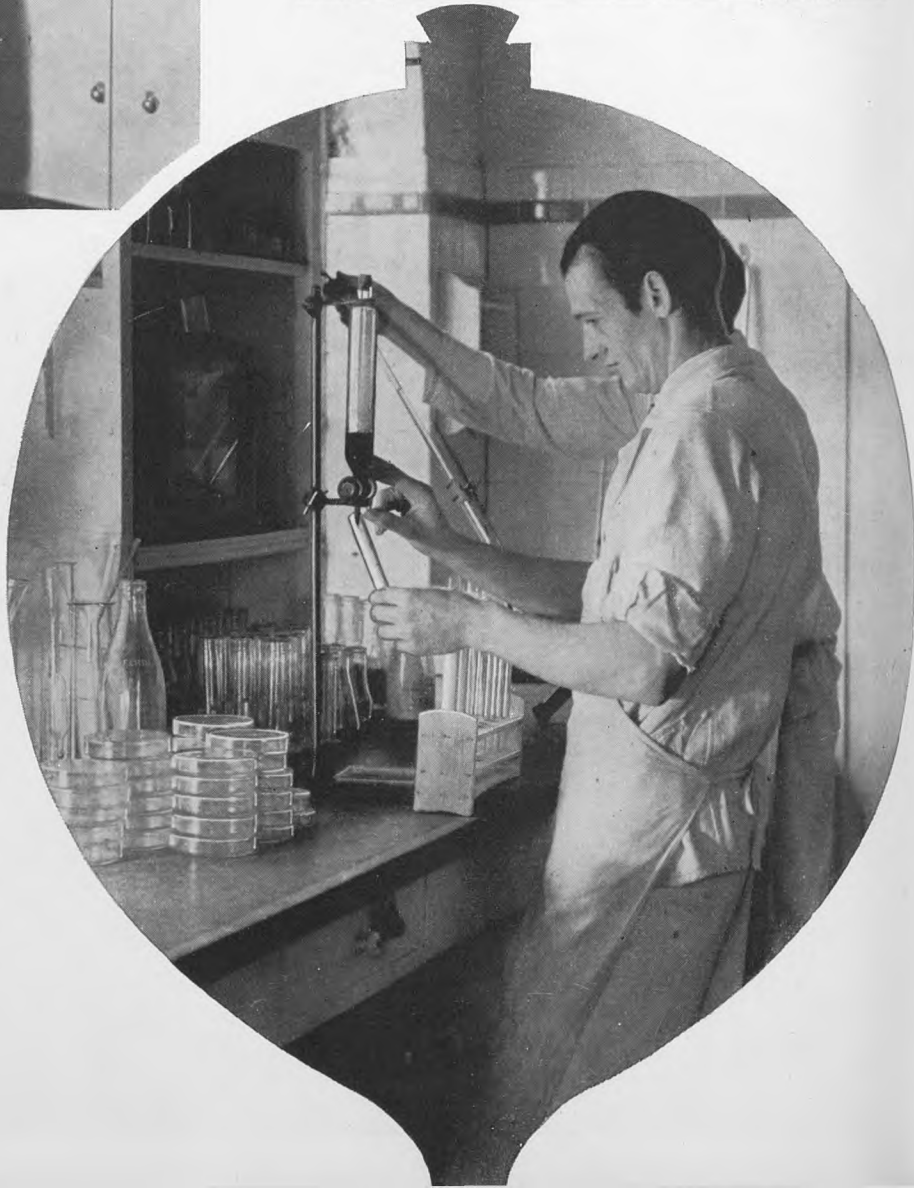

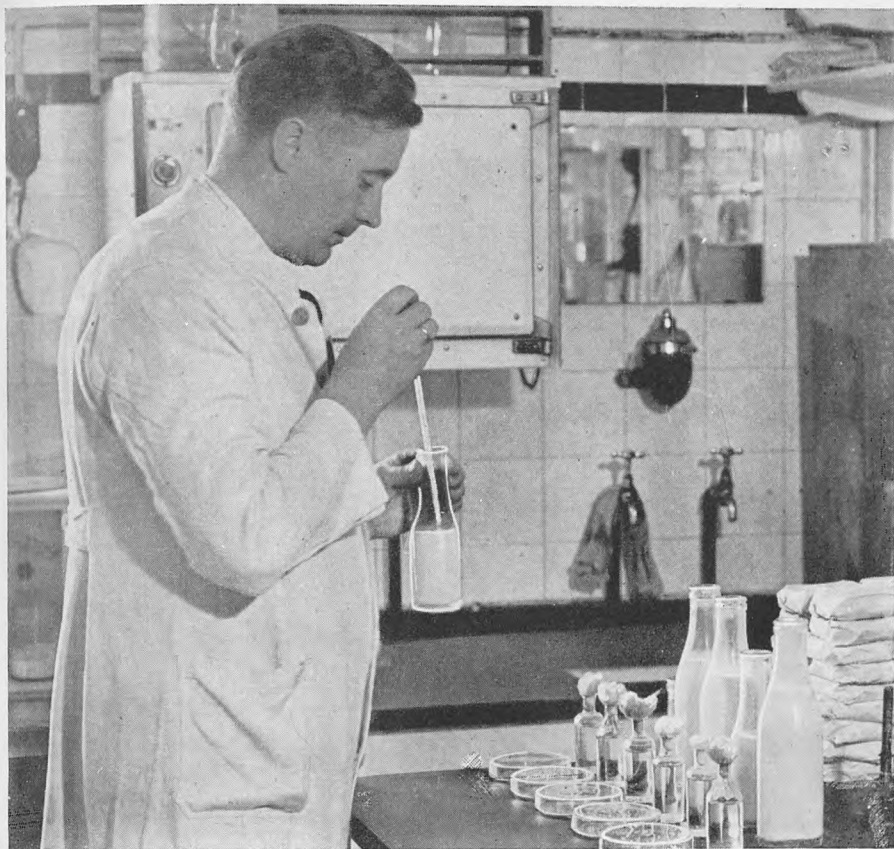

Laboratoriet er Sæde for
en mangeartet og in-
teressant Virksomhed.

Der foretages et Utal af
Kvalitetsprøver, baade
af den indkommende
»Raavare« og af den af-
gaaende Færdigvare.
Der tages Fedtbestem-
melser, og der under-
søges Renhedsgrad,
Holdbarhed og Bak-
terieindhold.

★

Man vaager med Omhu over, at Sundhedsvedtægtens mange Krav sker Fyldest.

Hele Mejerivirksomhedens interne Driftshygiejne saavel som Staldhygiejnen hos de direkte Leverandører paa Landet kontrolleres herfra.

★

Spandevaskeriet maa følge Trop med Indvejnningen og med Salget af Spandemælk.

★

Her glider Spandene ind i Spandevaskemaskinen, der renser, dampsteriliserer og eftertørrer dem med hed Luft. Den kan vaske ca. 300 Spande i Timen.

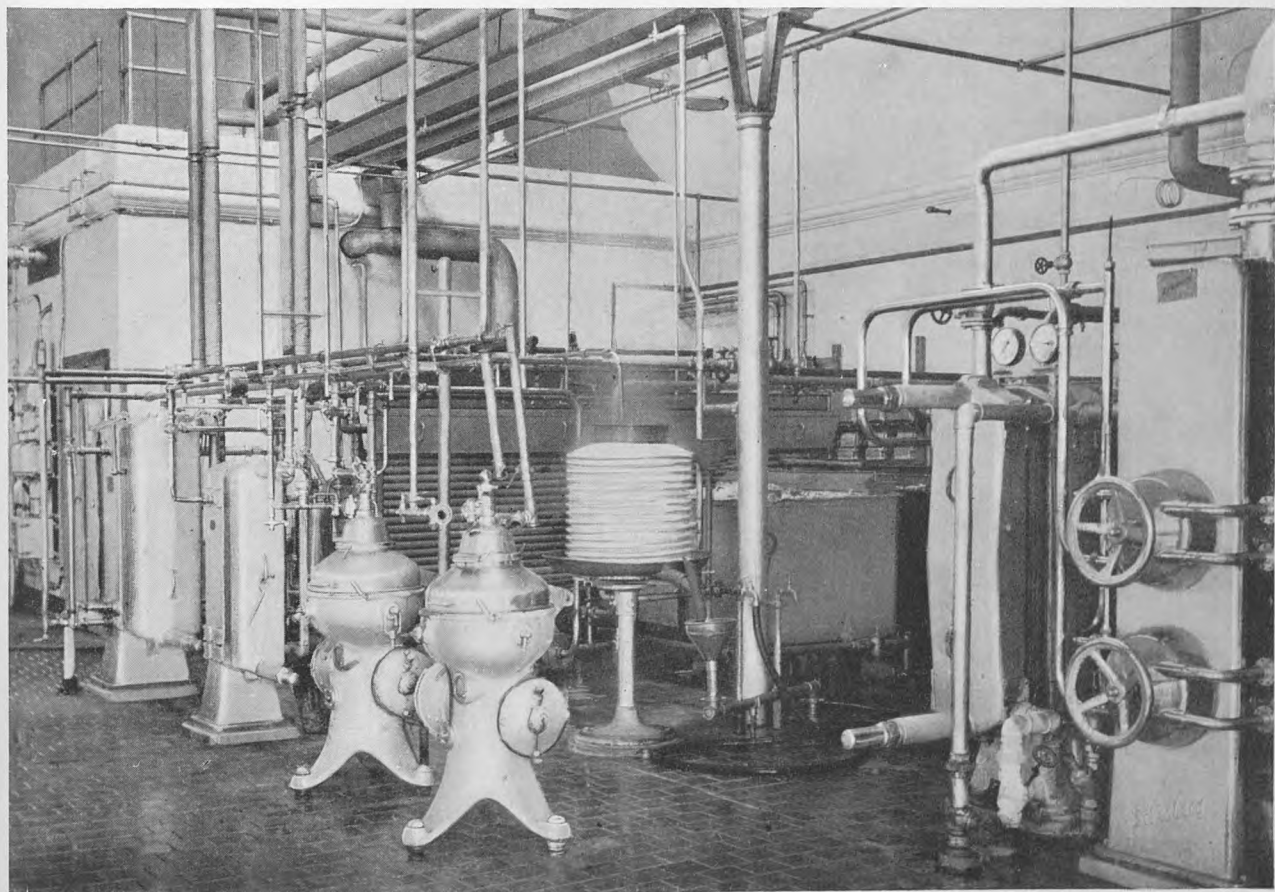

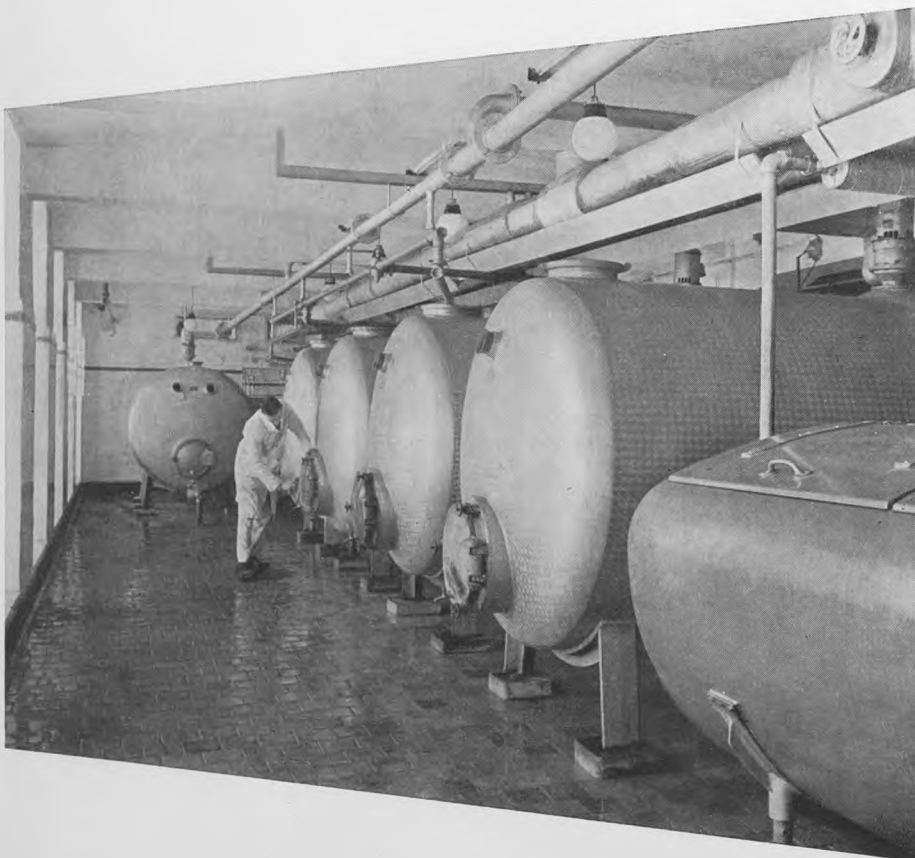
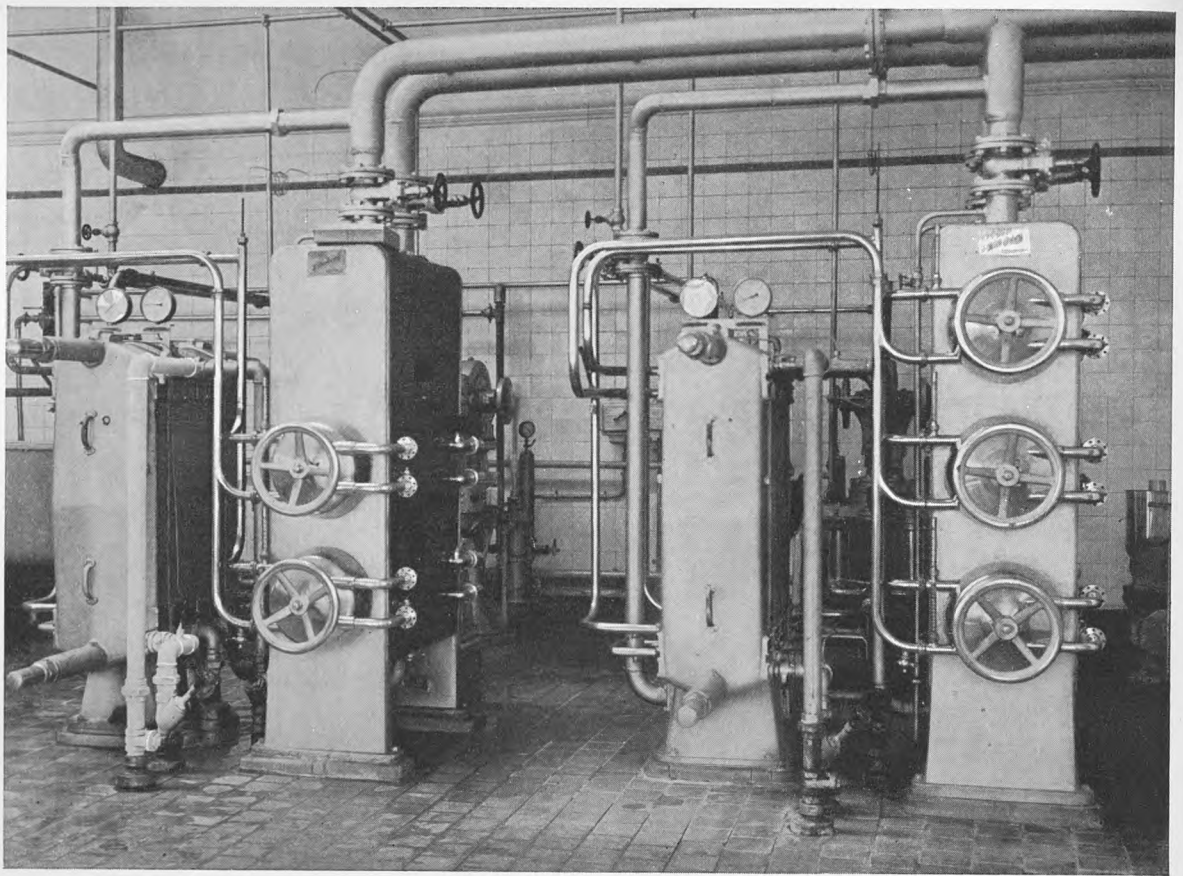

Af Sted igen med Spandene — med Bil eller Tog — ud paa Landet. Maskinen, der vasker Spandene, afleverer de rene, tørre Spande.

★

Nu følger vi Mælken paa dens Færd fra Indvejningen, gennem Trykfiltrerne, op til Mælkebehandlingssalen; her føres Mælken gennem et indviklet Ledningsystem til de mange forskellige Mejerimaskiner.

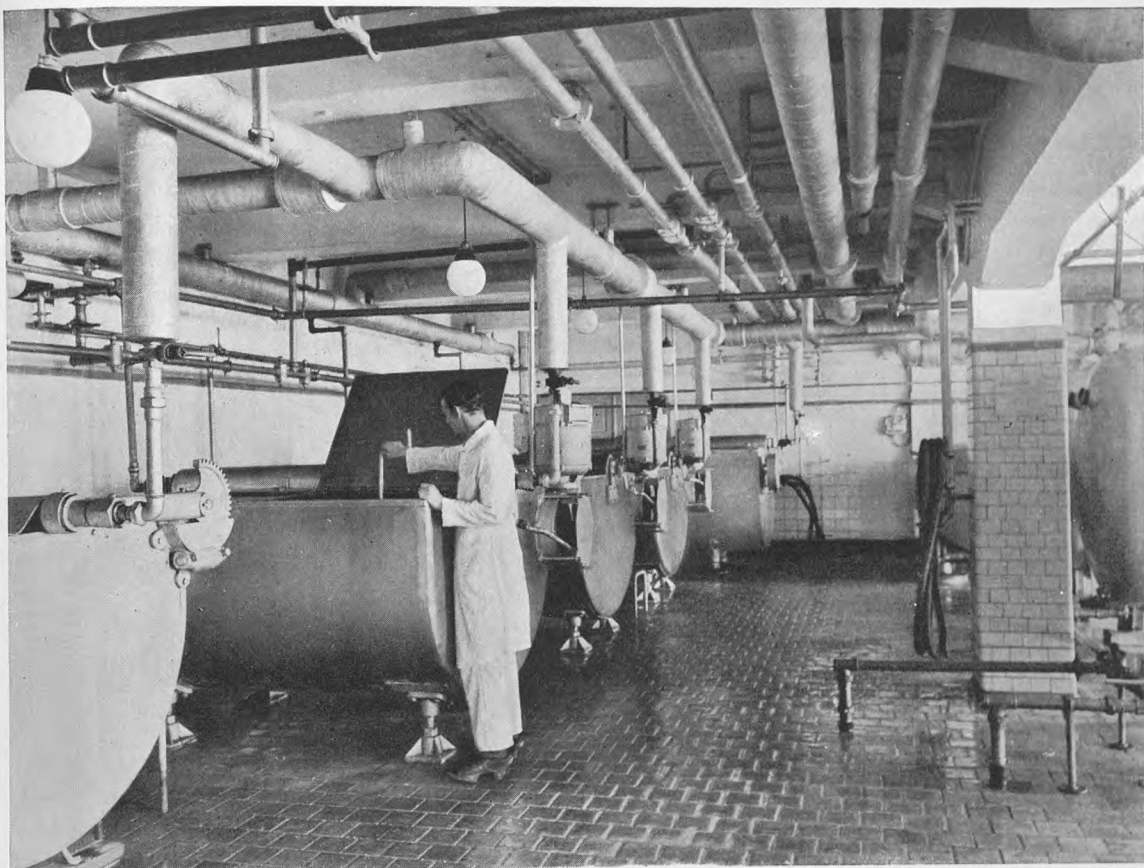
Ovenfor: Enighedens fornemste Mejerimaskine, Stassaniseringsapparatet. I et Rørsystem opvarmes Mælken, udbredt i 1 mm tynde Lag, i 16 Sekunder til 73° , hvorved Mælken befries for alle eventuelle Sygdomskim. Det sker, uden at Vitaminerne og den gode, friske Smag og Aroma gaar tabt.

Enigheden indførte som det første Mejeri i Danmark Stassaniseringsen i Mælkebehandlingen.

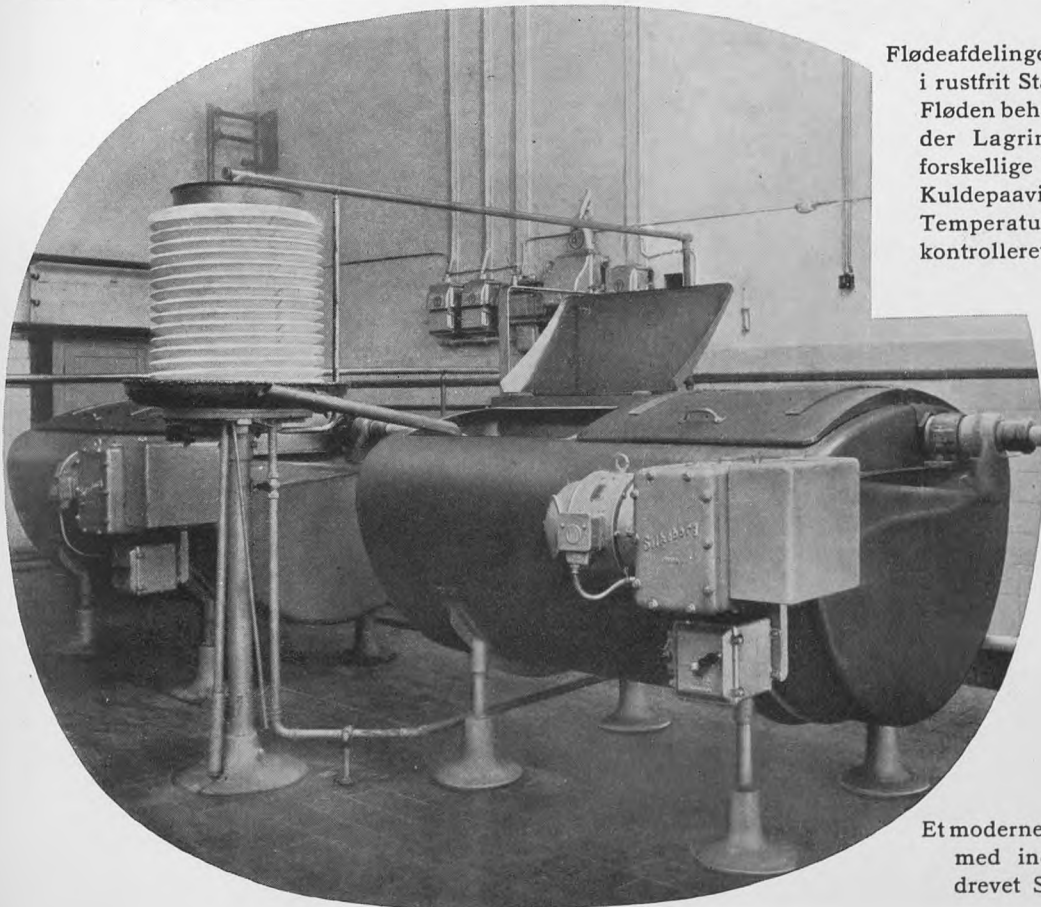
★

Nogle af de mange Tanke, hvor Mælken midlertidigt opholder sig mellem Behandling og Tapning.

★

Flødeafdelingen straal
i rustfrit Staal.
Fløden behandles un-
der Lagringen med
forskellige Varme- og
Kuldepaavirkninger.
Temperaturen bliver
kontrolleret.

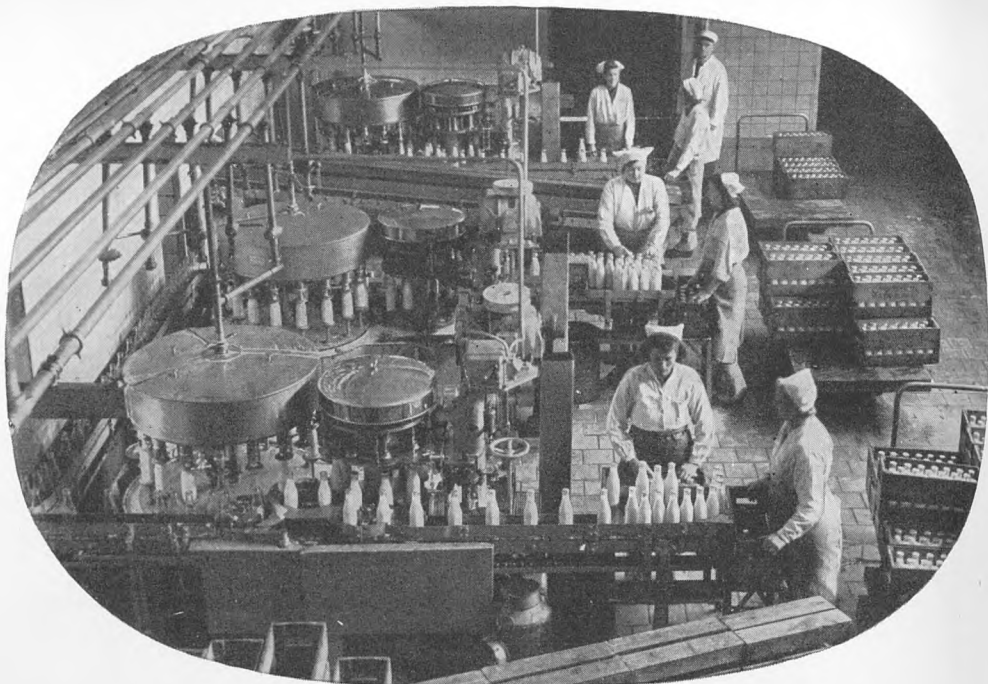
Et moderne rustfrit Staalkar
med indbygget, motor-
drevet Svingkøleranlæg.

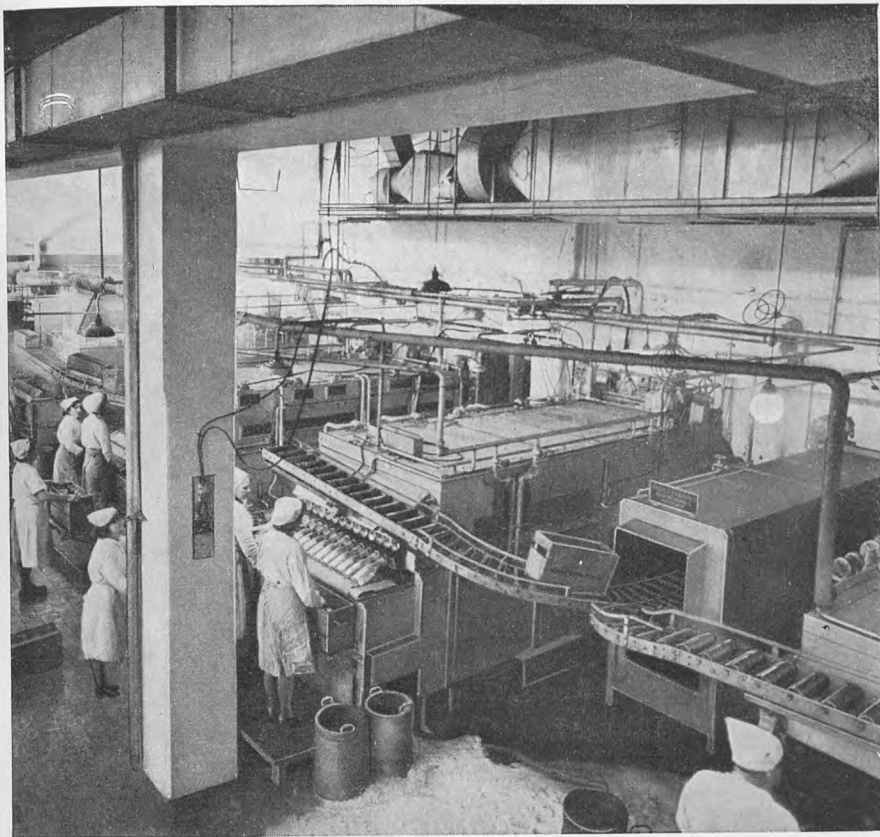
Den store, smukke Aftapningshal er Virksomhedens Stolthed.

Ca. 25.000 Flasker Mælk og Fløde i Timen kan den udspy.

★

De rene, tomme Flasker kommer spadserende i Række fra Skylleriet, bliver grebet af automatiske Tappemaskiner og afleveret i fyldt og tilkapslet Stand.

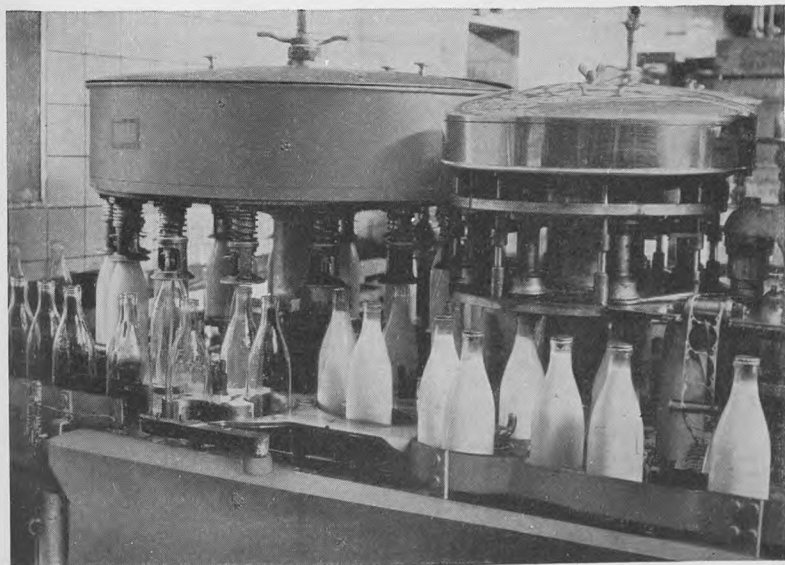

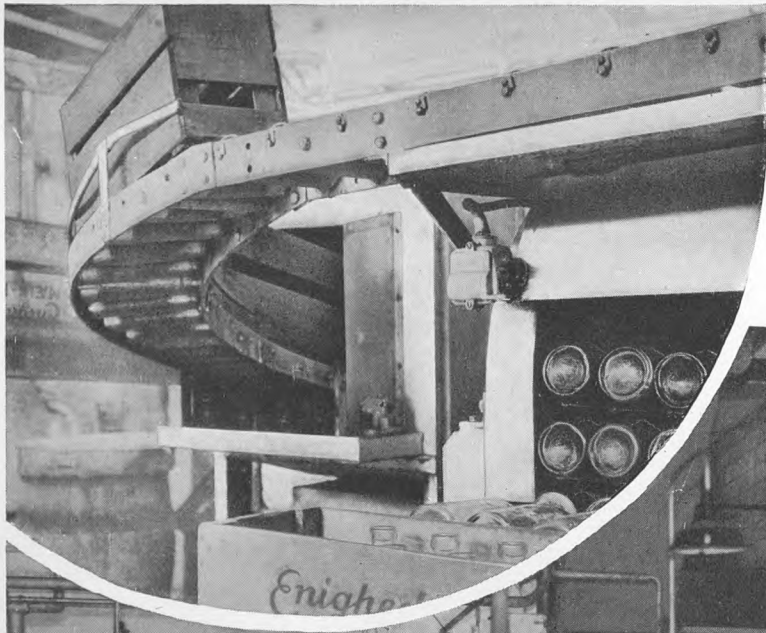
I Flaskeskylletiet staar den lange Række af Flaskeskyllemaskiner og Kassevaskemaskiner. I Loftet ses Luftfornylsesanlægget.

★

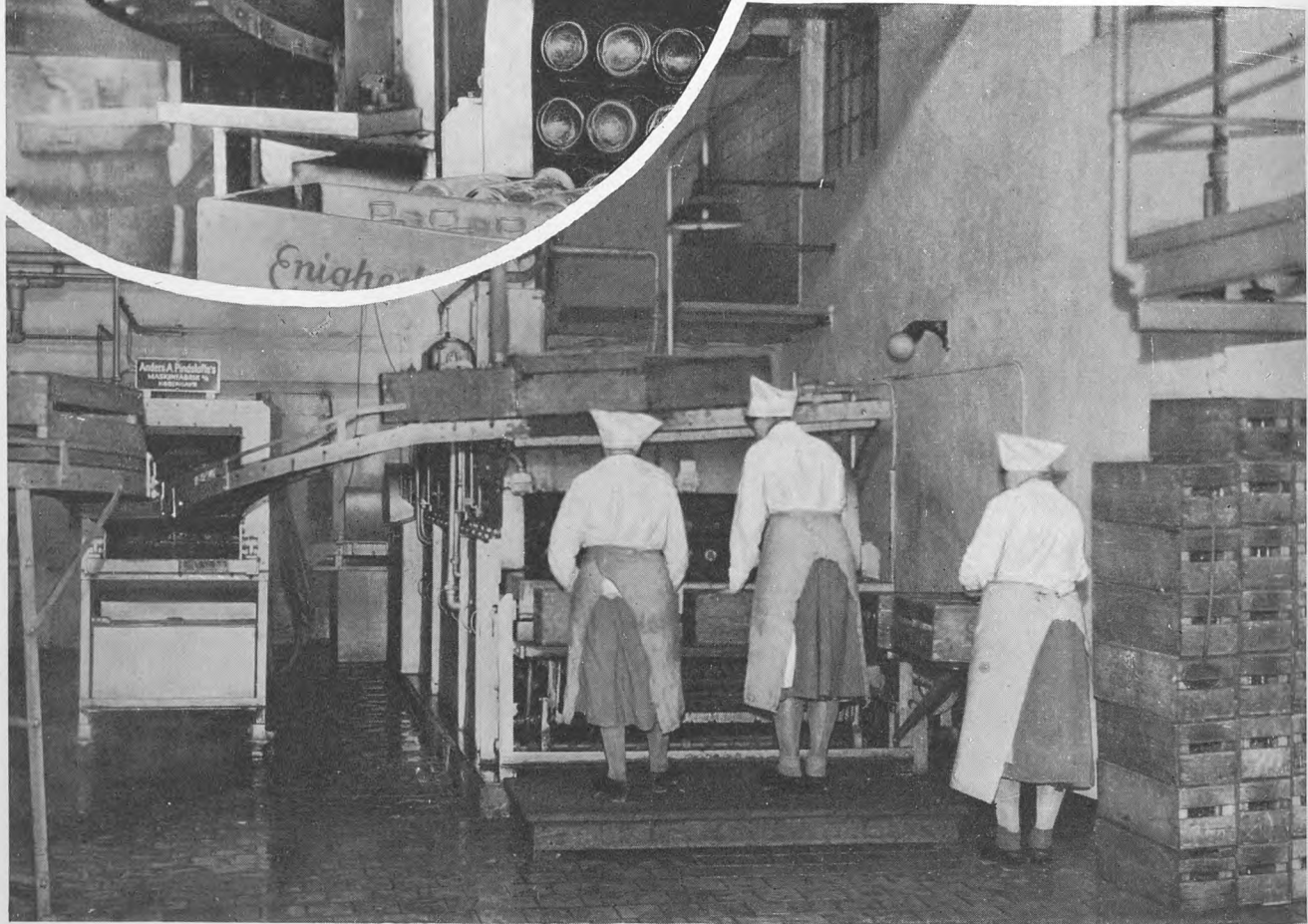
Fra Tapperiet køres nu Mælken ud i Kølerummet....

... og næste Morgen begyndes der forfra med Udkørslen af de ca. 200.000 Flasker til de ventende Vogne paa Vognpladsen.

Mælkekassen paa Rutchbane - ind i Kassevaske-maskinen til sin daglige Rengøring.

En af Flaskevaskemaskinerne »fodres« med tomme, snavsede Flasker, der skal gennemgaa en meget omfattende Rensning og Sterilisering.

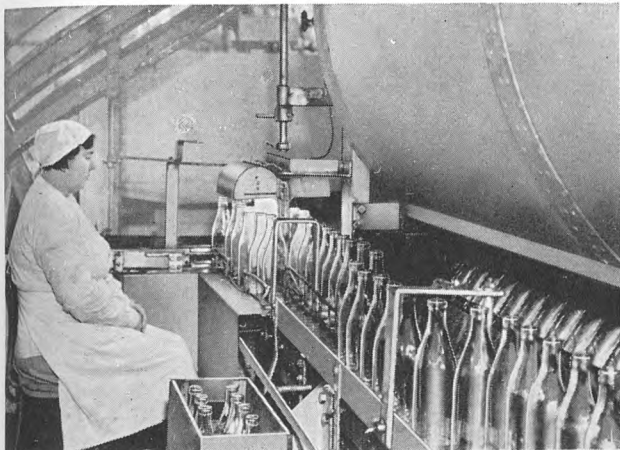
★

Returperronen modtager ved Vognenes Tilbagekomst den tomme Retur-Emballage, der er indsamlet om Dagen.

Flaskerne forlader lettede og med ren Samvittighed Flaskevaske-maskinen og marcherer som Soldater i lige Række forbi den strenge Kontrolls inkvisitoriske Blik. Ved Gennemlysningen fraseres defekte Flasker.

Sidste Skrig paa Spandetapningens Omraade. Apparatet til Udmaaling virker efter samme Princip som en Benzinaaler.

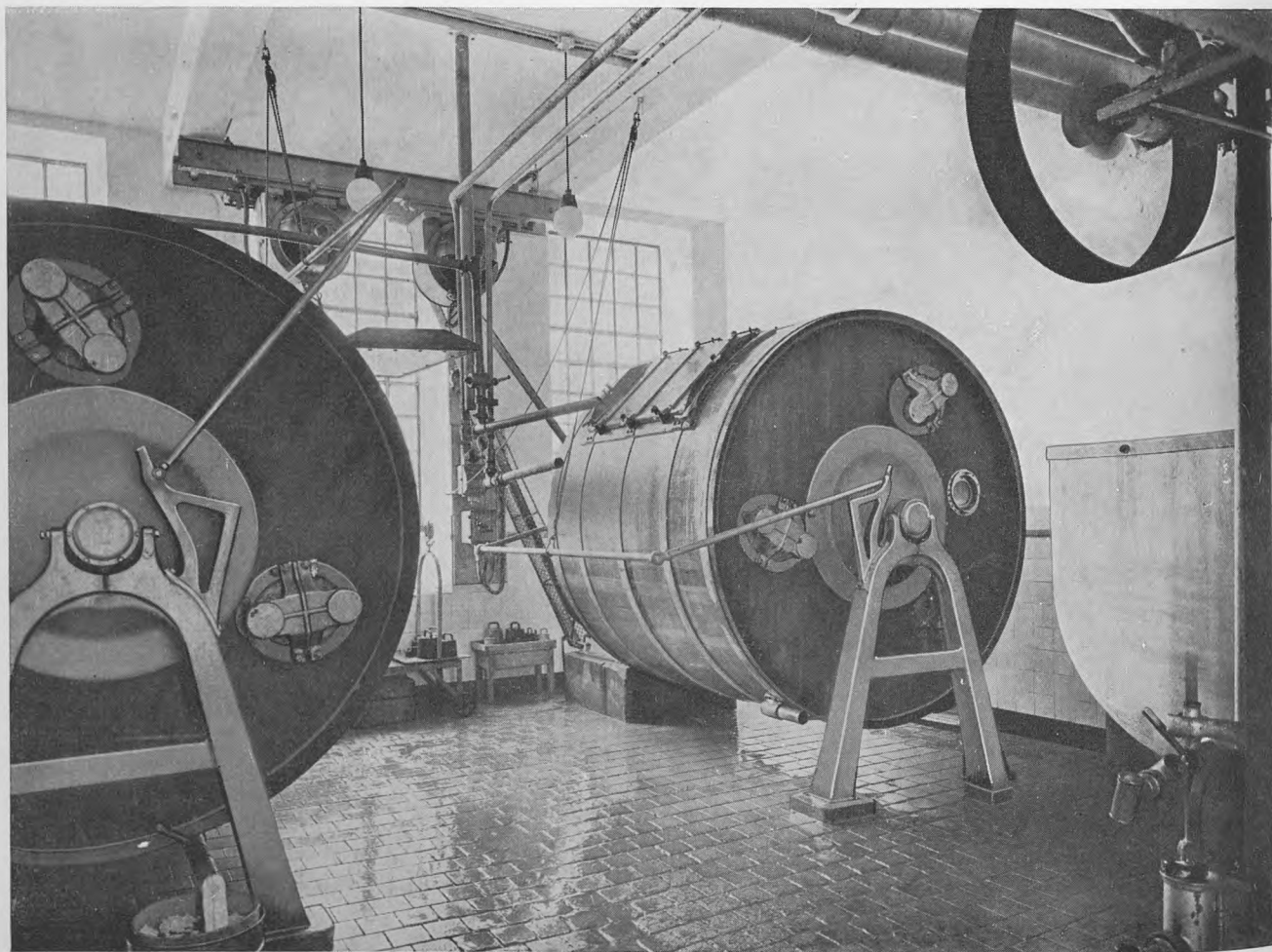
I Eksportfløedeafdelingen har man travlt med at tape og proppe og lægge Flaskerne i Steriliserings-Kurvene.

I Autoklaverne steriliseres
Eksportfløden, efter at
Ovnene er pakket med
Kurve, fyldt med Fløde
paa Flasker.

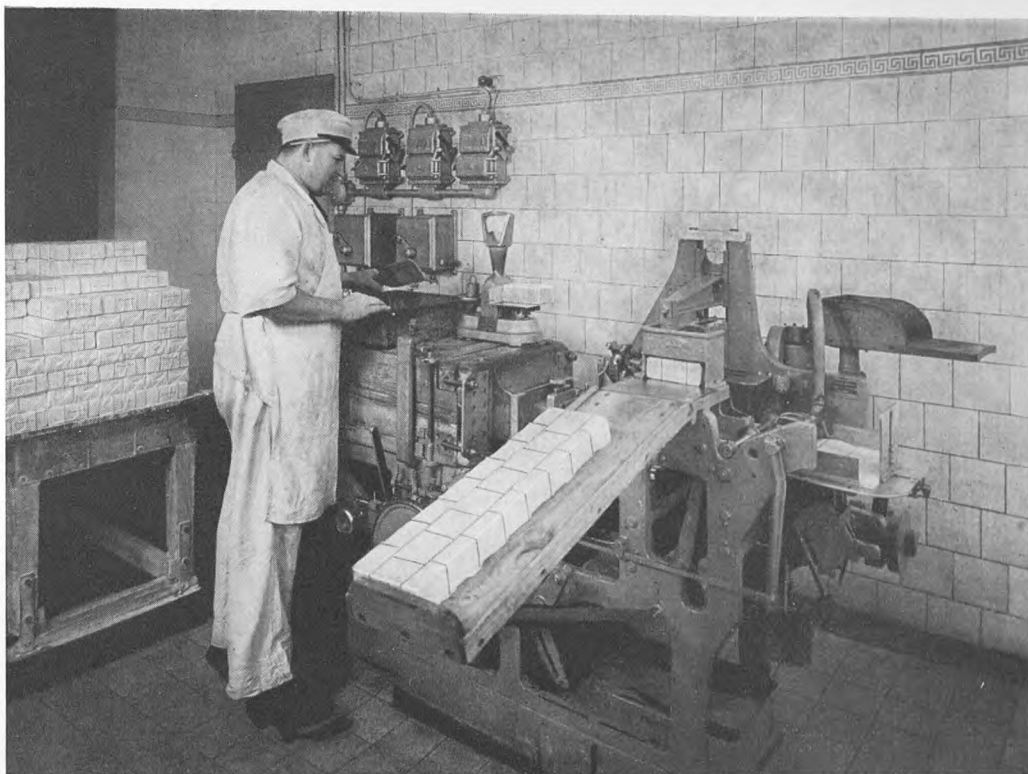
★

Enighedens hjemmekærnede
Mejerismør er Resultatet
af disse to nedenstaaende
Kæmpekærners daglige
Virksomhed.

Pakkesmørret glider i en stadig Strøm ud af Smørpakkemaskinen, fint afvejet og indpakket i Pergamentpapir.

★

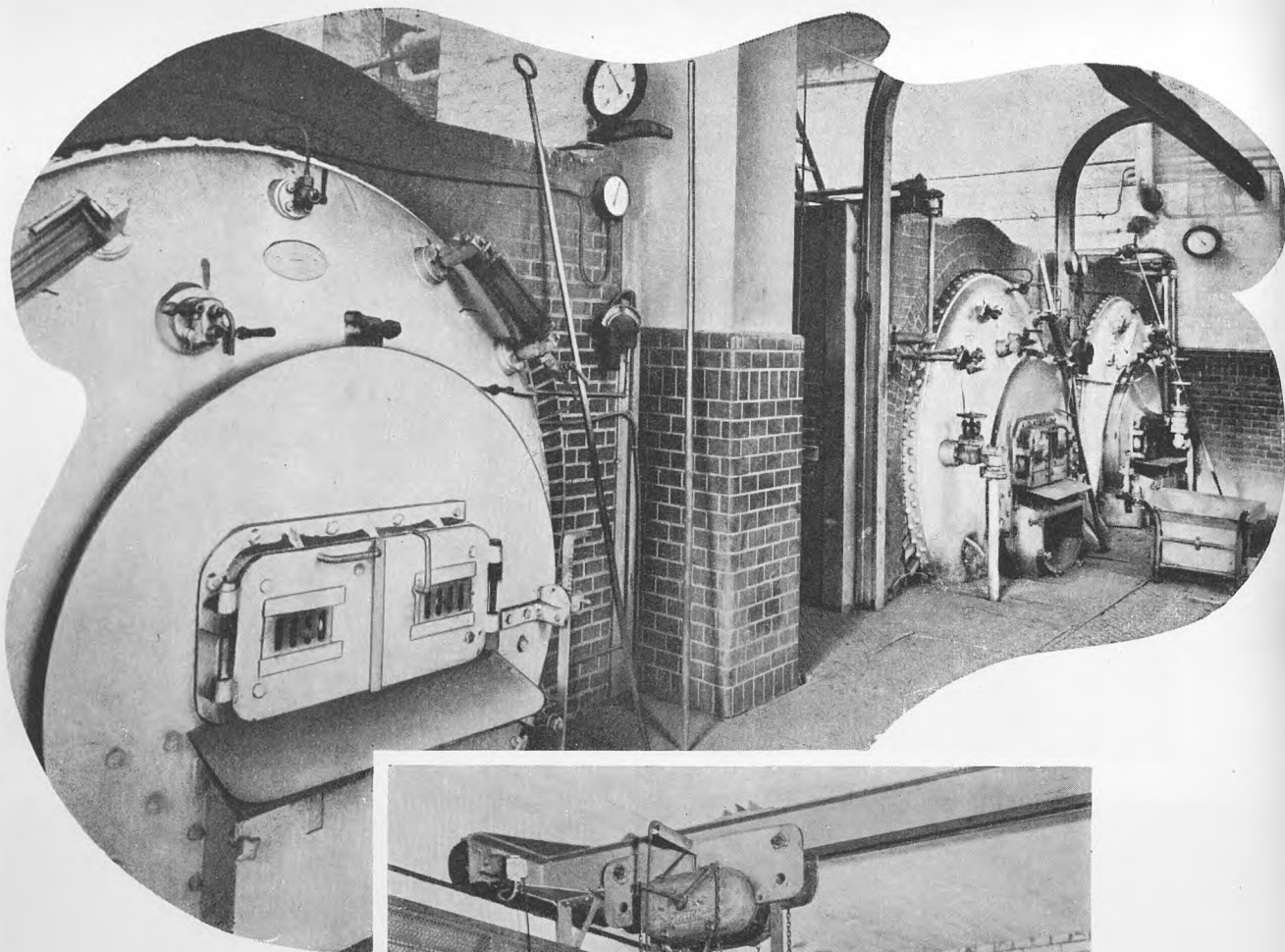

Bagefter emballeres Smørpakken i den kendte Karton.

★

Der tages Prøve af Smørret i Kølerummet for indkøbt Smør.

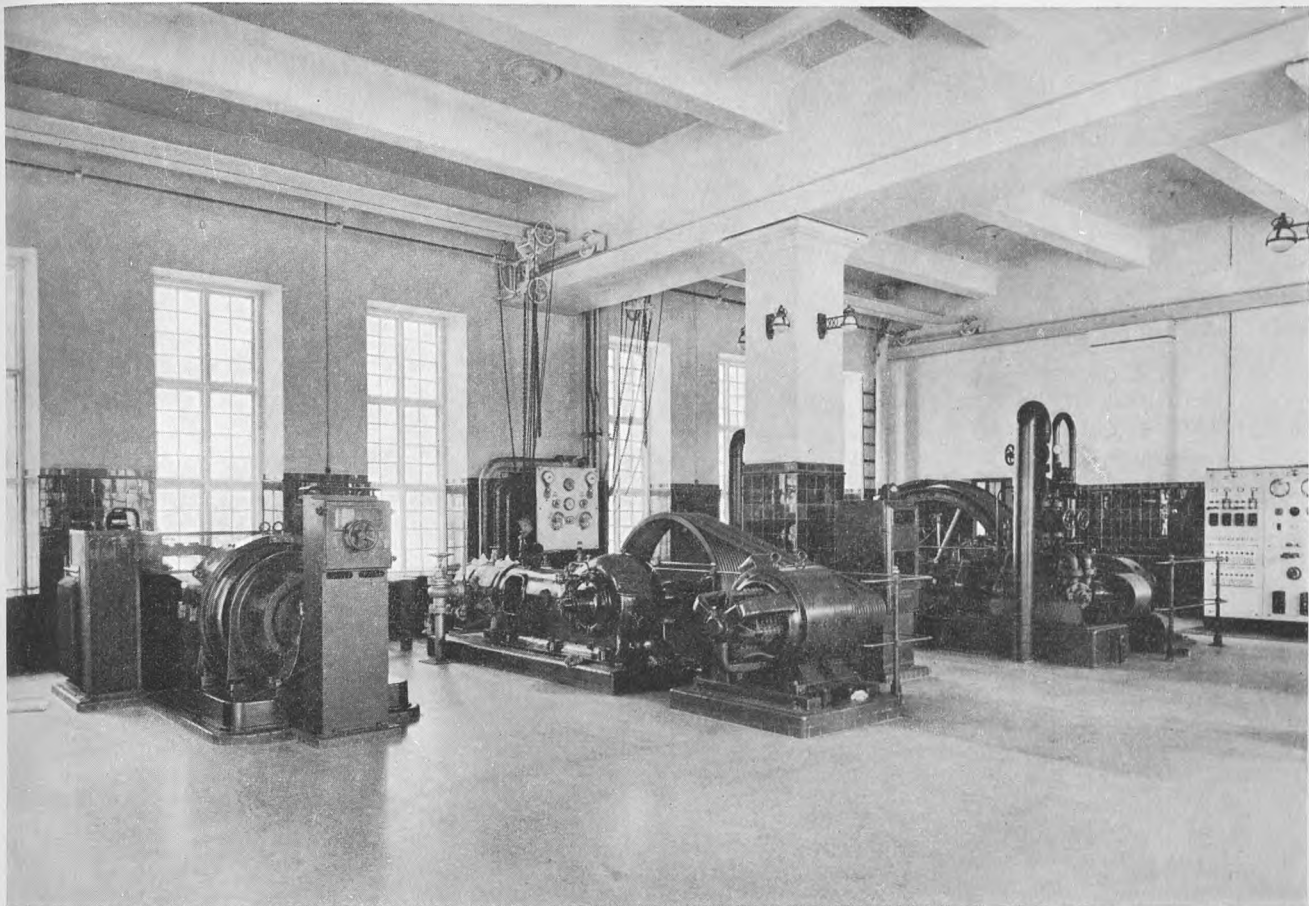

Man faar intet gratis i denne Verden. De tre Kedler i Kedelhuset kræver store Mængder af Dagens kostbare Brændsel.

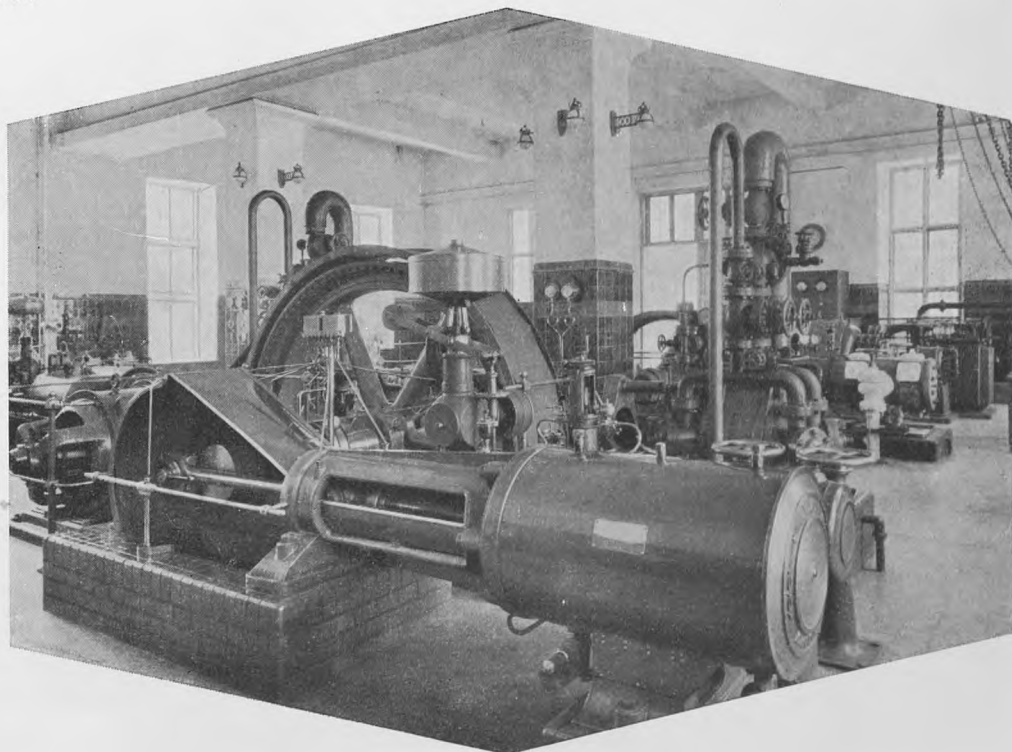
★

Op til 1000 Stænger Is i Døgnet kan fryses paa »Enigheden«s Isværk.

Den smukke og statelige Maskinsal rummer blandt andet et Omformeranlæg og to Kølemaskiner.

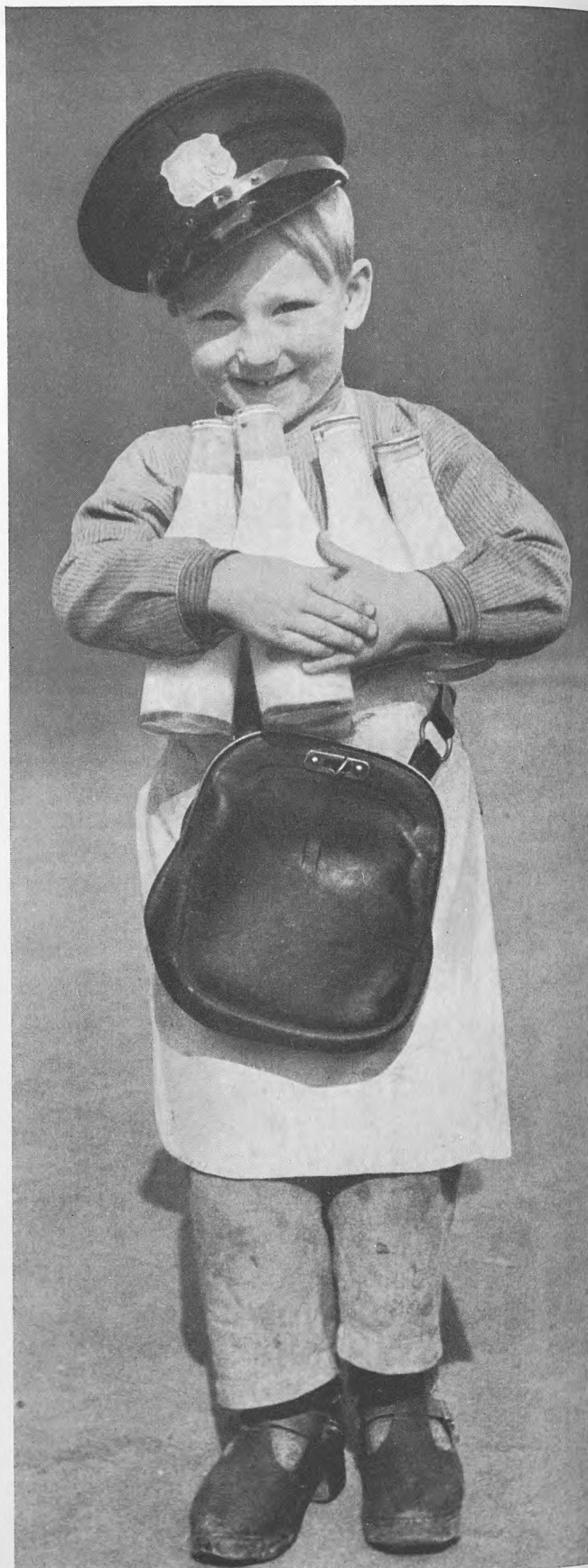

De nødvendige Hjælpere for Driften og Hygiejnen: Damp, Varme og Kulde — skabes alle her i den store Maskinsals Anlæg.

»Naar jeg bliver stor, vil
jeg være rigtig Mælke-
assistent.«

Og saa er Læsset fuldt!
Detailvognen starter
i den tidlige Morgen-
time.

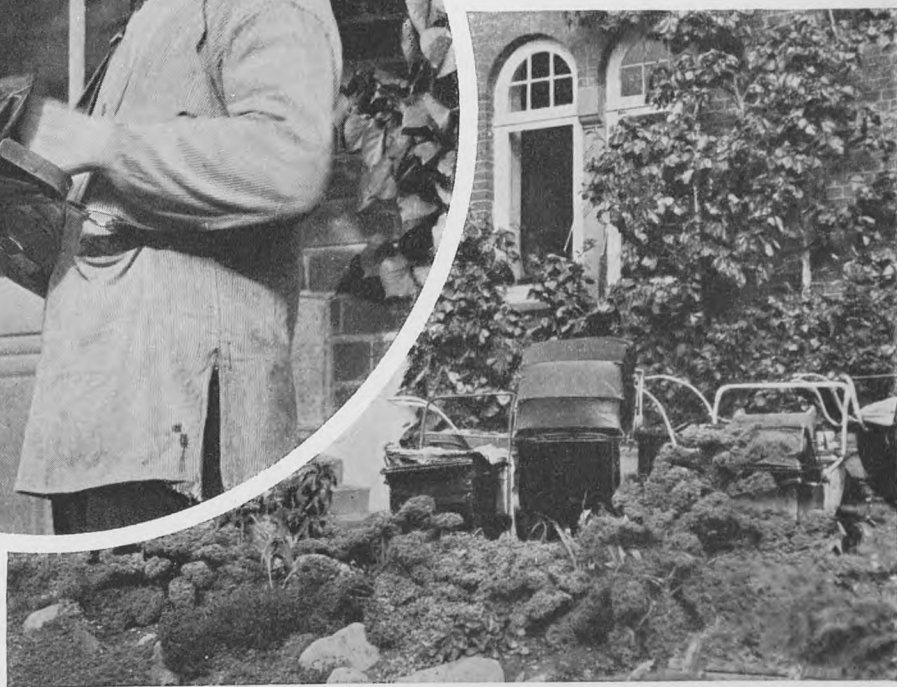

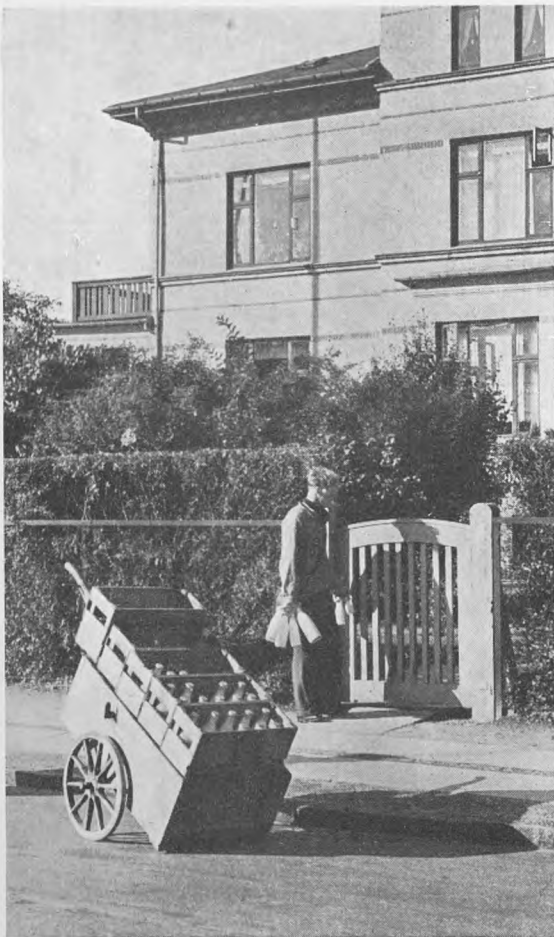
Detailmedhjælperne gør Regnskabet op sammen med Kusken ved Vognen. Der er mange at betjene og meget at huske.

★

En meget vigtig Begivenhed: De hele Flasker Børnemælk afleveres til Børnehjemmet.

Med begge Hænder fulde
er der lige nok til hele
Huset.

I de fjerne Yderdistrikter tager
Detailhandelen ogsaa Bilen
i sin Tjeneste.

Mange Hundrede Mælkeudsalg er Engros-Afdelingens

Et moderne Hestekøretøj, bygget som Kølerum paa Gummihjul. Hele Besætningen: Detailkusken og hans fire Medhjælpere vil ogsaa med paa Billedet.

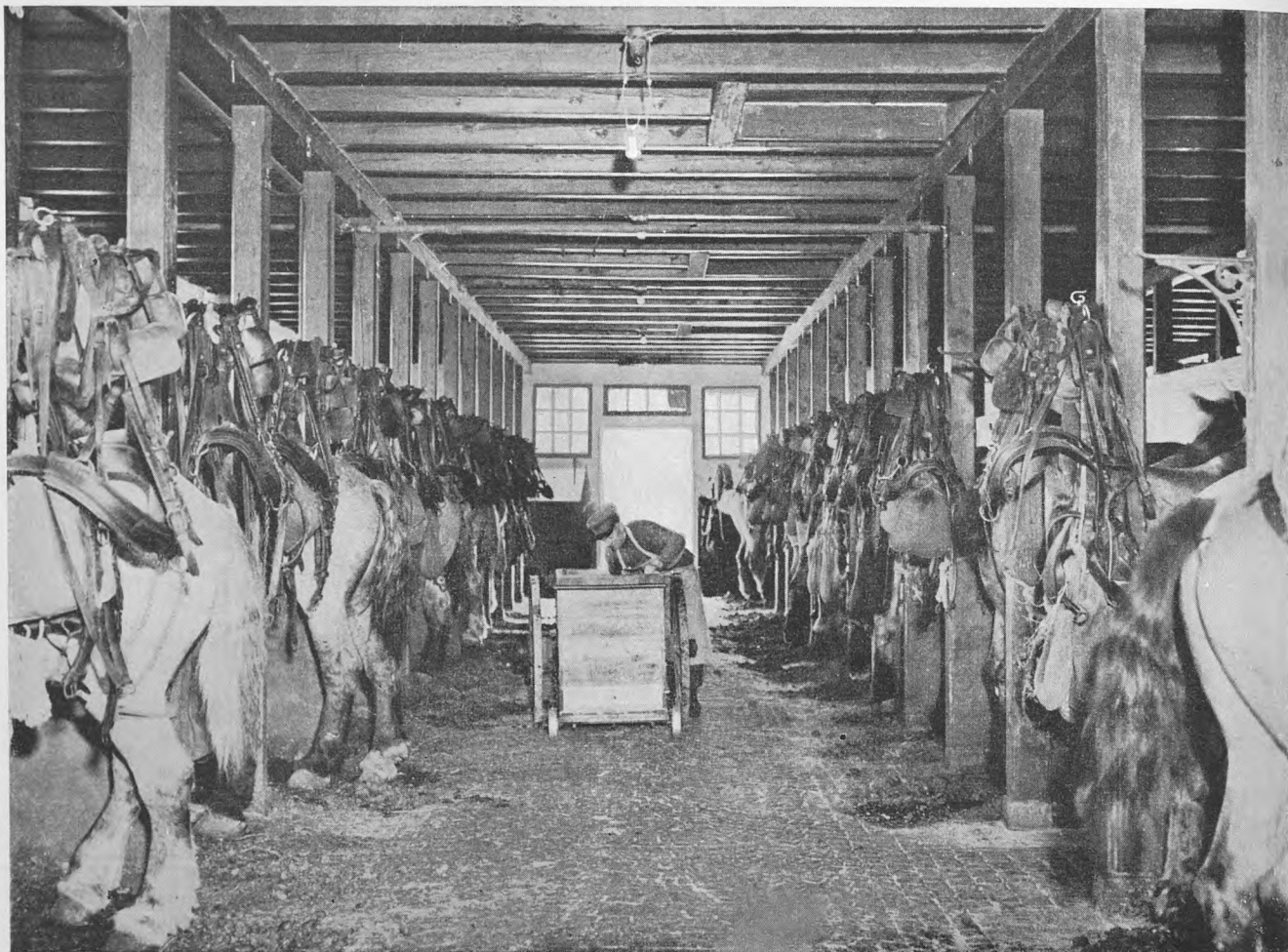

Hospitaler og andre offentlige Institutioner beordrer store Kvanta paa Spand.

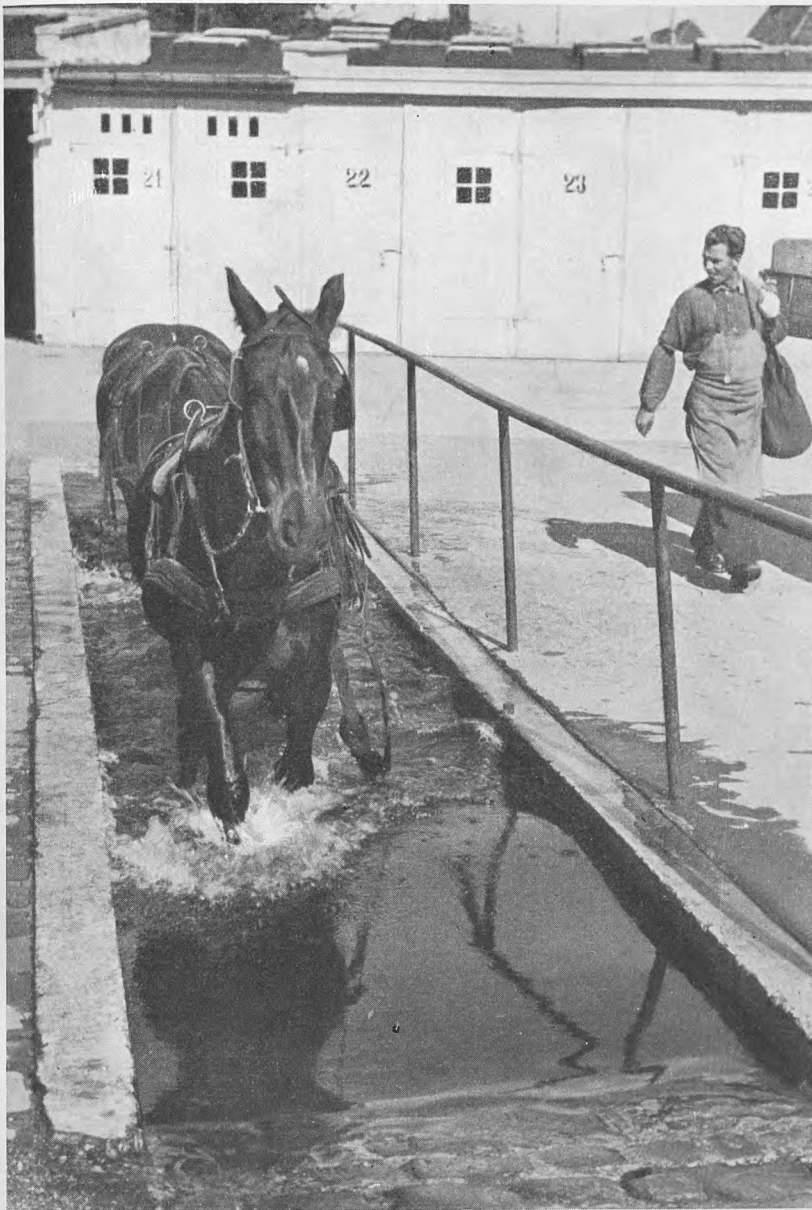
Kunder. De passes af Engros-Kusken og hans Medhjælper, som betjener Ruten med Bil eller Hestekøretøj.

Det er ikke for meget sagt, at Enighedens Heste danner nogle af Byens smukkeste Forspand. — Her faar de deres velfortjente Havre i Stalden.

Hesten er lige populær i
Byen og hjemme. Den
belønnes efter velud-
ført Dagværk med et
forfriskende »Fodbad«

★

Og Smeden sørger for, at
»Fodtøjet« er i Orden
til i Morgen tidlig.

★

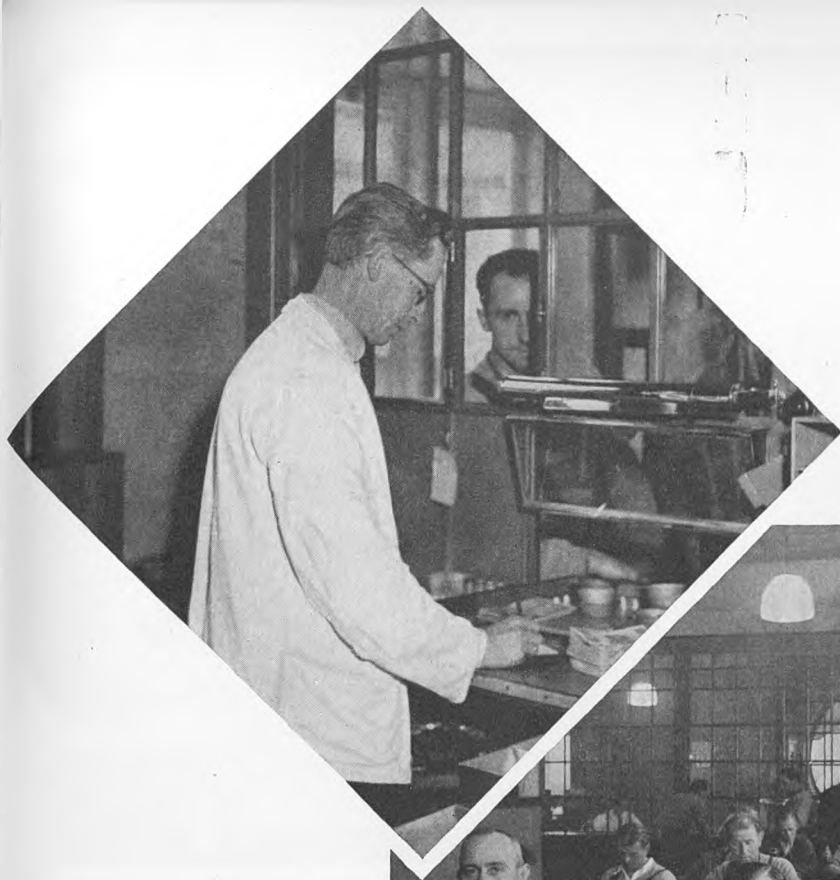

Damen ved Omstillings-
bordet samler med et
Smil alle Traadene i
sin Haand – og har
nok at gøre.

★

Paa Hovedkontoret gøres
Regnskabet op – og
Regnemaskinerne le-
verer Musikken.

Dagens indkasserede Beløb ved Vognen indbetales af Kusken til Indbetalingsafdelingen.

★

Men først gælder det om at faa Beløbet til at stemme. Det kan godt give Hovedbrud.

★

Detailkuskene afgør Dagens Regnskab med deres Medhjælpere i Kuskestuen.

★

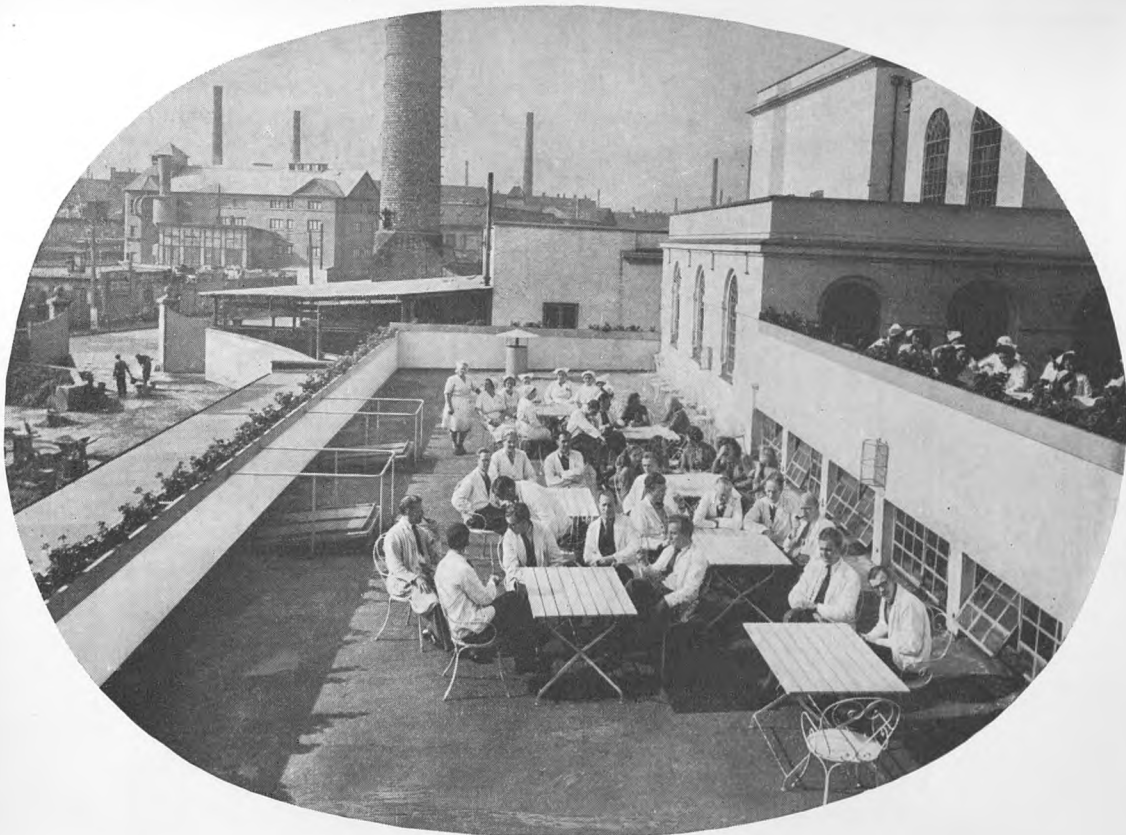

Her i Marketenderiet er Humøret blandt »Enigheden«s Arbejdere højt i Frokostpausen.

Baade Mændenes og Kvindernes Spise-stue betjenes med dampende Kaffe og Husets Fløde samt Wienerbrød.

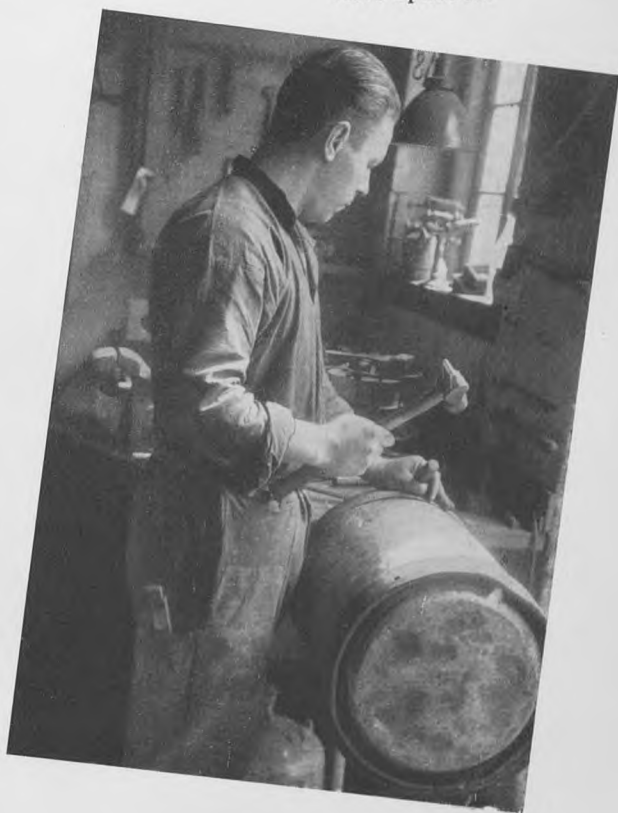
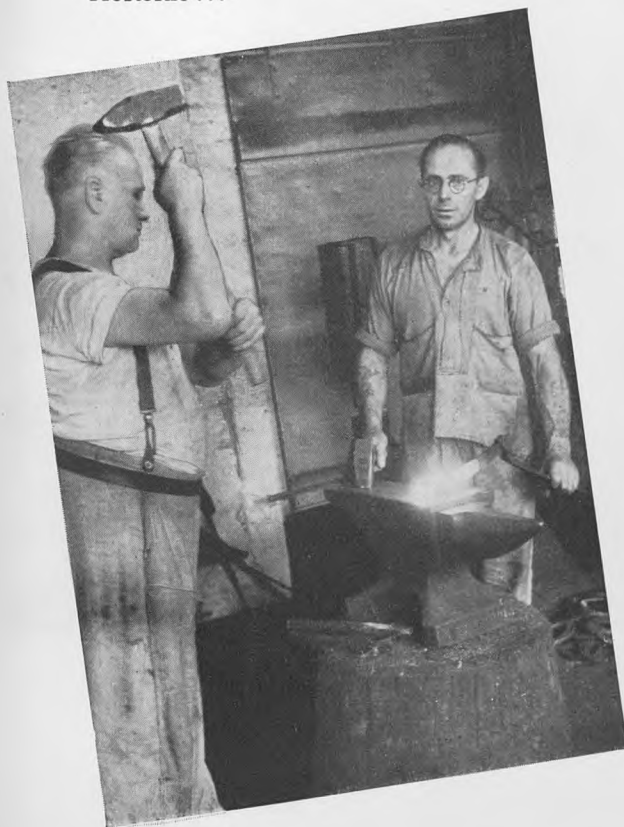

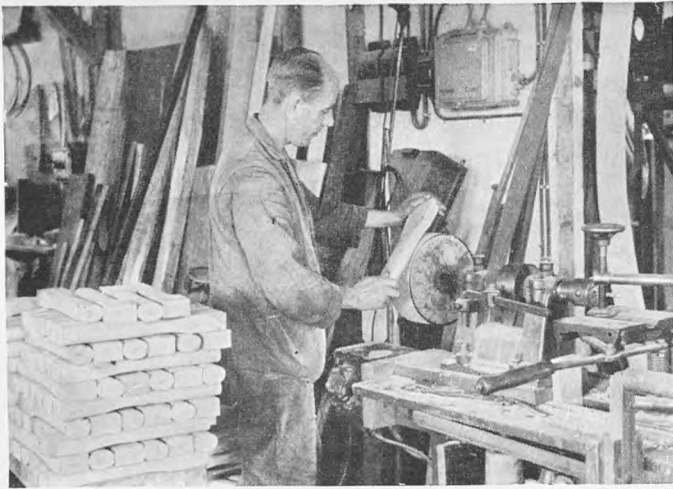

I Smedjen bliver det glø-
dende Jern smedet til
Hestesko ...

Sommersolen nydes i Pausen
paa de store, blomsterkransede
Tag-Terrasser.

... og i Værkstedet hos
Blikkenslageren repa-
rerer Spanden.

Karetmageren er igang med
at lave nye Hjul-Eger ...

★

... medens Auto-Mekanike-
ren udskifter punkterede
Dæk ...

... og Beslagsmeden giver
Lotte den sidste Afpuds-
ning og filer Hoven til.

★

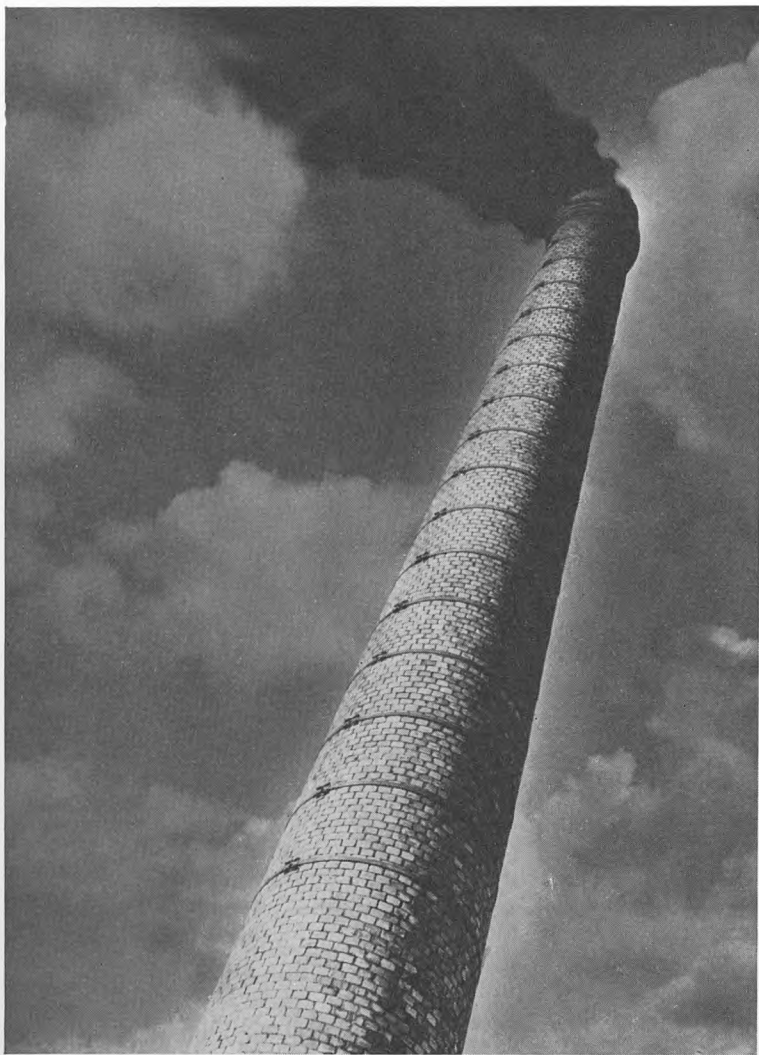

Enighedens Arbejdstøj skæres og syes paa egen Systue.

Det skiftes hyppigt og vaskes paa eget Vaskeri. — Paa Tøjdepotet faar Personalet udleveret det rene Tøj og omskifter med det brugte.

Vartegnet for den
aldrig hvilende – evigt arbejdende Virksomhed.

»ENIGHEDEN«S MEDARBEJDERE

1. JANUAR 1947

Personer med **) har været ansat mindst 25 Aar

Personer med *) har været ansat mindst 10 Aar

★

DIREKTIONEN OG OVERORDNEDE FUNKTIONÆRER:

Viggo Eigtved	S. C. Christensen *)	Rich. Rasmussen **)
Sv. Møller Sørensen *)	Herluf Brøggler *)	Poul Fromberg *)
O. Mouritzen **)	Carl Nielsen **)	C. Ribbjerg *)
Gunnar Berland *)	J. Rumesen *)	Gunnar Roed *)
Skjold Petersen **)	Viggo Nyvold **)	Hans E. Hansen *)
Eyvin Thorup **)	Herm. Rasmussen *)	Viggo Skamstrup
Henning Jeppesen **)	Chr. Christensen **)	H. F. Larsen *)
H. Vallentin Jessen	Laur. Jespersen **)	Jens Jensen **)
H. F. Nielsen **)	Niels Møller *)	M. Faurholt
	J. Bornhøft *)	

KONTORPERSONALE:

Carl Lysholm **)	Mogens Pals *)	Dagny Larsen
E. Bay-Christensen **)	Helge Andersen *)	Lillian Siewecke
Chr. Nielsen **)	Otto Christiansen *)	Ruth Berring
Einer Jørgensen **)	Svend Lygaard	Edel Petersen
Emil Aislev **)	Axel Jensen	Lizzi Jensen
Kai Thomsen *)	Poul Larsen	Ruth Almquist
Knud Christiansen *)	Kai Lauritzen	Birthe Hansen
E. Kastberg *)	Ole Ebbesen	Margit Jeppesen
E. Kostrup *)	Rikard Greenfort	Elsa Christensen
O. Olesen *)	Poul Sørensen	Tove Rasmussen
Wagner Petersen *)	Leif Vogel	Jytte Nielsen
Svend Johansen *)	Børge Hansen	

DETAILKUSKE:

S. Ostfeldt-Petersen**)	Axel Jensen *)	Otto Jensen *)
Robert Petersen **)	Eigil Jespersen *)	M. Holm Jensen *)
Hakon Christiansen **)	Svend Olsen *)	Axel Sørensen *)
Ernst Thomsen **)	John Petersen *)	P. T. Henriksen *)
Henry Lynge **)	Jens P. Nielsen *)	Chr. Hansen *)
Anton Larsen **)	Poul Alfredsen *)	Ingolf Nielsen *)
Carl Andersen **)	Hjalmar Petersen *)	H. E. Jensen *)
Carl Schüler *)	Jens Christoffersen *)	Svend Aa. Poulsen *)
Villy Aislev *)	Victor Christensen *)	Rich. Hansen *)
Arne Christensen *)	Poul Sørensen *)	Hans Petersen
Erik Petersen *)	Poul Christiansen *)	Børge Haagensen
Max Wilhelmsen *)	Theodor Petersen *)	Svend Nielsen
		Vilh. Mai

KONTROLØRER:

Alfred Christensen **)	Phillip Christensen **)	Vilh. Christensen **)
Immanuel Christensen **)	Thorkild Gebuhr **)	Niels Hansen *)

1ste MEDHJÆLPERE:

Frederik Harder *)	Eivind Rasmussen	Thorleif Andersen
Frantz Slangerup *)	Karlo Petersen	Edmund Hansen
Karl Nielsen *)	Arne Petersen	Helge Petersen
Hjalmar Sørensen *)	Alfred Sørensen	Arne V. Jensen
Kaj Jensen *)	Haakon Jensen	Eigil Larsen
Peter Petersen *)	Vilhelm Peüliche	Poul Nielsen
Kaj Olsen *)	Verner Bjeverskov	Sigvald Madsen
Poul Olsen *)	Erland Hansen	Niels Møller Larsen
Leif Andersen	Andreas Fredhave	Holger Larsen
Leo Jensen	Tage Nielsen	Kaj Mortensen
Magnus Schou	Louis Sommer	Verner Olsen
Egon Rasmussen	Poul Rosbøgg	Karl Larsen
	Sv. Aage Petersen	

ENGROSKUSKE:

E. Loop **)	Carl Svendsen **)	Harry Andersen *)
Hans Sørensen **)	A. Kühnrich **)	Sofus Petersen *)
Alfred Jensen **)	Chr. Rasmussen **)	C. Vognbjerg *)
Cajus Schultz **)	Niels Olsen **)	Erik Richter *)
Aug. Larsen **)	H. Galthen **)	Arne Sørensen *)
Vilh. Flykov **)	Jens Petersen **)	Hjalmar Lorentzen *)
Simon Simonsen **)	Edm. Conradsen **)	Kai Olsen *)

Einar Huess *)
Axel Jensen *)
Børge Jensen *)
Axel Franck *)
Rich. Nielsen *)
Herm. Axelsen *)
Hj. Jespersen *)
Aage Christiansen *)

Ejner Jensen *)
Vald. Glimø *)
Lorentz Pedersen *)
Ejnar Petersen *)
Jens P. Christiansen *)
Georg Jensen *)
Ejner Nielsen *)
Poul Hansen *)

S. Møller Petersen *)
Ejner Mortensen *)
Martin Olsen
Erik Jacobsen
Ingvar Petersen
Egon Simonsen
Poul Jacobsen
Leonh. Jespersen

ENGROSMEDHJÆLPERE:

Chr. Andersen **)
Gerhardt Petersen *)
Poul Münniche *)
Knud Larsen *)
Kai Petersen *)
Poul Christiansen *)
Fritz Rasmussen
Kai A. Petersen
Erik Neüschvang
John Lykholt
Orla Hansen
Hans Evald Jensen
Kjeld Nielsen
Svend Simonsen
Albert Schleischer
Ernst Sørensen
Josef Bus

Carl Vilh. Christensen
Kurt Petersen
Viggo Jensen
Egon Olsen
Thorkild Torp
Peter Jørgensen
Henrik Meisner
Kr. Bjørn Jensen
Poul Valsted
Otto Andersen
Eivind Jensen
Erik Hansen
Svend Aa. Andersen
Chr. Jensen
Villy Rich. Nielsen
Eigil Christiansen
Holger Larsen

Rich. Knudsen
Vagn Aislev
Karl Ellermann
Jens Petersen
Svend Dahlstrøm
Eigil Petersen
Erik Madsen
Knud Hansen
Svend Aa. Jensen
Henry Olsen
Arnold Hansen
Bjørn Eriksen
Eigil Vilh. Christiansen
Henry Kønig
Erik Jespersen
Erik Jensen

DAGHOLD:

K. Weidemann **)
Martin Jacobsen **)
Marius Hansen **)
Oluf Nyvold **)
Johs. Hansen **)
Axel Wehlast **)
Poul Søggaard **)
Viggo Larsen **)
Alfr. Christensen **)
Pihlkjær Christensen **)
Orla Danielsen **)
Johs. Andersen **)
Peder Pedersen **)
Rudolf Poulsen **)

Theodor Nielsen **)
Edvard Jørgensen **)
S. Richter **)
Einar Karborg **)
Aage Peitzsch **)
Niels Sørensen **)
Vald. Thomsen *)
Johs. Jensen *)
Arnold Thomsen *)
Ejner Christensen *)
Chr. Andersen *)
Vald. Andersen *)
Niels P. Nielsen *)
Arnold Blichfeldt *)

Carlo Johansen *)
Aug. Jürgensen *)
Lars Fr. Larsen *)
Carl Vilh. Petersen *)
Henry Olesen *)
Anders M. Andersen *)
Janus Larsen *)
Ewald Olsen *)
Anders R. Andersen *)
Svend Christensen *)
Einar Petersen *)
Robert Christiansen *)
Robert Haagensen *)
Anker Christiansen *)

Bernhard Skogstad *)
 Axel Paag *)
 Anthon Kusk *)
 Hans Chr. Petersen *)
 Arnold Andersen *)
 Peder Christensen *)
 Peder Mouritzen *)
 Carl Johan Petersen *)
 August Andreasen *)
 Hans Vald. Sørensen *)
 Carl Petersen *)
 Christian Pedersen *)
 Hans Jensen *)
 Harry Eriksen *)
 Ludvig Michaelsen *)
 Viggo Nielsen *)
 Aage Jørgensen *)
 Gunnar Garde *)
 Rich. Christensen *)
 Alfred Knudsen *)
 Axel Pedersen *)
 Vilh. E. Jensen *)
 Kristian Glimø *)
 Hans P. Hansen
 Erik Jensen
 Knud Poulsen
 Juul Jørgensen
 Harald Jensen
 Bjørn Pedersen
 John. Eckeroth

Sv. Aage Hansen
 Jørgen Pedersen
 Rich. Elgaard
 Axel Jensen
 Andreas Pedersen
 Th. Løvkvist
 Carl Christiansen
 Helge Jensen
 Kaj Mikkelsen
 Einar Larsen
 Jørgen Poulsen
 Tommy Christiansen
 Anders Petersen
 Carl Christensen
 L. P. Hansen
 Ove Olsen
 Georg Hansen
 Emil A. Olesen
 Johs. Jacobsen
 Ludvig Sander
 Gunnar Jensen
 Aug. Rasmussen
 Frede Steffensen
 Preben Vendt
 Peter Chr. Jensen
 Rasmus Christensen
 Ejvind Schou
 Svend A. Svendsen
 Hans Nielsen
 Otto Larsen
 Svend Petersen

Andreas Larsen
 Harald Andersen
 Harry Carlsen
 Arne Huldborg
 Poul Tømmerup
 Frode Olsen
 Helge Jørgensen
 Arne Hansen
 Alfred Petersen
 Georg R. Larsen
 Niels Lauridsen
 Henry Holm
 Johs. Nielsen
 Johs. Sørensen
 Viggo Rasmussen
 Børge Melby
 Steffen Berg
 Niels V. Hansen
 Erling Olsen
 Ib Jørgensen
 Knud Nielsen
 Kaj Jacobsen
 Jacob Hansen
 Henning Simonsen
 Harry Kondrup
 Villy Kønig
 Ejnar Pedersen
 Svend Christiansen
 Svend Larsen
 Poul Larsen

TAPPEHOLD:

Carl Jensen **)
 Harald Christensen *)
 Bøgeskov Christensen *)
 Arno Ostwald *)
 Henrik Lorentzen *)
 Georg E. Hansen *)
 Halfdan Petersen

Villy Elsberg
 Eigil Krøyer
 Børge Pedersen
 Vald. Møller
 Galsgaard Petersen
 E. Vallentiner
 Knud Andersen
 Lorentz Lorentzen

Svend Thomsen
 Hans V. Hansen
 P. Pedersen
 Jens Nielsen
 Søren Pedersen
 Aage Jørgensen
 Arthur Jensen

DIVERSE:

Chr. Johansen **)

Viggo Rose *)

Jørgen Andersen

DAGHOLD:

Elfrida Larsen **)
 Kasparine Urdahl **)
 Ingeborg Christensen **)
 Petra Petersen **)
 Karen Christensen **)
 Anna Petersen *)
 Jenny Hansen *)

Katy Auchenberg *)
 Vilhelmine Thorning *)
 Frida Jensen *)
 Valborg Jensen *)
 Ingeborg Jensen *)
 Gerda Meyer *)
 Kamma Krongart *)
 Kathrine Christensen *)

Marie Petersen
 Karen Rasmussen
 Else Jürgensen
 Ella Roi
 Rosa Eckmann
 Karen K. Nielsen
 Yrsa Nielsen

TAPPEHOLD:

Ellen Hansen **)
 Margrethe Petersen **)
 Karen Oest Larsen *)
 Mathilde Hansen **)
 Louise Jacobsen **)
 Bodil Nielsen **)
 Viola Lyngsie **)
 Emmy Møller *)
 Olivia Larsen *)
 Karen Nielsen *)
 Anna Andersen *)
 Oda Jeppesen *)
 Ingeborg Jensen *)
 Petra Griese *)
 Karen Jensen *)
 Doris Lorentzen
 Elise Olsen
 Ingeborg Andersen
 Ebba Nielsen
 Maren Olsen
 Svea Freltofte
 Magda Elshave

Viola Danty
 Henriette Christensen
 Fanny Jensen
 Elise Pedersen
 Magda Ravndam
 Anna Olsen
 Grethe Pedersen
 Dorthea Christiansen
 Christa Nielsen
 Dora Smith
 Ellen Pedersen
 Mathilde Thomsen
 Magda Andersen
 Sofie Mortensen
 Karla Olsen
 Helene Aashøj
 Tonny Hansen
 Sigrid Ljungdal
 Edle Willumsen
 Ragna Jensen
 Amalie Christiansen
 Asta Glerup
 Elly Løvkvist

Daghy Helfritzsck
 Ingrid Nielsen
 Anna Ellehede
 Marga Due
 Ruth Ravndam
 Hedvig Willumsen
 Ebba Rasmussen
 Valborg Erichsen
 Poula Petersen
 Kathrine Knudsen
 Erna Møller
 Rigmor Christensen
 Helga Larsen
 Ruth Belli
 Agnethe Hørringsen
 Hilda Henriksen
 Asta Holm
 Aase Hansen
 Ella Nielsen
 Helga Grønbæk
 Eleonora Jensen
 Ayoe Hansen

MASKINPERSONALE:

Hans Wilhelmson **)
 J. Sommer **)
 J. Nielsen *)
 Poul B. Petersen *)
 Peter C. Nielsen *)
 Arthur Jensen *)
 E. Jonasson *)

Vilh. Larsen *)
 Georg Lyngsie *)
 K. Klinkwort *)
 K. V. Nilsson *)
 J. Christiansen *)
 Wilh. Petersen *)
 Peder Jensen

E. Weidemann
 Bernh. Andersen
 Børge Jørgensen
 Lauritz Jensen
 C. Møller Riis
 H. M. Christensen
 B. Kronborg Nielsen

Kongod Jensen
C. J. Frederiksen
Chr. Andersen
T. F. Thomsen
Rich. Rasmussen

Svend Sørensen
Kaj Johansen
Hans Christiansen
H. Hansen
Henry P. Christiansen

S. A. Andersen
Ejner M. Jensen
J. Geertsen
Ejvind H. Christensen

HAANDVÆRKERE:

Johs. Overgaard **)
Henry Hansen **)
Daniel Jensen *)
Axel Andersen *)
Erik Christensen *)
Robert Jørgensen *)
Holger Vangshøj *)

Chr. Poulsen *)
Louis Sørensen *)
Em. D. Petersen *)
Hans Kristiansen
Olaf Frederiksen
Vald. Hansen
Carl H. Jensen

Zier Henriksen
Chr. Dahl
V. Borch
H. Berthelsen
Henry Larsen
Einer Brandi
Viggo Jørgensen

DETAILMEDHJÆLPERE:

Knud Jensen *)
Karl Rasmussen *)
Kaj Nielsen *)
Einar Jensen *)
Ventzel Førsterling *)
Hans Reher *)
Henry Schmidt *)
Limè Vøhler *)
Anker Olsen *)
Edgart Petersen *)
Ove Petersen *)
Leo Hansen *)
John Jensen
Laur. Jensen
Hans Nielsen
Gunnar Michaelsen
Vincent Melby
Karl Ove Nielsen
Karl Reher
Knud Petersen
Kurt Nielsen
Leif Olsen
Ib Løfqvist
Georg Petersen
Poul Thomasen
Karl Poulsen
Bent Thomsen

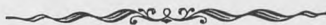
Henning Henriksen
Hans Chr. Johansen
Holger Frederiksen
Axel Wiholt
Aksel Christensen
John Christensen
Sv. Aage Larsen
Erik Jensen
Poul Heiselberg
Flemming Flegin
Bent Sørensen
Jørgen Petersen
Erik Jensen
John V. Holdt
Erland Gärtner
John Lange
Poul Menck
Eigil Madsen
Bent Johansen
Per Alfredson
Carlo Buntzen
Villy Olsen
Preben Sørensen
Godtfred Alfredsen
Jørgen Hansen
Hans Nielsen
Karl Kristensen

Kurt Gahrn
Poul Gahrn
Jørgen Nielsen
Kaj Førsterling
Robert Sørensen
Preben Olsen
John Nielsen
Ove Christensen
Tage Massøson
Kaj Kristensen
Ingvar Eriksen
Gunnar Bech
Børge Møller
S. Aage Pedersen
Karlo Vadum
Henning Ottosen
Jørgen Christensen
Harry Ponsaing
Harry Thullstrup
Helmuth Haraldsborg
Helge Hansen
Arne Jensen
Arne Nielsen
Einar Andersen
Kaj Møller
Svend Petersen
Elo Jensen

Leif Knudsen
Karl Mathiasen
Chr. Førsterling
Preben Larsen
Ib Poulsen
Frode Jensen
Poul Hansen
John Jørgensen
Harry Førsterling
Vilhelm Christensen
Chr. Christensen
Egon Pedersen
Helge Pedersen
Børge Jensen
Verner Sørensen
Henning Nielsen
Dan Lange
Rich. Hansen
Charly Madsen
Verner Madsen
Helge Birkedal
Eivind Larsen
Eigil Larsen
Børge Krejlund
Herman Møller
Ib Hansen
Harry Olsen

Arne Petersen
Alex Sandager
Karl Stenderup
Henning Sørensen
Jørgen Christensen
John Hansen
Orla Madsen
Egon Hansen
Albert Krejlund
Eskild Larsen
Henning Hansen
Marius Larsen
Carlo Petersen
Henning Jensen
Gunnar Hansen
Poul Jæger
Willy Røper
Jørgen Christensen
John Rasmussen
Kurt Vinberg
Bent Schødt
Hans Poulsen
Max Johansen
Poul Petersen
Bernh. Leskes
Leon Rosberg
Poul Hansen
Gerh. Lorentzen

Anthøn Dyhl
Erik Hansen
Peter Christiansen
Ivan Almind
Valdemar Nielsen
Aksel Jensen
Karl Schousen
Børge Oft
Kai Almind
Poul Jørgensen
Gunnar Hansen
Kurt Nielsen
Karl Laulund
Egon Nielsen
Ib Villumsen
Aage Wang
Torben Hansen
Edm. Jensen
Søren Jensen
Preben Kandil
Svend Meyer
Fritz Sørensen
Preben Christensen
Jens Vilsbøll
Hans Jensen
Jørgen Kandil
Willy Petersen

I N D H O L D

<i>Mælkedrengen</i>	7
<i>I gamle Dage</i>	13
<i>Historien</i>	19
<i>Lautrupgaard</i>	43
<i>Storkøbenhavns Mælkeordning</i>	57
<i>Min Barndoms Bondeland</i>	63
<i>Mejeriprodukternes Sejrsang</i>	67
<i>Hvad er Mælk og hvad bliver det til</i>	91
<i>Fremtiden</i>	102
<i>Eventyret om »Enigheden«s Mælk fortalt i Billeder.</i>	
<i>»Enigheden«s Personale</i>	I

TRYK: DANSK ANDELS TRYKKERI . KØBENHAVN

